

การล่าสัตว์

“ พวก
กระติง กวาง
มันหมดไปได้สัก
ยี่สิบปี สามสิบปี
ได้แล้วมั้ง หลังปี
2528 ไม่เคยมี
ใครได้สัตว์ใหญ่
พวกนี้เลย คิดว่า
กวาง กระติง ไม่
มีในเมืองไทย
แล้ว จะมีก็อยู่ฝั่ง
แม่น้ำตะนาวศรี

พรานกะเหรี่ยงนำนอแรดไปขายที่ร้าน ขุนพรรคพานิช ในตัวเมืองราชบุรี
ฝั่งพม่า แต่ก่อนนั้น กระติง วัวแดง มีเยอะแยะๆ ทุ่งเจดีย์ ห้วยน้ำขาว เมืองกาญจน์ฯ พอกระติงหาย
ไป วัวแดงก็หายไปด้วย พวกนี้มันหากินด้วยกัน ไปไหนก็ไปด้วยกัน คิดว่าพวกกระติง กวาง มันหาย
ไปก็คงจะเป็นช่วงที่มีพวกเริ่มเข้ามาหาไม้หอมเป็น พวกคนไทยจากข้างนอก พอพวกทำไม้หอมเข้าไป
ในป่าก็รีบกวณสัตว์พวกนี้ มันก็หนีเข้าป่าลึกเข้าไปฝั่งพม่า เดียวนี้พวกหมูป่าเยอะ อยู่ทางป่า ห้วย
คลุ้ม พวกนี้พอมันลงมาที่ไร ไรข้าวไม่เหลือ มันมากันเป็นฝูงๆ เลียงผา พอมีบ้าง เก้ง นานๆจะได้สัก
ตัว สัตว์ใหญ่ไม่ต้องพูดถึง ไม่เหลือแล้ว¹⁰⁴

ก่อนนั้นพื้นป่าตะนาวศรีมีสัตว์ป่าชุกชุม พรานกะเหรี่ยงสวนผึ้งล่า แรดในป่าต้นน้ำแม่ภาชี เพื่อ
ขายนอ ล่าช้างเพื่อเอางา กลุ่มนายพรานที่ล่าแรด มีนาย ถึก ตาอั่ว แกวน่อง พรานกะเหรี่ยงข้าม
เทือกเขาตะนาวศรีไปล่าแรดในป่าลุ่มน้ำตะนาวศรีเขตทวายของพม่า นานอแรดไปขายให้แก่กังปังเตี้ย
ตระกูลขุนพรรคพานิช คหบดีชาวจีนผู้มั่งคั่งของเมืองราชบุรี ที่ร้านยาไทยสมบุญตรงข้ามโรงจำนำใน
ตัวเมืองราชบุรี แรดตัวสุดท้ายในป่าตะนาวศรีฝั่งประเทศไทยในตำบลสวนผึ้งถูกล่าในเดือน มิถุนายน
พ.ศ.2493^{*} และนำซากไปขายให้แก่ขุนพรรคพานิช พ่อค้าคนจีน ภายหลังจากนั้นมาไม่ปรากฏว่ามีการ
ล่าแรดในป่าตะวันตกของสวนผึ้งอีกเลย

¹⁰⁴ นายบุญเลิศ จับโปรย บ้านห้วยแห้ง ต.ตะนาวศรี

* จาก ภาพเก่า ของนาย ระเ็น บุญเลิศ ระบุนวันที่ 23 มิถุนายน 2493

การล่าสัตว์ของพรานกะเหรี่ยง

พรานล่าสัตว์มี 2 กลุ่ม กลุ่มแรกเรียกว่า พรานคนอง เป็นพรานที่ไม่มีครุที่จะครอบวิชาพรานไพร เคยมีกลุ่มพรานคนองที่เป็น ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ ดาราภาพยนตร์ นั่งเฮลิคอปเตอร์ไปล่าสัตว์ในป่าทุ่งใหญ่นเรศวร จังหวัดกาญจนบุรี เฮลิคอปเตอร์ 1 ใน 2 ลำได้ตกที่จังหวัดนครปฐมเมื่อวันที่ 29 เมษายน พ.ศ.2516¹⁰⁵ และพรานอาชีพรียกว่า “พรานครอบ” เป็นพรานอาวุโสมีครุถ่ายทอดวิชานายพรานโดยผ่านพิธีครอบครุ พรานครอบเป็นผู้มีวิชา คุณกษัยาม การเสี่ยงทาย ทำนายฝัน รู้เรื่องสมุนไพร รู้ธรรมชาติของสัตว์ป่า รู้จักดวงดาวบนท้องฟ้า เพื่อสังเกตทิศในเวลากลางคืน มีวิชาอาคมสะกดรอยเท้าของสัตว์ ผู้เป็นพรานครอบจึงเป็น หมอสมุนไพร หมอคู เป็นจอมขมังเวทย์ เป็นปราชญ์ที่ชาวบ้านให้ความ นับถือ เป็นที่ยำเกรง ของคนในชุมชน พรานกะเหรี่ยงเชื่อว่าสัตว์ป่าทุกชนิดมีเจ้าของที่คอยปกป้องคุ้มครองชีวิต สัตว์ใหญ่ เช่น แรด ช้าง กระตัง เป็นสัตว์ที่เจ้าป่าเจ้าเขาหวงห้ามการได้มาซึ่งสัตว์ใหญ่นายพรานจะต้องแลกด้วยวิญญาณของตน เมื่อนายพรานผู้นั้นตายไปวิญญาณจะต้องไปอยู่กับเจ้าป่าเจ้าเขา เป็นบริวารของเจ้าป่าเจ้าเขา มีหน้าที่ดูแลคุ้มครองสัตว์ป่า ส่วนเจ้าป่าก็จะรอคอยเวลาที่จะได้ไปผูกไปเกิดในภพอื่น วิญญาณนายพรานที่กลายเป็นเจ้าป่าต้องทำหน้าที่จนกว่าจะมีวิญญาณของพรานคนใหม่มาทำหน้าที่แทนตน ในบั้นปลายของชีวิตนายพรานครอบไม่มีความสุข เพราะการฆ่าสัตว์ใหญ่โดยเฉพาะช้างไปหนึ่งตัว เส้นทางที่จะได้ขึ้นสวรรค์ได้ถูกปิดกั้นไปถึง 7 เส้น พรานครอบเป็นคนที่ยึดมั่นในสัจจะ นายพรานครอบจะขอชีวิตสัตว์ที่ถึงวาระชะตาขาด คือสัตว์ที่เจ้าป่าเจ้าเขาเห็นว่า มีนิสัย คือ ดุร้าย เกะกะระราน ควบคุมไม่ได้ หรือเป็นสัตว์ที่ครบอายุขัย การขอชีวิตสัตว์ เช่น แรด หรือ ช้าง จะขอ ครั้งละ 1 ตัว จะล่าเฉพาะ ประเภทสัตว์และจำนวนที่นายพรานได้ขอไว้เท่านั้น พรานอาชีพอจะรู้แหล่งที่สัตว์มาหาอาหาร สัตว์ชอบมากินดินโป่งคือดินที่มีรสเค็มมีธาตุอาหารจำพวกเกลือ บริเวณดินโป่งจึงเป็นที่รวมของสัตว์ป่าต่างๆ พื้นที่ที่มีดินโป่งในตำบลสวนผึ้งมี โป่งแห้ง โป่งยุบ โป่งเจ็ด โป่งกระตัง โป่งเหาะ ฯลฯ ทั้ง 5 โป่งปัจจุบันเป็นที่ตั้งของหมู่บ้านและไม่มีสัตว์เหลือให้ล่า

เมื่อนายพรานได้ไปเดินสำรวจรอบๆแอ่งน้ำหรือบริเวณที่เป็นดินโป่ง สังเกตรอยเท้าของสัตว์ที่ลงมากินดินโป่ง นายพรานจะรู้ว่าเป็นสัตว์ชนิดใดบ้าง เมื่อพบรอยเท้าสัตว์ตามที่ตนเองต้องการ นายพรานครอบจะประกอบพิธีสะกดรอยเท้าของสัตว์เพื่อสะกดไม่ให้สัตว์หนีไปไกล

นาย พรานจะขึ้นไปทำห้างคือที่ปักบนคบไม้ ตัดกิ่งไม้มาปิดบังปกคลุมตัวเพื่อไม่ให้สัตว์ที่จะลงมากินดินโป่งสังเกตเห็น นั่งห้างในเวลากลางคืนเดือนหงายยิ่งดี นายพรานสามารถมองเห็นสัตว์ที่จะมากินดินโป่ง เมื่ออยู่บนห้างนายพรานจะไม่ให้เกิดสุมเสียง และงดสูบบุหรี่เพราะควันบุหรี่จะทำให้

¹⁰⁵ ทุ่งใหญ่ บนเส้นทางมรดกโลก น. 3 หนังสือประกอบงาน ทุ่งใหญ่ บนเส้นทางมรดกโลก 27-28 มีนาคม 2535,

สัตว์ผดกลืนรู้ตัว ไม่ลงมากินดินโป่ง นายพรานจะไม่ลงมาจากห้าง ต้องนั่งห้างตลอดทั้งคืนข่มตาไม่ให้หลับ เพราะในขณะที่เผลอหลับไม่รู้ตัว ฝิโป่งที่แปลงร่างเป็นค่าง จะยอมมาดูดเลือดที่ปลายเท้านายพราน ถึงจะมีคนมาเรียกก็ไม่ขานรับ บริเวณที่มีดินโป่งมีสัตว์ ที่ถูกพรานฆ่าตายจำนวนมาก วิญญาณสัตว์จะมาเอาชีวิตนายพราน โดยแปลงร่างเป็นคนหรือเป็นเสือ เรียกว่าเสือสมิงนายพรานจะเฝ้าสังเกตเสียงกริร้องของแมลงกลางคืนรอบๆบริเวณแหล่งน้ำหรือรอบบริเวณดินโป่ง เมื่อแมลงกลางคืนพากันหยุดส่งเสียง เป็นสัญญาณบอกว่ากำลังมีสัตว์ที่ใหญ่กว่ากำลังย่างกรายเข้ามาใกล้ นายพรานจะเงยหูฟังเสียงกึ่งไม้แห้งหักจากการเดินย่ำของสัตว์ใหญ่ที่มีน้ำหนัก มือกระชับปืนอยู่ในท่าที่พร้อมที่จะยิงเหยื่อที่ตนเองหมายไว้ ซึ่งกำลังจะปรากฏตัวอยู่เบื้องล่าง

ข้อปฏิบัติของครอบครัวนายพราน เมื่อนายพราน เข้าป่าออกล่าสัตว์ เมียและลูกๆที่อยู่ทางบ้านจะต้องไม่กระทำการใดๆที่เป็นสิ่งไม่เป็นมงคล เช่น ไม่ พูดคำหยาบ ไม่ ดุ คำ หรือสาบแช่ง ไม่ทะเลาะวิวาทต่อกัน ไม่ให้ผู้อื่นมานอนค้างที่บ้าน ไม่กระทำการอันเป็นการล่วงละเมิดทางเพศต่อผู้อื่น ถ้าผู้ที่อยู่ทางบ้านกระทำการใดๆที่อันเป็นการละเมิดกฎของนายพราน เหตุร้ายต่างๆจะเกิดขึ้นกับผู้ที่เข้าป่าล่าสัตว์ เช่น หลงป่า ถูกสัตว์ป่าทำร้าย หรือ เจ็บป่วย การล่าสัตว์ในครั้งนั้นจะล้มเหลว

สัตว์ป่าที่พรานกะเหรี่ยงไม่ล่า¹⁰⁵

มีสัตว์ หลายชนิด ที่ชาวกะเหรี่ยงไม่ยิง ไม่ล่า เช่น ชะนี กะหยิ่งพา, สมเสร็จ เขอกวาง, ลิงลม กะเขย , และนกเงือก **ทุ๊ก** คนกะเหรี่ยงเชื่อว่า นกเงือก **ทุ๊ก** เป็นสัตว์"ผัวเดียวเมียเดียว" ไม่เปลี่ยนคู่ สัตย์ซื่อต่อกู่ของมัน เมื่อนกเงือกเพศเมียฟักไข่ในโพรงไม้ มันจะใช้จอยปากที่แหลมและแข็งแรงเจาะเนื้อไม้ในโพรง นำเนื้อไม้ผสมกับน้ำลายที่ข้นเหนียวปิดโพรงเหลือช่องไว้เพียงนิดเดียวที่จะยื่นจอยปากมารับอาหารจากนกตัวผู้ผู้เป็นสามี นกตัวเมียไม่ยอมออกไปหาอาหารจนกว่าจะฟักไข่ นกเงือกเพศผู้จะทำหน้าที่ออกหาอาหารมาให้นกตัวเมียทุกวัน ถ้านกเงือกตัวผู้ถูกยิงตายในขณะที่ออกหาอาหารนกเงือกตัวเมียก็จะพลอยเสียชีวิตไปด้วยเพราะไม่มีผู้ที่จะให้อาหาร

ในนิทานกะเหรี่ยงเล่าว่า เมื่อนกเงือกตัวผู้บินกลับมาที่โพรงถ้าเห็นว่าโพรงไม่มีรอยแตกร้าว มันจะบินหนีจากตัวเมียที่กำลังกกไข่ทันที นกตัวผู้คิดว่าในขณะที่ตนเองออกไปหาอาหาร ได้มีนกตัวผู้ตัวอื่นมาเพื่อที่จะเปิดโพรง คบชู้กับนกที่เป็นภรรยาของตน ในทางกลับกันผลไม้ที่นกเงือกตัวผู้คาบมาให้ตัวเมียที่กำลังฟักไข่ถ้ามีรอยขีดข่วนหรือตำหนิบนผิวของผลไม้ นกเงือกตัวเมื่อก็ไม่ยอมกิน โดยเชื่อว่านกตัวผู้ได้นำลูกไม้ไปให้นกตัวเมียตัวอื่นได้กินก่อนที่จะนำมาให้ตน มันจะน้อยใจที่คู่ของมันไม่สัตย์ซื่อ นกเงือกตัวเมียจะออกจากรังบินเหินขึ้นสู่ท้องฟ้าแล้วหุบปีกทิ้งตัวดิ่งลงมายังคาบไม้แขวนคอฆ่าตัวตายในที่สุด

กะหยิ่งพา หรือ ชะนี โดยพฤติกรรมของชะนี เพลายามเข้าที่พระอาทิตย์ทอแสงสีทอง บรรดาชะนีในป่าจะกู่ก้องร้องเรียกหาคู่ เสียงร้องของชะนีจะโหยหวนวังเวง ดังก้องสะท้อนไปทั่วทั้งหุบเขา เสียง

¹⁰⁵ บุญธรรม กิ่งสิง หมู่ 1 บ้านบ่อ ต.สวนผึ้ง อ.สวนผึ้ง

ร้องของชะนีเป็นสัญญาณที่ปลุกให้บรรดาสัตว์ต่างๆในป่าล้มตาตื่นขึ้นมารับแสงอรุณในเช้าของวันใหม่ ทำให้ป่าที่เงียบเหงากลับมามีชีวิตชีวา

ในนิทานกะเหรี่ยงกล่าวถึงสาเหตุที่ชะนีต้องร้องเรียกหาคุ้ในเวลายามรุ่งอรุณ โดยเฉพาะในเช้าที่ท้องฟ้าทางทิศตะวันออกมีแสงสีแดงระเรื่อ โครงเรื่องในนิทานกะเหรี่ยงคล้ายกับนิทานของไทยเรื่องนางโมราและจันทโครพที่กล่าวถึงหญิงชื่อนางโมรายื่นดาบให้โจรป่าฆ่าจันทโครพผู้เป็นสามี นิทานจบลงด้วยการที่นางโมราถูกสาปให้กลายเป็นชะนีคอยส่งเสียงเรียกจันทโครพว่า ผัว...ผัว...ผัว... ทุกๆเช้าเมื่อท้องฟ้าทิศตะวันออกมีแสงเป็นสีแดงนางโมราที่กลับกลายเป็นชะนีจะนึกถึงเลือดของจันทโครพผู้เป็นสามีที่ได้ไหลรินขลิบผืนดินเพราะการกระทำของตน เสียงร้องของชะนีในป่าเป็นเสียงที่เตือนสติให้บรรดานายพรานป่านึกถึงเรื่องราวในนิทานกะเหรี่ยง นึกถึงภรรยาและลูกที่รอคอยอยู่ทางบ้านอีกด้วย

ชาวกะเหรี่ยงจึงไม่ฆ่าชะนีเพราะเป็นความเชื่อว่าถ้าฆ่าชะนีตายหนึ่งตัวก็เท่ากับว่าได้ฆ่าผู้หญิงไปหนึ่งคน มีบทกลอนหรือทอาของกะเหรี่ยงที่กล่าวถึง นกเงือกและชะนี ในป่าดังนี้

“.. นกเงือกตายหนึ่งตัวต้นไทรเจ็ดต้นต้องต้องเจียบเหงา

ชะนีตายหนึ่งตัวหุบเขาทั้งเจ็ดหุบต้องวังเวง..”¹⁰⁶

ความหมายของบทกลอน นกเงือกเป็นนกที่อาศัยผลไม้จากต้นไทรที่เป็นไม้ใหญ่ ที่อยู่ในป่าใหญ่ นกเงือกกับต้นไทรต่างพึ่งพาอาศัยกัน นกเงือกเป็นผู้ปลุกป่าที่ขยายพันธุ์ต้นไทร จากเมล็ดที่กินและขับถ่ายออกมา เมื่อนกเงือกบินมาหากินและกระโดดไปมาบนต้นไทรจากต้นหนึ่งไปยังอีกต้นหนึ่ง นกเงือกจึงเปรียบเหมือนเป็นเพื่อนที่ใกล้ชิดของต้นไทรเมื่อนกเงือกตายไปหนึ่งตัว ทำให้ต้นไทรในป่า 7 ต้นต้องเจียบเหงาเพราะขาดเพื่อน

ชะนีเป็นสัตว์ที่กินผลไม้ในป่าตามหุบเขาในป่าใหญ่ เสียงร้องกู่ก้องของชะนีที่ร้องโหยหวนในหุบเขาที่เจียบสงบทำให้ผืนป่ามีชีวิตชีวา เมื่อชะนีต้องตายทำให้หุบเขา 7 หุบและสัตว์ป่าต้องเจียบเหงาวังเวง

เขากว้าง หรือ สมเสร็จ มีรูปร่างคล้ายหมู มีวงน็ดหนอยยื่นออกมาเหมือนงวงช้าง คนกะเหรี่ยงไม่ล่าสมเสร็จ ในนิทานกะเหรี่ยงกล่าวถึงตัวสมเสร็จเกิดขึ้นจากเนื้อของบรรดาสัตว์ต่างๆในโลกนี้ทั้งหมดรวมทั้งเนื้อของมนุษย์ ผสมรวมกันจนกลายเป็นตัวสมเสร็จ เนื้อของสมเสร็จเป็นเนื้อที่ไม่สะอาด การกินเนื้อสมเสร็จก็เท่ากับว่าได้กินเนื้อของมนุษย์เข้าไปในร่างกายด้วย ละบุญกรรม คึงถึงเล่าว่าเมื่อสมเสร็จถูกยิงมันจะส่งเสียงร้องครวญครางด้วยความเจ็บปวด เหมือนเสียงร้องของมนุษย์

¹⁰⁶ • คนกะเหรี่ยงให้ความสำคัญกับ จำนวน 7 และเลข 7 ซึ่งแสดงถึงจำนวนที่ครบถ้วน,จำนวนที่มาก, เช่น ในนิทาน จะกล่าวถึง พระธิดา 7 องค์ ระยะเวลาที่ยาวนานเช่น การเดินทางไกลถึง 7 ประเทศ หรือระยะเวลา 7 วัน 7 เดือน 7 ปี

แสดงว่าบริเวณที่ถูกยิงนั้นเป็นจุดของเนื้อมนุษย์ บางครั้งก็จะร้องเหมือนเสียงสุนัขแสดงว่าบริเวณที่ถูกยิงนั้นเป็นจุดที่เป็นเนื้อของสุนัข

กะเขย หรือ ลิงลม เป็นสัตว์ที่คนกะเหรี่ยงถือว่าเป็นสัตว์อัปมงคล คนกะเหรี่ยงจะหลีกเลี่ยงไม่ฆ่าและไม่อยากที่จะเผชิญหน้ากับสัตว์ชนิดนี้ เมื่อผู้ใดไปพบกะเขยแม้แต่เพียงซากของมัน คนนั้นต้องมาทำพิธี อาบน้ำมนต์ เมื่อกะเขยเข้ามาในหมู่บ้าน จะเกิดความเจ็บป่วย ความแห้งแล้ง ความเลวร้าย อัปปริยัจฉาไรแก่คนหมู่บ้าน ชาวบ้านกะเหรี่ยงจะต้องรีบทำพิธี “เบี่ยงตะวั้ง” เพื่อขับไล่ความชั่วร้ายออกจากหมู่บ้านทันที

เขออ่วมิ หรือ ค่าง เป็นสัตว์ป่าที่ชาวกะเหรี่ยงนิยมนำเป็นอาหาร เขออ่วมิ เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม รูปร่างคล้ายชะนีต่างกันที่ค่างมีหางยาวกว่าลิง มีขนสีดำ ที่ใบตาทองข้างมีสีขาวคนกะเหรี่ยงจึงเรียกว่า เขออ่วมิ แปลว่า ไอ้หน้าขาว ค่างเป็นสัตว์ที่หากินบนต้นไม้สูง หากินเป็นหมู่บนยอดไม้ไม่ลงมาหากินบนพื้นดิน ค่างจึงเป็นสัตว์ที่กินอาหารสะอาด อาหารของมันคือ ผลไม้ ใบไม้ยอดไม้นานาพันธุ์ คนกะเหรี่ยงนิยมรับประทานเนื้อค่างที่ผสมด้วยขี้เพี้ยอ่อนของมัน นำมาปรุงเป็นอาหาร เนื้อค่างผสมขี้เพี้ยจึงมีราคา กิโลกรัมละ 70-80 บาท ด้วยความเชื่อว่า ค่างกินใบไม้ 500 ชนิด ขี้เพี้ยหรือขี้อ่อนของมันจึงเป็น ยาสมุนไพรรักษาโรค เรียกว่า **ยา 500 ยอด** เลือดค่างและกระเพาะอาหารเมื่อนำมาย่างไฟแล้วไปคองผสมกับเหล้า เชื่อว่าเป็นยาบำรุงกำลังเป็นที่นิยมชมชอบสำหรับคอสุรายาดอง ค่างที่โตเต็มที่ตัวหนึ่งจะมีน้ำหนักประมาณ 7-8 กิโลกรัม ปัจจุบันเนื้อค่างเป็นที่นิยมรับประทานไม่เพียงแต่คนกะเหรี่ยงเท่านั้น เขยกะเหรี่ยงที่เป็นคนเชื้อชาติอื่นไม่ว่าคนไทย คนลาว คนจีน ก็นิยมชมชอบรับประทานเนื้อค่างไม่ต่างจากคนกะเหรี่ยง การที่จะได้มาซึ่ง ยาห้าร้อยยอด ต้องลักลอบเข้าไปหาในป่าลึก ไปนอนค้างคืนในป่า พรานคนหนึ่งในท้องถิ่นจะเป็นผู้เข้าไปล่า เคยมีใบสั่งจากข้าราชการในท้องถิ่นที่เป็นผู้ออกทุนด้วยการซื้อกระสุนปืนให้คนกะเหรี่ยงออกไปล่า เมื่อได้มาครวละหลายสิบตัว ก็ส่งข่าวบอกเจ้าหน้าที่ขับรถขึ้นมารับแล้วนำไปจำหน่ายถึงจังหวัดนครสวรรค์ ก็เคยมี ในแต่ละปีค่างในป่าต้นน้ำแม่ภาชีในเขตป่าอนุรักษ์ต้องดับคินไปปีละไม่ใช่น้อย

ปัจจุบันจำนวนสัตว์ป่าที่เคยมีอย่างชุกชุมในผืนป่าสวนผึ้ง ได้ลดจำนวนลง หลายชนิดได้สูญพันธุ์ไปแล้ว จากการถูกล่าและถูกรบกวนด้วยกิจกรรมของมนุษย์ ที่เข้ามาเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมที่เป็นถิ่นอาศัยของบรรดาสัตว์ป่า เช่นการเปิดพื้นที่ให้สัมปทานแก่เหมืองแร่ดิบบุกได้ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในพื้นที่ การขยายตัวของชุมชนชาวเหมืองแร่ การสร้างเส้นทางขนส่งแร่ ทำให้สัตว์ในป่าจำพวก เก้ง กวาง กระทิง ถูกล่า ปัจจุบันสัตว์ใหญ่เช่น ช้าง กระทิง กวาง มีจำนวนลดลงอีกสาเหตุหนึ่งที่สัตว์ป่าจำพวก เก้ง กวาง หมูป่า ถูกล่าเพราะร้านอาหารในท้องถิ่นได้จัดรายการอาหารจากเนื้อสัตว์ป่าสำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวสวนผึ้ง

ของป่าประเภทเขาสัตว์ เขากะทิง เขากวาง งาช้าง เป็นของป่าที่มีค่าหายากและราคาแพง นอกแอดจัดเป็นของป่าที่มีราคาสูงที่สุด เป็นที่ต้องการของบรรดาพ่อค้าและข้าราชการ ในอดีตผู้นำกะเหรี่ยงได้รับซื้อของป่าจากนายพรานท้องถิ่นเพื่อมอบให้แก่ ข้าหลวง เจ้าเมือง กำนัน ตาไม้ บุญเลิศ ได้มอบ

เขากวาง เขากะทิง และงาช้างให้แก่พระยาพระยาสุรพันธ์ เป็นเครื่องหมายของความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน ของป่าเหล่านี้เป็นดังเครื่องบรรณาการที่ผู้น้อยพึงกระทำกับผู้ใหญ่ในระบบอุปถัมภ์ในสังคมศักดินา และด้วยเครื่องบรรณาการเหล่านี้ ที่ได้เปิดพื้นที่ ทางสังคมให้ผู้นากะเหรี่ยงสวนผึ้งในอดีต มีโอกาส เข้าถึง ผู้มีอำนาจคือ ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่

ความสัมพันธ์ระหว่างกะเหรี่ยงกับสิ่งเหนือธรรมชาติ

ความเชื่อเรื่องขวัญของชาวกะเหรี่ยง

กะเหรี่ยงโผล่วสวนผึ้งเรียกขวัญว่า หล่า กะเหรี่ยงจกอว์เรียกว่า เกอลา เชื่อว่าขวัญมีอยู่คู่กับตัวคนตั้งแต่แรกเกิด เมื่อเด็กเกิดมาหลังจากที่หมอดำแยทำคลอดและตัดสายสะดือจะมีพิธีผูกข้อมือ

เรียกขวัญ ขวัญของคน

เราจะอยู่ตรงกลาง
กระบาลพวกผู้ใหญ่จึง
ห้ามไม่ให้เด็กเขากะบาล
ของกันและกัน
กะเหรี่ยงเชื่อว่าขวัญของ
คนมีอยู่ 37 ขวัญ อยู่ในรูป
ของสัตว์ต่างๆ ผู้ที่ชอบ
นอนฝันว่า ตนหาเหิน
เดินอากาศ และบินได้ ผู้
นั้นมีขวัญประจำตัวเป็น
นก บางคนฝันว่าเวลา

วังหนิมมักจะก้าวขาไม่ออก วังช้า ลูกไม่ขึ้น มีขวัญประจำตัวเป็นหอยยัง เชื่ออีกว่าการที่จะมีสุขภาพที่แข็งแรงสมบูรณ์ขึ้นอยู่กับสภาพของขวัญ ถ้าขวัญอยู่กับตัวทำให้สุขภาพสมบูรณ์ คนที่ตกใจง่ายเรียกว่าคน ขวัญอ่อน ผู้ที่ขวัญหนีจะมีอาการนอนสะดุ้งในเวลากลางคืน ผู้ที่มีอาการดังกล่าวมาจากการกระทำผิดต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผิดต่อเจ้าที่เจ้าทาง ภูตผี วิญญาณชั่ว ได้จับเอาขวัญไปเป็นตัวประกันจนทำให้เจ้าเจ็บป่วย ต้องทำพิธีเรียกขวัญ เลี้ยง ผีน้ำ ผีบก ผีป่า ด้วยเครื่องเซ่น การเรียกขวัญนอกจากจะเป็นการเรียกขวัญส่วนบุคคลคนแล้ว ยังมีการเรียกขวัญที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและชุมชนชาวกะเหรี่ยง

ประเพณี ไค จู้ง หล่า ค่อก (เรียกขวัญในเดือนเก้า)

หล่า แปลว่า เดือน, ค่อก แปลว่า ตะกวด, หล่าค่อก คือเดือนตะกวด ในเดือน หล่าค่อก เป็นเดือนที่ตะกวด สัตว์เลื้อยคลาน ที่มีลักษณะคล้ายกับตัวเหี้ย ตะกวดชอบอาศัยอยู่ในจอมปลวกและโพรงไม้ ซึ่งต่างจากเหี้ยที่ชอบอยู่ในน้ำ ตะกวดจะเริ่มเข้าโพรงไม้จำศีล จะไม่ออกมาหาอาหารในเดือน 9

เป็นช่วงฤดูฝน ฝนตกชุก เดือนเก้าเป็นเดือนที่คาบเกี่ยวระหว่างปลายเดือน กรกฎาคม ต้นเดือน สิงหาคม เป็นช่วงระยะเวลาที่ ฝนตกชุก อากาศเย็น ฤดูฝนเป็นช่วงเวลาที่ชาวกะเหรี่ยงพบกับความเจ็บไข้ได้ป่วยโดยเฉพาะไข้มาเลเรียคนกะเหรี่ยงเชื่อว่าความเจ็บป่วยเกิดจากการที่คนกะเหรี่ยงได้กระทำผิดต่อกฎระเบียบ ข้อห้ามของบรรพบุรุษ หรือถูกผี ป่า ผีน้ำ เจ้าที่เจ้าทาง เจ้าท่าเจ้าทุ่ง และวิญญาณที่เร่ร่อนรบกวน เดือนเก้ายังเป็นช่วงเวลาที่ชาวไร่จะได้หยุดพักหายเหนื่อยจากงานดายหญ้าในไร่ข้าวกอข้าวขึ้นต้นสูงจนคลุมต้นหญ้าและวัชพืชหมดแล้ว เดือน หล้า คอก ตรงกับเดือน 9 ของไทย ซึ่งเป็นช่วงเวลาคาบเกี่ยวระหว่างเดือน กรกฎาคม – เดือนสิงหาคม ชาวกะเหรี่ยงจะจัดประเพณีผูกแขนเรียกขวัญ

ตามตำนานของชาวกะเหรี่ยง มีเรื่องเล่าว่า เมื่อครั้งที่คนกะเหรี่ยงอยู่ทางภาคเหนือของเมืองจีน คน กะเหรี่ยงพบกับความทุกข์ยากอย่างแสนสาหัส เกิดความป่วยไข้ และภัยจากธรรมชาติ คนกะเหรี่ยงเจ็บป่วยล้มตายจำนวนมาก จึงเกิดประเพณีเรียกขวัญเพื่อให้หายจากความทุกข์โศกเศร้า เพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้กลับคืนมาโดยใช้ด้ายสีขาวผูกที่ข้อมือ เมื่อกะเหรี่ยงอพยพลงมาอยู่ในดินแดนลุ่มน้ำ อีระวัด สาละวิน แม่น้ำโขง เจ้าพระยา การผูกแขนเรียกขวัญก็ยังคงสืบทอดกันมา จนถึงสมัยพระอาจารย์อุตตมะพระสงฆ์ชาวกะเหรี่ยง ท่านมีชื่อเป็นภาษากะเหรี่ยงว่า “โจ เอ้ จี ชา” มีความหมายว่า “พี่ชายคนโต ที่รักชาติเผ่าพันธุ์” ได้รื้อฟื้นพิธีกรรมการเรียกขวัญให้เป็นพิธีกรรมที่ชนชาติกะเหรี่ยงต้องให้ความสำคัญ พิธีดังกล่าวยังเป็นเครื่องหมายที่แสดงถึงความดำรงอยู่ของเผ่าพันธุ์กะเหรี่ยง¹⁰⁸

จุดประสงค์ของการผูกแขนเรียกขวัญ เดือนหล้าคอก ก็เพื่อให้ลูกหลานชาวกะเหรี่ยงอยู่สุขสบาย ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีความสุขความเจริญ มีอายุมั่นขวัญขึ้นมีความรักสามัคคี กะเหรี่ยงสวนผึ้งเรียกขวัญในเดือนหล้าคอก ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 9 แต่ในปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนวันเวลาเพื่อให้ชาวกะเหรี่ยงในแต่ละหมู่บ้านได้มีโอกาสไปร่วมงานตามหมู่บ้านต่างๆ จึงได้นัดหมายให้แต่ละหมู่บ้านกำหนดวันเรียกขวัญไม่ให้ตรงกัน หลายหมู่บ้านจึงนิยมจัดงานวันเรียกขวัญให้ตรงกับวันหยุด วันเสาร์ อาทิตย์ เพื่อลูกหลานกะเหรี่ยงที่ออกจากบ้านไปทำงานที่อื่น หรือ ไปมีครอบครัวต่างหมู่บ้าน จะได้กลับมายังหมู่บ้าน เด็กที่เรียนหนังสือจะได้หยุดเรียนเข้าร่วมงาน ให้พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตายาย ผูกแขนเรียกขวัญ

¹⁰⁸ มหา สุชาติ เสดะพันธ์ พระสงฆ์ชาวกะเหรี่ยง บ.กอม่องทะ ต.ไถ่โว่ อ.สังขละบุรี กาญจนบุรี

สิ่งของที่ใช้ในการเรียกขวัญเดือนหล้า ค่อก

สิ่งของที่ใช้ในการเรียกขวัญเดือนหล้า ค่อก

1. **ลั้งอ้าว** คือด้าย สีขาว ปั่นจากฝ้าย ความหมายของด้ายขาว คือ ความดี ความบริสุทธิ์แห่งจิตใจ กะเหรี่ยง ราชบุรี เพชรบุรี ใช้ ลั้งโว่ หรือ ด้าย สีแดงในการผูกแขนเรียกขวัญเดือน 9

2. **หมี่ถ่อง** ข้าวเหนียวห่อต้มสุก ให้ความหมายถึง ความสามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียว การหล่อหลอมไม่แตกแยกจากกัน

3. **สะก๊วยชาเม้ย** กล้วยสุก ให้ความหมายถึงความรัก การแพร่ขยายของเผ่าพันธุ์ดัง กอ กล้วย ที่แตกหน่อ

4. **จี้ยพู อ้อย** ให้ความหมาย การสืบเผ่าพันธุ์เป็นทอดๆ ไม่ขาดหาย เหมือนอ้อยที่มีลำข้อเป็นปล้องๆ เมื่อนำข้ออ้อยไปปลูกที่ไหนก็จะงอกงามแตกกอใหม่

5. **โพวีย** ดอกเข็มลาย หมายถึงรากของความมั่นคงในอุดมการณ์ของเผ่าพันธุ์กะเหรี่ยง

6. **ทีย** คือ น้ำ ให้ความหมายถึง ความร่มเย็น เสมอต้นเสมอปลาย ไม่มีจุดสิ้นสุด

7. **หมี่ ถ่อง** ดั่ง หรือ ข้าวปั้นข้าวปั้นแสดง เรียวแรง พละกำลัง ให้ความหมายถึงเผ่าพันธุ์ต้องอยู่รวมกัน เป็นกลุ่มก้อน เหมือนก้อนข้าวปั้น

8. **นีจ่าง หรือ** น้ำผึ้ง ปัจจุบันหายาก จึงใช้มะพร้าวชุดเกี๋ยวน้ำตาลแทนน้ำผึ้ง

9. **นุ่งวะ** เป็นภาษากะเหรี่ยงโพลว แปลว่า ทับพี เป็นเครื่องใช้ภายในห้องครัว ใช้สำหรับกดข้าว ลักษณะของไม้ทับพี มีด้ามไว้จับปลายทับพีจะแบน ลักษณะ คล้ายกับลิ้นของมนุษย์ ลิ้นที่เป็นอวัยวะมีหน้าที่ ชิมลิ้มรสอาหาร ใช้เรียก และส่งเสียงเป็นคำพูด การใช้ทับพีไม้ในการเคาะหัวบันไดบ้านเรียกขวัญนั้น ทับพี จึง เป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ แทน ลิ้น ที่ส่งเสียงเรียกให้ขวัญกลับมา

10. **เพ่ หรือ** สร้อยคอ เป็นเครื่องประดับเพื่อให้ขวัญได้สวมใส่

การเริ่มต้นเรียกขวัญ จะเรียกขวัญในวันแรก เมื่อถึงเวลาประมาณ 2 ทุ่ม เมื่อทุกคนอยู่พร้อมหน้ากันบนชานบ้าน ผู้เป็น แม่ หรือ ยาย จะทำการเรียกขวัญ โดยนำสิ่งของทั้งหมดที่เตรียมไว้ใส่ลงในกระบุง หรือกระจาด ไปวางไว้บริเวณบันไดบนชานบ้าน ทุกคนจะอยู่พร้อมกันตรงบริเวณหัวบันได ผู้เรียกขวัญถือทับพีไม้ เคาะที่ หัวบันได บางบ้านก็จะยิงปืนขึ้นฟ้า เคาะกระดิ่ง ตีเกราะ เคาะไม้ เป็นการส่งสัญญาณเรียกให้เรียกขวัญที่อยู่ไกลให้ได้ยินเสียง เพื่อขวัญจะได้กลับมา การใช้ทับพีไม้เคาะหัวบันไดจะเคาะไปพร้อมกับกล่าวคำเรียกขวัญ จะหยุดเคาะหัวบันไดเมื่อ กล่าวคำว่า“ขวัญกลับมาหรือยัง” ทุกคนจะตอบพร้อมกันว่า “กลับมาแล้ว”

คำเรียกขวัญ เดือน เก้า หล้า ค่อก

....ปู้... หล้า ่ง ถ่าย ๆ ๆ ..(ขวัญเอ๊ย... จงกลับมา ๆ) กลับมาอยู่กับเนื้อกับตัว มาอยู่กับพ่อกับแม่ มาอยู่กับ ปู่ย่าตายาย มาอยู่กับลูกกับหลาน มาอยู่กับบ้านช่อง อยู่กับทรัพย์สิน ขวัญอยู่ในป่า จงกลับมา อยู่ในดง ต้นน้ำ ปลายน้ำ ในเมือง จงกลับมา อยู่ในเมือง อยู่บางกอก อยู่โรงพยาบาลราชบุรีจงกลับ

มา อยู่บนโรงพักตำรวจ อยู่บนอำเภอ อยู่ในไร่ นา จงกลับมา กลับมาดูแล้วยังนาง กลับมาดูแล ช้าง ม้า วัว ควาย อย่าได้ไปฟัง ภูต ผี ปีศาจ อย่าไปอยู่กับสิ่งชั่วร้าย อย่าไปเชื่อฟังคำยุแหย่ อย่าไปอยู่ในป่าช้า อย่าไปฟังคำคนชาติอื่น ขวัญเอ๋ยจงกลับมา นำเงินมา นำทองกลับมา กลับมามีความสุขกับพ่อกับแม่ กับพี่กับน้อง กลับมาอยู่กับบ้านกับช่อง จงกลับมาอยู่กับเนื้อกับตัว กลับมาอยู่กับเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ของเราชั่วกาลนาน”¹⁰⁹

กล่าวคำเรียกขวัญว่า ปู้ หล่า เ่ง ถ่าย... (ขวัญเอ๋ย... จงกลับมา...) 3 ครั้ง ผู้ที่เรียกขวัญจะถามทุกคนพร้อมกันว่า “ขวัญกลับมาหรือยัง” ทุกคนจะตอบพร้อมกันว่า “กลับมาแล้ว” ผู้เรียกขวัญก็จะหยุดเคาะหัวบันไดบ้าน ทุกคนก็จะไปรวมกันที่ครัวหน้าเตาไฟ พร้อมกับนำตะกร้าบรรจุสิ่งของสำหรับขวัญไปด้วย ทุกคนอยู่ในอาการสงบครุ่นหนึ่ง เป็นการรอเวลาให้ขวัญได้หยุดพักให้หายเหนื่อยจากการเดินทาง จากนั้นก็จะเริ่มเรียกขวัญอีกครั้งเป็นการเชิญชวนให้ขวัญรับประทานอาหารที่เตรียมไว้ ในครั้งนี้จะใช้ทับพีไม้เคาะที่เสาที่เป็นชั้นวางของเหนือเตาไฟ เมื่อขวัญรับประทานเสร็จแล้วจะพาขวัญไปที่ห้องนอนเพื่อให้ขวัญได้พักผ่อนใช้ทับพีไม้เคาะที่ประตูห้องนอนและนำตะกร้าบรรจุสิ่งของสำหรับขวัญวางไว้บนชั้นวางของในห้องนอน เป็นการเสร็จพิธีเรียกขวัญในคำคืนแรก การเรียกขวัญในคืนนี้จะไม่มีการผูกแขน

เมื่อใกล้รุ่งก่อนที่ฟ้าจะสว่างประมาณ 5 นาฬิกา จะมีการเรียกขวัญอีกครั้ง หนึ่ง กระทำเหมือนคำวันก่อน นำ ดอกไม้ กล้วย อ้อย ข้าวห่อ ถือไว้ นำด้ายสีแดงจุ่ม น้ำในถ้วย 3 ครั้งใช้ด้ายสีแดงพันข้อมือ 3 รอบ ผูกด้วยเงื่อนตาย 3 ครั้ง ผู้

เรียกขวัญจะนำสิ่งของไปวางไว้บนกระหม่อมอันเป็นที่อยู่ของขวัญ เป็นการรับรู้ว่าขวัญได้กลับมาอยู่กับเจ้าของแล้ว เมื่อเรียกขวัญเสร็จก็จะรับประทานอาหารร่วมกันกล่าวคำเรียกขวัญ ว่า

ปู้... หล่า เ่ง ถ่าย (ขวัญเอ๋ยจงกลับมา) ขอให้ขวัญของ.. (เอ๋ยชื่อผู้รับขวัญ).....จงมาอยู่ กับ พ่อ แม่ กับลูกหลาน กับเมีย(ผัว) มารับการผูกแขน มากินข้าวห่อ ถึงเวลาเดือน 9 แล้ว จงกลับมา รวมกันอยู่ในบ้าน กลับมาพักผ่อน มาอยู่เย็น เป็นสุข มากินของอร่อย มากินของหวาน มาทำมาหากิน อย่า มีเจ็บไข้ อย่ามีอันตรายใดๆ ขอให้ชนะพวักยักยพวกมาร เดือนนี้เราอย่าไปเที่ยวให้ไกลนัก มาอยู่กับ

¹⁰⁹ ไส้ภา เนเต็ก

บ้านมาอยู่กับเรือนมาอยู่มาอยู่กับ ยู่ฉาง อยู่กับ วัว กับควาย กับม้า กับช้าง อยู่ในเมืองมา อยู่ในป่า มาอยู่ต้นน้ำ อยู่ปลายน้ำ อยู่ในไร่ อยู่ในนา จงกลับมา ปรู้... หล่า่งถ่าย (ขวัญเอ๋ยจงกลับมา)¹¹⁰

ชาวกะเหรี่ยงจะไม่ปล่อยให้ด้ายบนข้อมือ หลุดหรือ ขาดไปจากข้อมือ ต้องรักษาไว้ให้ครบ 7 วัน เพื่อการ ควบคุม สติ สมาธิ สร้างกำลังใจ ให้อยู่กับเนื้อกับตัวอย่างน้อย 7 วัน อีกทั้งยังเป็นการ ยืนยันและประกาศตนว่าผู้นั้นเป็นคนเชื้อสายกะเหรี่ยง บางคนรักษาด้ายบนข้อมือไปถึงอีกปีหนึ่งของ เทศกาลเรียกขวัญ

ประเพณีเรียกขวัญเดือนเก้าในชุมชนกะเหรี่ยง ได้ถูกละทิ้งอยู่ช่วงระยะเวลาหนึ่ง ประมาณปี พ.ศ.2526 จึงเริ่มมีการรื้อฟื้นประเพณีดังกล่าวขึ้นอีกครั้งที่วัดบ้านบ่อ ในปี 2535 ผู้ว่าราชการจังหวัด ราชบุรี และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้เข้ามาสนับสนุนและจัดงาน ประเพณีไทยตะนาวศรี นับแต่นั้นมาประเพณีเรียกขวัญเดือน9 ของชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้งจึงเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ด้วยการ สนับสนุนส่งเสริมจากทางการทำให้กะเหรี่ยงสวนผึ้งกลับมาฟื้นฟูประเพณีดังกล่าว องค์การปกครอง ส่วนท้องถิ่น ทั้งเทศบาลตำบลสวนผึ้ง และองค์การบริหารส่วนตำบลได้จัดตั้งงบประมาณสนับสนุนมา อย่างต่อเนื่อง

ด้วยเงื่อนไขของการเวลาและความเปลี่ยนแปลงในสังคมชุมชนชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้ง ปัจจุบันคน กะเหรี่ยงสวนผึ้งและคนไทยในท้องถิ่นหรือแม้แต่เจ้าหน้าที่ราชการ เรียกประเพณีเรียกขวัญเดือน9 ว่า “ประเพณีกินข้าวห่อ” การที่คนนอกเผ่าหรือคนในเผ่ากะเหรี่ยงเรียก ประเพณีเรียกขวัญว่า ประเพณี กินข้าวห่อสะท้อนให้เห็นถึง ความไม่เข้าใจความหมาย และความเชื่อเกี่ยวกับขวัญที่มีต่อครอบครัว สังคมและเชื้อชาติเผ่าพันธุ์กะเหรี่ยง เพราะขวัญเป็นนามธรรม คนกลับมาเห็นและมาติดยึดวัตถุคือ ข้าวห่อ ที่เป็นเพียงอาหาร ที่นำมาเลี้ยงต้อนรับซึ่งกันและกัน จึงเรียกว่า ประเพณีกินข้าวห่อ

3. ความเชื่อเกี่ยวกับคาถาอาคม

สมัยก่อนคนกะเหรี่ยงได้ชื่อว่าเป็นผู้มีวิชา คาถา อาคม ผู้ชายกะเหรี่ยงที่มีวิชาอาคมจะเป็นที่ นับถือของคนทั่วไป มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับความเก่งกล้าของชายกะเหรี่ยงผู้หนึ่งชื่อ พุง ไข่ คุ้ ชู เป็นผู้ที่ หยั่งรู้อดีต และอนาคต สามารถที่ติดต่อกับวิญญาณคนที่ตายไปแล้วได้ วันหนึ่ง พุง ไข่ คุ้ ชู ได้บอก กับลูกหลานและคนในหมู่บ้านว่าจะทำการติดต่อกับวิญญาณของบรรพบุรุษ ให้พบกับลูกหลานที่มีชีวิต อยู่บนโลกนี้ ถ้าประกอบพิธีเรียกวิญญาณได้สำเร็จ ต่อไปในอนาคตคนกะเหรี่ยงจะไม่ตายอีกต่อไป พุง ไข่ คุ้ ชู จึงเรียกคนในหมู่บ้านมารวมกัน เพื่อประกอบพิธีเรียกวิญญาณคนตาย บอกกับทุกคนว่า ถึงแม้จะมีอะไรเกิดขึ้นในขณะทำพิธี ขอให้ทุกคนอยู่ในความสงบ ในยามค่ำคืนที่เงียบสงบ ทุกคนอยู่ รวมกันในสถานที่ประกอบพิธี เวลาผ่านไปเนิ่นนาน ชาวบ้านทุกคนอยู่ในอาการสงบ ทันใดนั้น สายลมได้พัดพากลิ่นสบเหมือนกลิ่นสพโซยมา สลับกับกลิ่นหอมของดอกไม้ค่ำคืน มีเสียงพูดคุยแว่วมา แต่ไกล คนที่อยู่ในพิธีเริ่มหวั่นไหว แต่ก็ยังอยู่ในอาการสงบนิ่ง สายลมยามดึกพักกรรโชกมาอีกครั้ง

¹¹⁰ ไสยา เนเต็ก

เด็กน้อยที่อยู่ในอ้อมกอดของแม่เริ่มมีอาการหนาวสั่นและส่งเสียงร้อง แม่เด็กกระซิบเบาๆบอกกับลูกในอ้อมกอดว่า อย่าส่งเสียงดัง อยู่นิ่งๆ เด็กน้อยเชื่อฟังผู้เป็นแม่หยุดร้องให้ ครู่ต่อมาเด็กน้อยเริ่มร้องอีกครั้งราวนี้ดังกว่าครั้งก่อน แม่เด็กซึ่งอยู่ในอาการหวาดกลัวได้พุดคุยลูกด้วยเสียงอันดังว่า “จะร้องให้ไปทำไม ไม่ได้กลั่นแกล้งคนอื่นตายหรือ” หลังจากที่หญิงกะเหรี่ยงส่งเสียงขู่ลูกน้อย พุงไป กู้ ชู เสียสมาธิ ไม่สามารถเรียกวินญาณคนตายมาพบกับญาติพี่น้องได้ พิดังกล่าวต้องล้มเลิกไป เช้าวันรุ่งขึ้นชาวบ้านได้ข้ามลำน้ำภาษีไปอีกฝากหนึ่งเพื่อดูว่าเสียงผู้คนที่พูดคุยกันในพื้นที่ผ่านมานั้นเป็นใครมาจากไหนสิ่งที่คนกะเหรี่ยงไปพบคือรอยน้ำหมา เศษของหมากพลูที่คนทิ้งกระจายเกลื่อนทั่วบริเวณ เรื่องของ พุง ไป กู้ ชู จอมขมังเวทย์ เป็นเรื่องที่ผู้เฒ่ากะเหรี่ยงสวนผึ้งยกมาเล่าให้ลูกหลานฟังจนถึงทุกวันนี้ ¹¹¹

ความเชื่อ เรื่อง ใจัย ชู้ พระน้ำมัน

ใจัย เป็นภาษามอญ แปลว่า พระเจ้า ชู้ เป็นภาษากะเหรี่ยง โผล่ว แปลว่า น้ำมัน ใจัยชู้ มีความหมายว่า พระน้ำมัน เมื่อยามเจ็บไข้คนกะเหรี่ยงจะรักษาด้วยยาสมุนไพร รวมทั้งน้ำมันที่ทำจาก งา และน้ำมันมะพร้าวใช้ทา นวด ถูบริเวณที่ปวดบวม สรรพคุณของน้ำมันงา น้ำมันมะพร้าวช่วยรักษาอาการปวด ก่อนใช้น้ำมันทา จะใช้คาถาเสกเป่า การรักษาโดยวิธีการนี้ชาวกะเหรี่ยงใช้มาแต่อดีต พระอาจารย์νωวัดแจ้งเจริญ อำเภอวัดเพลง จังหวัดราชบุรี รักษาคนกะเหรี่ยงด้วยน้ำมันงาและน้ำมันมะพร้าว ได้มอบน้ำมันให้กับชาวกะเหรี่ยง บอกว่าน้ำมันนี้เป็นตัวแทนของหลวงพ่อบุญ เมื่อยามเจ็บป่วยก็ขอให้ระลึกถึงท่าน ให้ตั้งจิตอธิษฐานขอการรักษาให้หาย ให้ชาวกะเหรี่ยงรักษาสิลาให้เคร่งครัด เก็บน้ำมันไว้บนหิ้งในที่สูง ชาวกะเหรี่ยงจึงเก็บน้ำมันของหลวงพ่อบุญมาไว้บูชาในบ้าน คนกะเหรี่ยงที่เคร่งครัดบางคนจะสร้างศาลเล็กๆไว้บริเวณบ้านและนำน้ำมันของหลวงพ่อบุญมาไปเก็บไว้ให้เหตุผลว่าบนบ้านคนกะเหรี่ยงสกปรก มีมลทินเป็นบ้านที่คนยังมีกิเลสยังมีการล่วงประเวณี และกระทำความผิดอื่นๆในบ้าน ไม่สมควรที่พระน้ำมันซึ่งเป็นตัวแทนของหลวงพ่อบุญจะอยู่บนบ้าน คนกะเหรี่ยงที่นับถือใจัย ชู้ มีข้อห้ามที่เคร่งครัด เช่น ไม่ให้มีการแข่งด่า ไม่พูดคำหยาบคาย ไม่ฆ่าสัตว์เพื่อเป็นอาหารบนบ้าน ไม่ให้มีการดื่มสุราบนบ้านหรือภายใต้ชายคาบ้าน เมื่อมีการละเมิดข้อปฏิบัติผู้ละเมิดจะพบกับ ความเจ็บป่วย จะมีเคราะห์ ต้องทำการขอขมา ใจัย ชู้ เมื่อกาลเวลาผ่านไปคนกะเหรี่ยงที่นับถือ ใจัย ชู้ ไม่สามารถปฏิบัติตามข้อห้ามเหล่านั้นได้ จึงนำ ใจัย ชู้ ไปคืนที่วัดแจ้ง นำ ใจัย ชู ห่วง (พระพุทธรูป) ขึ้นมาบูชาบนบ้าน ในชุมชนกะเหรี่ยงสวนผึ้ง ครอบครัวที่นับถือ ใจัย ชู้

¹¹¹ • นาย หม่อง บุญทิ น บ้านห้วยน้ำหนัก , สัมภาษณ์ หลวงพ่อวัดแจ้งเจริญ พระครู ศรีธรรมมาภรณ์ มหาสุรนาถ ปธ4 เจ้าคณะอำเภอ วัดเพลง 13-15. มีนาคม 2545, หนังสือ งานปิดทองฝังลูกนิมิต วัดแจ้งเจริญ ต.จอม ปะทะด อ.วัดเพลง จ.ราชบุรี มกราคม2538 “ ประวัติวัดแจ้งเจริญ

เป็นผู้ที่มีภูมิหลังมาจากหมู่บ้านกะเหรี่ยงในจังหวัดเพชรบุรี ส่วนมากจะเป็นชายที่มาแต่งงานกับหญิงกะเหรี่ยงที่สวนผึ้ง จึงสันนิษฐานว่า กลุ่มผู้ที่นับถือไฉย ชู ในยุคแรกเริ่มนั้นเป็นกลุ่มกะเหรี่ยงเพชรบุรีเหตุการณ์ที่หลวงพ่อนวมถูกชาวกะเหรี่ยงทดลองวิชา เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดเพชรบุรี

ความเชื่อเรื่องหงส์

ในหมู่บ้านกะเหรี่ยงจะมีพื้นที่ทางศาสนาอยู่ทางทิศตะวันออก หรือ ทางทิศเหนือ ของหมู่บ้าน เช่น ที่ วัด บ้านบ่อ และบ้านสวนผึ้ง คนกะเหรี่ยงจะก่อ เจดีย์ทราย ปลุกดินล้นทม สร้างเสาหงส์ ที่เสาหงส์จะมีหงส์ที่ทำจากโลหะยื่นกางปีกหันหน้าไปทางทิศเหนือ ที่จอยปากมีกระดิ่งเล็กๆห้อยอยู่ “..... ที่บ้านสวนผึ้ง เมื่อก่อนชาวบ้านช่วยกันสร้างเสาหงส์ ชาวบ้านไปทำอะไรก็ไม่รู้ขณะตั้งเสาหงส์เสาไม้ได้ล้มลงมาทับคนที่กำลังช่วยกันตั้งเสาดาย ไป 1 คนตั้งแต่นั้นมาก็ไม่มีใครกล้ายกเสาหงส์ที่บ้านสวนผึ้งอีกเลย ที่เห็นอยู่ทุกวันนี้เป็นแค่เสานาบข้างที่ไฉยัดเสาดันกลางเท่านั้น....”

“...ลุงเคยเห็นแต่หงส์หันหน้าไปทางเหนือ ที่ไหนมีวัดกะเหรี่ยงที่นั่นต้องมีหงส์ เป็นของคู่วัด คู่บ้าน น่าเสียดาย ที่ทุกวันนี้ไม่มีเสาหงส์อีกแล้ว ตัวหงส์ก็ต้องเก็บไว้ในวัด แต่ก่อนมีขโมยมาลักเอาไปที่ทุ่งแฝก ก็หายไป ที่วัดบ้านบ่อก็หายไปแต่ตามกลับมาได้

....พอสงกรานต์ที่หนึ่งก็เอาหงส์ออกมาเปิดทอง อาบน้ำหงส์ที่ไร ฝนตกทุกทีเลย สงกรานต์ที่ไรฝนตกทุกที ชาวบ้านบอกว่าหงส์ออกมาเล่นน้ำสงกรานต์.”¹¹²

บุญธรรม คึงสิงค์ ได้นำหุ่นนกที่ทำขึ้นมาจากไม้ขึ้นไปไว้บนยอดเจดีย์ที่วัดบ้านบ่อ หุ่นนกหันหน้าไปทางทิศเหนือ

ถ้าปีไหน ฝนแล้ง ฝนทิ้งช่วง ชาวบ้านทุ่งแฝกหมู่บ้านคนทำนา จะนำหงส์จากวัดบ้านบ่อ แห่ไปตามหมู่บ้านเพื่อให้ชาวบ้านได้รดน้ำหงส์ ในขบวนแห่หงส์มีพระพุทธรูปนำหน้า ไม่มีการรดน้ำแห่ นางแมวเหมือนที่อื่นๆ กะเหรี่ยงหมู่บ้านอื่นๆที่ไม่มีคนทำนาจะไม่มีการแห่หงส์เหมือนกะเหรี่ยงบ้านทุ่งแฝก เมื่อถึงเทศกาลสงกรานต์ชาวบ้านจะนำหงส์มาเปิดทอง คู่กับหลวงพ่อดะนาวศรีพระพุทธรูปปางสมาธิพระคู่บ้านของชาวกะเหรี่ยง

การเลี้ยง ทียเก๋อชา คางเก๋อชา *

กะเหรี่ยงสวนผึ้งมีความเชื่อว่า ทียเก๋อชา คางเก๋อชา คือเจ้าแห่งบ้าน เจ้าแห่งเมือง ผู้คุ้มครองคอยดูแลทุกข์สุขปกป้องผู้ที่อาศัยอยู่ในทุกบ้านทุกเมือง ทุกๆปีจะต้องประกอบพิธีเลี้ยง “ทียเก๋อชา คางเก๋อชา” เพื่อความสงบร่มเย็นของผู้คนทุกคน โดยจัดพิธีในเดือน 6 ระหว่างขึ้น 1 ค่ำ – 15 ค่ำ วันที่ฤกษ์

¹¹² บุญธรรม คึงสิงค์ บ้านบ่อ นาง ไฉ่ ทุ่ บุญทิน บ้านสวนผึ้ง เวทีพูดคุย

* ทียเก๋อชา คางเก๋อชา แปลว่า “เจ้าแห่งบ้าน เจ้าแห่งเมือง” เป็นความเชื่อคล้ายกับทางล้านนา คือ ผิอาร์กษ ผู้คุ้มครองชุมชนในระดับท้องถิ่น ผิอาร์กษ ในระดับเมืองคือเจ้าพ่อหลักเมือง เมื่อชุมชนเปลี่ยนแปลงและเมื่อแคว้นแคว้นถูกรวบรวมเป็นประเทศ ผิอาร์กษ จึงถูกยกสถานะเป็น พระสยามเทวาธิราช เป็นราชาของทวยเทพผู้คุ้มครองสยามประเทศ

ดีที่สุดคือ เดือน 6 ขึ้น 6 ค่ำ แต่ละหมู่บ้านจะจัดพิธี ไม่พร้อมกัน สิ่งของที่ต้องนำมาเช่น ไหว้ คือ ข้าวปากหม้อ ไก่ ไข่ต้ม หัวหมู ของหวาน นูหรี สุรา ดอกไม้ธูปเทียน พ่อหมอบชาวกะเหรี่ยง ผู้ประกอบพิธี คือ ลูกบุญธรรม คู่สัง จะอัญเชิญพระภูมิเจ้าที่ หรือผีอารักษ์ ผู้ครอบครองพื้นที่ทางจิตใจ ทั้งสี่ทิศในสวนผึ้งเช่น เจ้าพ่อมะขามเอนและเจ้าพ่อบ้านด่านเจ้าขว้าว ที่อยู่ในทิศตะวันออก เจ้าพ่อห้วยน้ำใส ที่อยู่ทางทิศเหนือ เจ้าพ่อด่านทุ่งเจดีย์ทางทิศตะวันตก และเจ้าพ่อหินกอง ทางด้านทิศใต้ พร้อมทั้งเชิญผีต่างๆเช่น ผีต้นน้ำ ผีภูเขา ผีทุ่ง ผีโป่ง วิญญาณบรรพบุรุษ วิญญาณผู้นำหมู่บ้านมารับของเช่น ไหว้ ความเชื่อใน ทียเก๋ชา คางเก๋ชา หรือ พระภูมิเจ้าที่ ผีอารักษ์ นับว่าเป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบและควบคุมผู้คนในสังคม สถานที่ประกอบพิธีคือบริเวณโคนต้นไม้ใหญ่ตรงปากทางเข้าหมู่บ้าน กะเหรี่ยงโพล่วบ้านบ่อ ใช้ ต้นเสี้ยเสี้ย คือ ไม้ตะโก บ้านห้วยคลุ่มก่อนนั้นใช้ไม้ กะมอกล้วย คือไม้ เสลา ปัจจุบันต้นเสลาได้ตายไปใช้ต้น เสี้ย เก๋เน่ คือ ต้นข่อยแทน บ้านทุ่งแฝกใช้ต้น พุง คือไม้กะพุง บ้านสวนผึ้ง และบ้าน ท่ามะขาม เสี้ยเสี้ย คือไม้ตะโก ความเชื่อของกะเหรี่ยงเกี่ยวกับต้นตะโก ปรากฏในบทกลอนกะเหรี่ยงที่กล่าวว่า

“ไคว้ย หล่าง เสี้ย เสี้ย งัง กู๋ เห่ง โยน ไม้ตะโก ลงไปแผ่นดิน สะเทือน ไหว
โลง มูทั้ง โพ มี มู เ่ง หินจะล่องลอยขึ้นไป ไฟจะลุกตาม
เง้ง บา เก่อ ชา กล่อง เ่ง ได้ยินว่าจ้าวแห่งเจดีย์(พระพุทธเจ้า) เสด็จมา
เหง่อ มู คำ บา สะ ชิ เก่อ เล่ พวกเราอยากจะให้เห็นจริงๆ”¹¹³

จากบทกลอนข้างต้นเป็นการทำนายถึงยุคในอนาคต ก่อนที่พระศรีอารียะจะเสด็จมาแผ่นดินโลกจะเกิดยุคเจ็ญ เมื่อคนชั่วได้เป็นผู้ปกครองแผ่นดิน คนชั่ว(หินจะลอย) ในยุคนั้นคนมีศีลธรรมจะได้รับความเดือดร้อน (ไฟจะลุกตาม) ความเดือดร้อนจะเกิดทั่วไป ผู้คนจึงตั้งความหวังและรอคอย เก่อชา กล่อง หรือ พระพุทธเจ้า ที่จะเสด็จมาเพื่อความสงบร่มเย็น เมื่อยุคเข็นสิ้นสุดลง ความทุกข์ยากจะได้หมดไป

นอกจากหมู่บ้านกะเหรี่ยง ที่จัดพิธีเลี้ยงทียเก๋ชา คางเก๋ชาแล้ว หมู่บ้านคนลาวยวนในสวนผึ้งก็จัดพิธีเลี้ยงในเดือน 6 เช่นเดียวกัน ปัจจุบันผู้เข้าร่วมพิธีเลี้ยงทียเก๋ชา คางเก๋ชา ส่วนมากจะเป็นกะเหรี่ยงและคนลาวยวนผู้เข้าร่วมพิธีส่วนมากจะเป็นผู้ที่มีครอบครัว คนเฒ่าคนแก่ หนุ่ม สาว และเด็กๆ เข้าร่วมจำนวนน้อย

พิธี เบียง ตะวั้ง เลี้ยงผีหมู่บ้าน

ภายหลังพิธีเลี้ยง ทียเก๋ชา คางเก๋ชา จะทำพิธี “เบียง ตะวั้ง” พิธีนี้จัดขึ้นมาเพื่อที่จะเช่น ไหว้ เซอฟุ้งเซอน้ำ หรือ ผี ต้องกระทำทุกๆปี ถ้าไม่ทำจะเกิดเหตุร้ายต่อหมู่บ้าน คนและ สัตว์เลี้ยง เจ็บป่วย ล้มตาย ฝนแล้งทิ้งช่วง ทำไร่นาไม่เกิดผล ทุกครอบครัวจะทำ “กะบ่าง” ที่คนไทยเรียกว่า เสียบบาล ปั้น รูปคน 1 คู่ สัตว์ต่างๆ เช่น ช้าง วัว ควาย สุนัข อย่างละ คู่ ใส่ หมาก พลู อาหาร ลงไปใน “กะ

¹¹³ บุญธรรม คู่สัง

บ้าง” นำกะบังมารวมกันในจุดที่ผู้ประกอบพิธีนัดหมาย ผู้ประกอบพิธีจะบอกกล่าวให้ ผี พร้อมทั้งบริวาร มารับ ของเช่น ไห้ว ขอร้องไม่ให้มารบกวนชาวบ้านไม่ให้รบกวนสัตว์เลี้ยง ผู้ประกอบพิธีจะนำ กะบังไปไว้ตามปากทางเข้าหมู่บ้าน หรือทางแยก ปักเหลวที่สานจากไม้ไผ่ เป็นรูปดาวปักไว้ที่ปากทางเข้าหมู่บ้าน เพื่อให้คนภายนอกรู้ว่าหมู่บ้านนี้กำลัง ทำพิธี เบี่ยงตะวั้ง แจ่งให้หมู่บ้านอื่นได้รับรู้ เพื่อไม่ให้คนนอกหมู่บ้านเดินทางเข้ามาในหมู่บ้านในช่วงระยะเวลาที่มีการประกอบพิธี คนภายในหมู่บ้านก็ออกไปจากหมู่บ้านไม่ได้

เมื่อมีคนจากภายนอกเข้ามาในหมู่บ้านในช่วงที่มีการประกอบพิธี คนเหล่านั้นจะถูกกักตัวไว้ในหมู่บ้านต้องรองจนกว่าครบกำหนดเวลาเบี่ยง ตะวั้ง ซึ่งจะใช้เวลา 3 วัน จึงจะกลับออกไปได้ แต่ก่อนหมู่บ้านกะเหรี่ยง ผู้คนมีน้อย มีแต่คนกะเหรี่ยง เมื่อข้าราชการเข้ามาทำธุระ หรือ มางานราชการ คนเหล่านั้นไม่รู้ประเพณีข้อห้ามของคนในท้องถิ่น ไม่ได้ปฏิบัติและร่วมมือกับชาวบ้านก็จะมาเก้มานี้จะไปก็ไป พิธี เบี่ยง ตะวั้งจึงต้องเลิกไปเพราะผู้นำไม่สามารถควบคุมคนภายนอกและเจ้าหน้าที่ได้ การที่ผู้ประกอบพิธีไม่สามารถห้ามปรามผู้ล่วงละเมิดได้นั้น ลุงบุญธรรม คึงลึง บอกว่า อำนาจความชั่วร้ายมีพลังมากกว่าผู้ประกอบพิธี เมื่อผู้ประกอบพิธีไม่สามารถควบคุมความชั่วร้ายได้และยังฝืนกระทำพิธีต่อไป ผู้ประกอบพิธีจะต้องมีอันเป็นไป ปัจจุบันพิธี เบี่ยง ตะวั้ง ได้เลิกไปจากหมู่บ้านกะเหรี่ยงสวนผึ้ง

การเลี้ยง ท้ายเก๋อซา คางเก๋อซา ที่จัดขึ้นในเดือน 6 เป็นช่วงเวลาที่ธรรมชาติเปลี่ยนแปลง เป็นระยะเวลาผลัดเปลี่ยนของฤดูกาล จากฤดูร้อนเข้าสู่ฤดูฝน ฝนเริ่มตกพืชพันธุ์เริ่มงอกงาม ทุกคนต้องการสุขภาพที่แข็งแรงในการทำงานในไร่ นา เพราะต้องออกจากบ้านไปนอนที่ไร่ในป่าห่างไกลจากหมู่บ้านตนเอง และสัตว์เลี้ยงใช้งานเช่นวัว ควาย อาจจะเจ็บป่วย ซึ่งเชื่อว่าความเจ็บป่วย เกิดจากการกระทำของบรรดาผีต่างๆ

คนกะเหรี่ยงเชื่อ เรื่องผี วิญญาณ และอำนาจที่ลึกลับในธรรมชาติ จึงได้จัดพิธีกรรมเพื่อควบคุมผีและจัดระเบียบสังคมในชุมชน การเลี้ยง ท้ายเก๋อซา คังเก๋อซา จึงเป็นพิธีกรรมที่ สร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้ที่เชื่อ ในห้วงเวลาของการผลัดเปลี่ยนของฤดูกาล เปรียบได้กับการเข้าสู่ช่วงเวลาวิกฤตในโมฆะยามของคำคืนที่มีมืดมิดและหนาวเหน็บ เข้าสู่ความอบอุ่นและความหวังแห่งแสงตะวันในวันใหม่

กะเหรี่ยงความสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนา

กะเหรี่ยงโผล่ว มีความใกล้ชิดและมีความสัมพันธ์กับชาวมอญ ได้รับอิทธิพลทางพระพุทธศาสนา ผ่านมาทางชนชาติมอญมอญ ภาษาและศัพท์บางคำของกะเหรี่ยงจึงมีรากศัพท์มาจาก มอญ/บาลี สันสกฤต เช่น คำกะเหรี่ยงโผล่ว สวนผึ้ง คำมอญ/บาลีสันสกฤต

พระสงฆ์	สังคำ,
หมะนีย,	มนุษย์
โธ	ธรรม
ป่องญา	ปัญญา

สะโว

สวรรค์

เหงอเอ๋

พระอินทร์

ในนิทานท้องถิ่นของกะเหรี่ยงสวนผึ้งได้กล่าวถึงความเชื่อในเรื่อง บุญ บาป กรรม เชื่อว่าทำดี ย่อมได้ดี ทำชั่วได้รับผลชั่วตอบแทน การยอมรับนับถือในพระพุทธศาสนาของชาวกะเหรี่ยงมีมานาน เมื่อครั้งกะเหรี่ยงอยู่ร่วมกับมอญในพม่า เพียงแต่รูปแบบ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาของ ชาวกะเหรี่ยงนั้นเรียบง่าย และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตของกะเหรี่ยง สิ่งที่แสดงให้เห็น ถึงความเชื่อของชาวกะเหรี่ยงต่อศาสนาพุทธคือการไหว้และทำบุญพระเจดีย์ กะเหรี่ยงโผล่สวนผึ้ง เรียก ว่า พระพุทธเจ้าว่า“เก๋อชากลอง” ซึ่ง เก๋อชา มีความหมายว่า “พระเจ้า “ กลอง” มีความหมายว่า เจดีย์ ดังนั้นการไหว้พระเจดีย์ของชาวกะเหรี่ยงจึงหมายถึงการ ไหว้พระพุทธเจ้า นิทานพื้นบ้านกะเหรี่ยงสวน ผึ้งเรื่องนางดอกบัว กล่าวถึงการไปไหว้เจดีย์ การบูชาเจดีย์ด้วยดอกบัว จึงเป็นอีกหนึ่งคำตอบว่า คน กะเหรี่ยงเลื่อมใสศรัทธาในศาสนาพุทธมานานแล้ว

การสร้างเจดีย์ของคนกะเหรี่ยงทำขึ้นมาอย่างเรียบง่าย โดยนำไม้ไผ่มาสานล้อมรอบพระเจดีย์ทราย เพื่อไม่ให้ทรายไหลเทออกไป เมื่อถึงวัน พระโดยสังเฎจากวันข้างขึ้นข้างแรม คนกะเหรี่ยงจะหยุดการทำงานไม่ฆ่าสัตว์ มาร่วมกันทำบุญ นำทรายจากลำห้วยมา เทใส่รอบๆพระเจดีย์ ในวันพระสำคัญ มีการเวียนเทียนรอบพระเจดีย์ทราย เช่น วันออกพรรหามีการส่ง การแห่ฉัตร ถวายแด่พระพุทธเจ้า ผู้ประกอบพิธี กรรมทางศาสนาเรียกว่า “โป้งคู้”

กะเหรี่ยงไหว้เจดีย์ทราย
ตัวแทนพระพุทธเจ้า

การที่คนกะเหรี่ยงซึ่งเป็นกลุ่ม ชาติพันธุ์ส่วนน้อยไม่ได้สร้างหรือมี อาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ดังเช่นชนชาติอื่นๆ ต้องอพยพโยกย้ายถิ่นฐานบ่อยครั้ง ย้ายถิ่นฐานเพื่อหาพื้นที่ทำ ไร่ใช้ชีวิตอย่างสมถะ หนีโรคระบาด ความเชื่อและพิธีกรรมพุทธแบบกะเหรี่ยงจึงเรียบง่ายไม่ได้มุง เน้นในการสร้างศาสนสถานที่ใหญ่โตมั่นคงแข็งแรง เหมือนชนชาติอื่นๆ พุทธศาสนาและศาสนพิธี ในรูปแบบไทยๆที่คนกะเหรี่ยงสวนผึ้งได้รับและนำมาปฏิบัติในปัจจุบัน เริ่มขึ้นเมื่อคนกะเหรี่ยงมีความ สัมพันธ์กับพระสงฆ์ไทย เช่น อาจารย์ทิม พระอาจารย์นวมแห่งวัดแจ้งเจริญ พระอาจารย์ให้ วัดนาหนอง

มีเรื่องเล่าว่าในสมัยก่อนคนกะเหรี่ยงถูกกีดกันจากพวกมอญพม่าที่ถือว่าตนเองมีความเจริญ เห็นกะเหรี่ยงเป็นชาวป่าคนดง ไม่ให้บวชเรียนเป็นพระสงฆ์ มีกะเหรี่ยงผู้หนึ่งชื่อว่า พุงตาไม้ ได้มา เป็นลูกศิษย์วัดคอยรับใช้พระสงฆ์ในวัด เมื่อพุงตาไม้ได้ใกล้ชิดกับพระศาสนาจึงมีใจเลื่อมใสศรัทธา ต้องการที่จะบวช แต่ก็ไม่ได้อนุญาต อยู่มาวันหนึ่งพระอาจารย์ได้ตั้งคำถามธรรมกับลูกศิษย์ที่เป็นพระ

สงฆ์มอญและพม่าแต่ไม่มีผู้ใดสามารถตอบได้ พง์ตาไม้แอบฟังอยู่ใต้ศาลาวัด เมื่อเห็นว่าไม่มีผู้ใดตอบได้จึงได้ตอบออกไป พระอาจารย์ได้ยื่นคำตอบจากพง์ตาไม้ก็รู้สึกพอใจและชมว่ากะเหรี่ยงผู้นี้ฉลาดดี พง์ตาไม้จึงขออนุญาตบวชเป็นพระสงฆ์ แต่ก็ได้รับการคัดค้านจากพระสงฆ์ชาวมอญและพม่า พง์ตาไม้ได้อ้างถึงสมัยพุทธกาลว่า วันหนึ่งพระพุทธเจ้าได้ไปพบลิงน้อยตัวหนึ่งตกอยู่ในน้ำ ร่างกายเปียกปอน พระพุทธเจ้ามีใจเมตตาสงสาร จึงได้นำลิงน้อยตัวนั้นมาเช็ดตัวให้แห้งและใช้ผ้าเหลืองของพระพุทธองค์พันกายเพื่อให้ลิงน้อยได้รับความอบอุ่น พง์ตาไม้พูดว่า

“ แม้แต่ลิงน้อยซึ่งเป็นสัตว์เดียรฉานยังได้ห่มผ้าเหลืองของพระพุทธเจ้า และมีชีวิตรอด ตนเองถึงจะเป็นคนป่าคนดอยก็เป็นมนุษย์ ไม่ใช่สัตว์เดียรฉานไม่สมควรที่จะได้บวชเรียนเป็นพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาหรือ ”¹¹⁴

พระอาจารย์เมื่อได้ฟังก็มีใจเมตตาสงสารจึงยินยอมให้พง์ตาไม้ได้บวชเรียน เมื่อพง์ตาไม้ได้บวชเป็นพระสงฆ์ได้นำพระศาสนาไปเผยแผ่ในหมู่คนกะเหรี่ยง

สุรพงษ์ กองจันทิก ซึ่งได้ศึกษาและคลุกคลีกับกะเหรี่ยงในอำเภอ ศรีสวัสดิ์ จ.กาญจนบุรี อำเภอ บ้านไร่จ.อุทัยธานี ได้ กล่าวถึงที่มาของกะเหรี่ยงด้ายเหลืองดังนี้กะเหรี่ยง

“ หลังจากพระพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้วหลายวัน เมื่อผู้นำชาวกะเหรี่ยงได้ยินเรื่องราวที่รีบเดินทางไปทันที แต่เมื่อไปถึงพระพุทธเจ้าได้เสด็จสู่สวรรคาลัยแล้วและทำการแบ่งอัฐิพระพุทธเจ้าไปบูชา แต่ชาวกะเหรี่ยงไม่ได้รับ เพียงแต่ได้ผ้าเหลืองของพระพุทธเจ้ามาบูชา หลังจากได้ผ้าเหลืองแล้วก็มาแจกจ่ายเพื่อนำไปกราบไหว้บูชาแทนผ้าเหลือง เมื่อแจกแล้วก็ยังไม่พอ จึงได้อัดผ้าเหลืองมาผูกแทนผ้าเหลือง ส่วนความหมายอีกนัยหนึ่งก็คือการระลึกถึงบุญคุณของพ่อแม่ ที่ล่วงลับไปแล้ว”

กะเหรี่ยงโพล่ง สวนผึ้งพูดถึงกะเหรี่ยงที่นับถือด้ายเหลืองเป็นคำกลอนดังนี้

ลู่ บ่าง ปะเก เลอ เซอ อะ โต หบ่า ทั้ง เก่ จ้า เก่ โห่ว

ด้ายเหลือง ยกย่องให้เป็น สิ่งศักดิ์สิทธิ์ กราบไหว้ ทุกคำ ทุกเช้า

ลู่ บ่าง ปะเก เลอ สิ่ง คำ หบ่า ทั้ง เก่ โห่ว เก่ จ้า

ด้ายเหลือง ยกย่องให้เป็น พระสงฆ์ กราบไหว้ ทุกเช้า ทุกคำ ¹¹⁵

การบูชาด้ายเหลือง ต้องใช้รูป ดอกไม้ ยาสูบ หมาก จากการสอบถามคนเฒ่าคนแก่ถึงกลุ่มผู้ที่นับถือด้ายเหลืองพบว่าในอดีตกะเหรี่ยงสวนผึ้งก็มีกลุ่มด้ายเหลือง เช่นเดียวกับกะเหรี่ยงในเขตเมืองทวายของพม่า และที่ อ.บ้านไร่จังหวัด อุทัยธานี ในปัจจุบัน

ประเพณีในศาสนาพุทธของกะเหรี่ยงสวนผึ้ง

¹¹⁴ สุรพงษ์ กองจันทิก เอกสารโรเนียว ที่มาการเกิดประเพณีการผูกข้อมือด้ายต่างๆและการกินน้ำสุกและพระพุทธศาสนา ศึกษากรณีกะเหรี่ยงโปภาคกลาง 2530

¹¹⁵ บุญธรรม คุ่งลิ่ง

ประเพณีสวดมนต์กลางบ้าน¹¹⁶ เป็นประเพณีที่ชาวบ้านกะเหรี่ยงจัดขึ้นในหมู่บ้าน หลังจากพิธีเลี้ยงทีย่อก่ชาคางก่ชาและพิธีเบี่ยงตะวั้งผ่านไปแล้ว บางหมู่บ้านอาจจะจัดพิธีสวดมนต์กลางบ้านในช่วงเวลาเดียวกัน เช่นเลี้ยงเจ้าพ่อในช่วงเช้าสวดมนต์กลางบ้านในตอนเย็นของวันเดียวกัน ประเพณีสวดมนต์กลางบ้าน เป็นการทำบุญสวดมนต์เพื่อขับไล่สิ่งชั่วร้ายในหมู่บ้าน เกิดขึ้นเมื่อเริ่มมีพระสงฆ์เข้ามาอยู่ประจำในหมู่บ้าน กะเหรี่ยง ชาวบ้านจะช่วยสร้างปะรำพิธี อย่างเรียบง่าย ประกอบพิธีในเวลาค่ำ ชาวบ้านนำทรายจากลำห้วยมา เพื่อจะให้พระสงฆ์มาเสกพระคาถา นำด้ายสายสิญจน์จากปะรำพิธีโยงไปตามบ้านแต่ละหลัง ครั้นเสร็จพิธีสวดมนต์ผู้ร่วมพิธีจะนำทรายที่พระสงฆ์เสกแล้วนำกลับไปยังบ้านของตนนำทรายชั้ครอบๆบริเวณบ้านเพื่อขับไล่สิ่งชั่วร้าย เช้าวันรุ่งขึ้นจะมาทำบุญตักบาตรพระสงฆ์

ประเพณีสวดมนต์กลางบ้านเป็นประเพณีของชาวพุทธกะเหรี่ยงในท้องถิ่นที่เข้ามาเบียดแทรกพิธีเบี่ยงตะวั้ง เป็นการปรับตัวตามยุคสมัยทดแทนพิธีกรรมที่ได้หายไปในชุมชน เป็นประเพณีที่เปิดพื้นที่สาธารณะในสังคมให้คนในชุมชนทุกชาติพันธุ์ได้เข้าร่วมทำกิจกรรมด้วยกัน

ประเพณี ส่งตะเค็ง แห่ฉัตร

เป็นประเพณีดั้งเดิมในชุมชนกะเหรี่ยงสวนผึ้งที่เคยปฏิบัติกันมาในแต่อดีตได้ถูกละทิ้งมากกว่า 50 ปี คนกะเหรี่ยงเชื่อว่า วันออกพรรษาพระพุทธรูปพร้อมทั้งบรรดาเทวดา พระอินทร์ เสด็จลงมา

โปรดมนุษย์บนโลก คนกะเหรี่ยงจึงสร้างฉัตร ขึ้นมาแห่และไปปักไว้ที่เจดีย์ทราย พื้ดังกล่าว ยังเป็นการขอขมาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่ตนเองได้ละเมิดศีลและข้อห้ามต่างๆ ในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา เป็นการชำระจิตใจให้ผ่องใสเพื่อจะมีความบริสุทธิ์สมควรแก่

¹¹⁶ บุญธรรม คิ่งลิ่ง ,นาย คิ จั๊บโปรย โสภา เนเด็ก เวทีพูดคุย บ้านบ่อ,

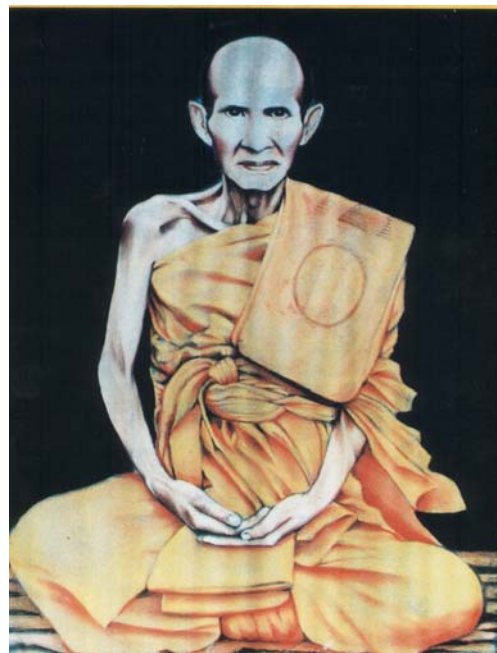
การที่จะได้รับเสด็จพระพุทธเจ้ากะเหรี่ยงโผล่สวนผึ้งได้กลับมารื้อฟื้นประเพณี สง่ตะเค็ง อีกครั้งหนึ่งเมื่อวันออกพรรษาปี พ.ศ.2545 ในการจัดทำฉัตรจะเห็นบทบาทหน้าที่ของชาวกะเหรี่ยงแต่ละวัยที่มาทำกิจกรรมร่วมกัน คนหนุ่มจะไปตัดไม้รวกมาทำเสาฉัตร ผู้อาวุโสจะเป็นผู้จักสานฉัตร เด็กผู้หญิงจะเป็นผู้สานสิ่งประดิษฐ์ที่ตกแต่ง ฉัตร เช่น สาน ปลา จักจั่น ผู้หญิงสาว หาดอกไม้ และร้อยพวงมาลัย การแห่ ฉัตร ไปถวายพระพุทธเจ้าที่องค์พระเจดีย์จะเริ่มแห่ในค่ำของวันออกพรรษา มีขบวนกลองยาวเข้าร่วมด้วย สร้างความครึกครื้นและสนุกสนานแก่ผู้ที่มาร่วมงาน เด็กหญิงและแม่บ้านกะเหรี่ยงจะแต่งชุดกะเหรี่ยงเข้าร่วมขบวน ขบวนแห่เริ่มจากในหมู่บ้านไปยังศาลเจ้าพ่อประจำหมู่บ้านเพื่อขอมาเจ้าพ่อ แห่ตะเค็ง รอบโบสถ์ 3 รอบ รอบเจดีย์ 1 รอบ จึงนำฉัตรปักไว้ 4 มุม 4 ทิศ พระสงฆ์จะแสดงธรรม ให้ศีลและพรมน้ำมนต์เป็นการเสร็จพิธีในคืนนั้น การที่ชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้งกลับมา รื้อฟื้นประเพณี แห่ฉัตร ในปี พ.ศ.2545 เกิดจากการพูดคุยระหว่างผู้เฒ่าผู้แก่และบรรดาผู้นำในหมู่บ้าน ในช่วงของการเก็บข้อมูลและเปิดเวทีพูดคุยในการทำงานวิจัย ในเวทีพูดคุยยังได้เปรียบเทียบประเพณี แห่ต้นเทียนเข้าพรรษาที่ชุมชนคนไทยหมู่บ้านซำปำหาวยได้จัดต่อเนื่องกันมาจนเป็นประเพณีท้องถิ่น ในระดับอำเภอ ชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้งจึงกลับมารื้อฟื้นประเพณีแห่ฉัตรในเทศกาลออกพรรษาในหมู่บ้านของตนเอง

ประเพณีสักการะหลวงพ่อนวมวัดแจ้งเจริญ

หลวงพ่อนวมเป็นพระสงฆ์ที่ชาวกะเหรี่ยงให้การนับถือ ในทุกๆปีชาวกะเหรี่ยง ใน จังหวัดราชบุรี เพชรบุรีและ ประจวบคีรีขันธ์ จะมาร่วมงานสักการะหลวงพ่อนวมที่วัดแจ้งเจริญโดยที่ไม่มี การนัดหมาย เป็นงานประจำปีที่ชาวกะเหรี่ยงได้สืบทอดกันมา กว่าร้อยปี เป็นงานประจำปีที่ดีขึ้น ใน เดือน 5 ขึ้น 15 ค่ำ ของทุกๆปี ทางวัดได้จัดที่พักพร้อม

อาหารเลี้ยงดูชาวกะเหรี่ยงตลอดระยะเวลา 3 วัน ชาวกะเหรี่ยงจะมาบวชแก้บน หญิงกะเหรี่ยงจะ มาบวชชีพรหมณ์ คนกะเหรี่ยงเชื่อว่าการที่ได้มาบวชที่วัดแจ้งเพียงช่วงระยะเวลา 3 วันก็เหมือนกับการได้ บวชหนึ่งพรรษา ในปี พ.ศ.2545 มีผู้มาบวชทั้งหญิงและชาย 300 คน จาก ผู้ที่มาร่วมงานจำนวนมาก กว่า 3,000 คน พิธีการที่สำคัญที่ชาวกะเหรี่ยงได้

ปฏิบัติมาถึงวัดแจ้งในวันแรกคือ การนำรูปหล่อของ หลวงพ่อนวมลงมาจากวัดแห่รอบโบสถ์สามรอบ นำ รูปหล่อหลวงพ่อสู่ปะรำพิธีเพื่อปิดทอง ในวันที่สาม ของงานซึ่งเป็นสุดท้ายจะนิมนต์หลวงพ่เจ้าอาวาสวัดแจ้งลงสรงน้ำเมื่อสรงน้ำเสร็จแล้ว กะเหรี่ยงผู้ชายที่มา ร่วมงานจะนอนราบกับพื้นดินเป็นสะพานให้หลวงพ่ เจ้าอาวาสเดินข้าม จากบริเวณที่สรงน้ำขึ้นบนศาลาวัด ด้วยความเชื่อว่าการที่ได้นอนราบกับพื้นให้พระสงฆ์ เดินข้ามนั้นจะได้รับบุญที่ยิ่งใหญ่ ทุกๆปีทางวัดได้จัดที่

พักพร้อมอาหารเลี้ยงดูชาวกะเหรี่ยงตลอดระยะเวลา 3 วัน

หลวงพ่อนวมวัดแจ้ง

เจริญ

เมื่อเกิดเหตุการณ์นักศึกษาพม่าและนักรบกะเหรี่ยงก่ออาชญากรรมมีเข้ายึดโรงพยาบาลศูนย์ราชบุรี และทั้งหมดถูกยิงเสียชีวิตเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2544 เจ้าหน้าที่และผู้ป่วยในโรงพยาบาลขวัญเสียและกลัววิญญาณผู้ตาย เจ้าหน้าที่ได้นิมนต์หลวงพ่เจ้าอาวาสวัดแจ้งพระครู ศรีธรรมภรณ์ มหาสุรนาถ มาประกอบพิธีเพื่อส่งวิญญาณผู้ที่ถูกยิงเสียชีวิต เพราะเจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาลเชื่อว่าวิญญาณนักศึกษาพม่าและนักรบกะเหรี่ยงเชื้อฟ้งหลวงพ่อดัดแจ้งเพียงองค์เดียว

นอกจากวัดแจ้งเจริญ ตำบลจอมประทัด อำเภอ วัดเพลง จังหวัด ราชบุรี แห่งนี้แล้ว ไม่มีวัดใดใน 3 จังหวัดที่กล่าวถึง ที่สามารถรวมคนกะเหรี่ยงมาร่วมกิจกรรมทางศาสนาได้มากเท่ากับวัดแจ้งเจริญ แม้แต่วัดที่ใหญ่ที่สุดในชุมชนกะเหรี่ยงในภาคกลางของประเทศไทยก็ไม่มีคนกะเหรี่ยงมาร่วมงานจำนวนมากและเป็นประเพณีที่สืบเนื่องมากว่า 100 ปี เหมือนกับวัดแจ้งเจริญ ชาวไทยพื้นราบในอำเภอวัดเพลงถึงกับกล่าวว่า “วัดแจ้งเจริญคือวัดของคนกะเหรี่ยง”¹¹⁷

บทบาทของพระสงฆ์กะเหรี่ยงสวนผึ้ง¹¹⁸

ในปี พ.ศ 2474 ที่โรงเรียนประชาบาลเกิดขึ้นครั้งแรกชุมชนกะเหรี่ยงสวนผึ้ง ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นครู ในเวลานั้นเป็นพระกะเหรี่ยง คือ ครู จันทร กับครู ระเิน บุญเลิศ ทั้งคู่ได้ไปบวชที่ วัด จอมบึง อ.จอมบึง จังหวัด ราชบุรี จากนั้น ภิกษุ ระเิน ได้ไปศึกษานักธรรมและเรียนหนังสือ ที่วัดในเมืองราชบุรี แล้วกลับมาเป็นครูสอนนักเรียนในหมู่บ้านในขณะที่ยังเป็นพระสงฆ์ ต่อมาภิกษุ ระเินฯ ได้ลาสิกขาออกมาเป็นฆราวาส ทำหน้าที่ เป็นครูใหญ่ ครูน้อย และภารโรง ในปัจจุบันมีพระสงฆ์กะเหรี่ยงสวนผึ้งที่ได้บวชเรียนเป็นพระภิกษุจำวัดอยู่ในตัวเมือง ชื่อ พระมหา ถาวร สุทธิโม อายุ 41 ปี บวชมาแล้ว 21 พรรษา พระราชทินนาม พระครูเมธีธรรมานุยุต พระครู สัจญ์บัตร์ ทำหน้าที่ผู้ช่วยเจ้าอาวาสประจำวัดสัตตนารถปริวัตร พระอารามหลวงชั้นโท พระมหา ถาวรสุทธิโม มีความรู้ทางธรรม การที่มีพระสงฆ์กะเหรี่ยงได้อยู่ประจำวัดในตัวเมืองราชบุรี เป็นโอกาสให้เยาวชนกะเหรี่ยงที่เข้าไปเรียนในระดับอาชีวศึกษาในตัวเมืองราชบุรีได้มีที่พำนักพักพิงโดยอาศัยวัด ชาวบ้านบางคนที่ย้ายมาทำงานในเมืองราชบุรีก็ได้อาศัยวัดที่พระมหาถาวรประจำอยู่อาศัยพักชั่วคราว ยังมีพระสงฆ์กะเหรี่ยงอีกรูปหนึ่งคือ พระมหาจันทร เป็นกะเหรี่ยงบ้านทุ่งแฝก บวชเป็นพระสงฆ์รุ่นเดียวกับพระมหาถาวร ปัจจุบันประจำอยู่ที่วัด เทพศิรินทร์ที่ กรุงเทพฯ ทำหน้าที่เป็นครูสอนนักศึกษาพระที่วัดเทพศิรินทร์ พระสงฆ์เชื้อสายกะเหรี่ยงเหล่านี้ นานๆจะมีโอกาสกลับมาเยี่ยมชุมชนกะเหรี่ยง เมื่อมีงานบุญสำคัญในวัดท้องถิ่น เช่นมีการสร้างศาสนสถาน พระกะเหรี่ยงเหล่านี้จะรวบรวมปัจจัยมาร่วมสร้างสิ่งซึ่งเป็นคุณ

¹¹⁷ สัมภาษณ์ หลวงพ่อดัดแจ้งเจริญ พระครู ศรีธรรมภรณ์ มหาสุรนาถ ปธ4 เจ้าคณะอำเภอ วัดเพลง 13-15. มีนาคม 2545,

¹¹⁸ สัมภาษณ์ กำนัน สกล กั่วพู่ กำนัน ตำบลสวนผึ้ง บ้านทุ่งแฝก 19 สค.2545

ประโยชน์ในท้องถิ่นตนเอง มอบทุนการศึกษาให้เด็กยากจน มอบอุปกรณ์และสื่อการเรียนให้แก่สถานศึกษาในชุมชนกะเหรี่ยง การที่ลูกหลานกะเหรี่ยงซึ่งเป็นคนบ้านนอกมีฐานะทางครอบครัวยากจนไม่มีโอกาสที่จะเลือกเส้นทางที่จะพัฒนาตนเองด้วยการการศึกษาทางโลก แต่ได้เข้ามาบวชเรียน มีความมุ่งมั่นในทางธรรมเลือกเอาดีทางพระพุทธศาสนา ทำให้ลูกหลานคนกะเหรี่ยงที่เป็นคนบ้านนอกได้รับการ พัฒนาและถูกยกระดับเป็นที่นับถือในสังคม พระสงฆ์เหล่านี้มีส่วนช่วยเหลือสนับสนุนเยาวชนให้มีโอกาสทางการศึกษา จึงเป็นแบบอย่างและความภาคภูมิใจของชาวกะเหรี่ยงในท้องถิ่น

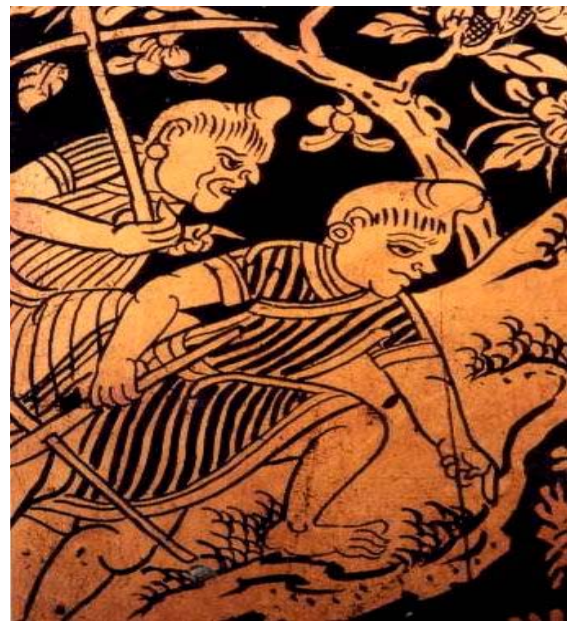
บทที่ 3

กะเหรี่ยงสวนผึ้งในยุคคนชายขอบ

พ.ศ. 2325 – พ.ศ.2444

ความสัมพันธ์กับรัฐไทย

ด้วยความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่า ในฐานะคู่ศึกสงครามนับแต่สมัยกรุงเก่าอยุธยา ธนบุรี และต้นกรุงรัตนโกสินทร์ รัฐไทยได้ให้ความสำคัญกับพื้นที่ชายแดนด้านตะวันตกที่ติดกับพม่า โดยเฉพาะช่องทางที่เป็นเส้นทางเดินทัพของพม่าที่ยกเข้ามาในเขตไทย และด้วยลักษณะภูมิประเทศตามแนวชายแดนที่เป็นป่าเขาทุรกันดาร อยู่ห่างไกลจากการควบคุมของอำนาจรัฐ มีพื้นที่สำหรับเป็นที่หลบภัย ชาวกะเหรี่ยงชนชายขอบพอใจที่จะอยู่ตามแนวชายแดนในเขตไทย เพื่อความปลอดภัยจากการรบกวนจากพม่า และได้อยู่อย่างอิสระห่างไกลจากคนไทยและชนชาติอื่นๆ และด้วยปัญหาความมั่นคงตามแนวชายแดน รัฐไทยจึงได้ทอดสะพานสร้างความสัมพันธ์ต่อกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง โดยขอให้ชาวกะเหรี่ยงทำหน้าที่เป็นชาวด่าน อยู่ในกองลาดตระเวนคอยตรวจตราชายแดนด้านตะวันตกของไทย

ภาพกะเหรี่ยงนายด่านลาดตระเวน ตามแนวชายแดนไทย-พม่า

ณ.บริเวณรอยต่อระหว่างจังหวัด กาญจนบุรี ราชบุรี มีช่องทางที่ผู้คนตามแนวชายแดนใช้เดินทางข้ามไปมาเพื่อการค้าขายระหว่าง เมือง ราชบุรี ทวายของพม่า มีด่านชายแดนที่ชาวกะเหรี่ยงเป็นผู้ควบคุมดูแลทั้งหมด 9 ด่าน ดังนี้

1.ด่าน ช่องเขาหนีบ เป็นเส้นทางออกไปทวายทางด้านบ้าน ห้วยน้ำขาว พุน้ำร้อน อ.เมือง กาญจนบุรี ข้ามเทือกเขาตะนาวศรี ลงไปยังบ้านแม่สะมิง อัมลา หลักช้างเผือก บ้านเมตาเข้าสู่เมือง ทวาย

- 2.ด่าน มะขามเตี้ย อ. ด่านมะขามเตี้ย กาญจนบุรี
 3.ด่าน หนองไผ่ อ. ด่านมะขามเตี้ย กาญจนบุรี
 4.ด่าน ลำเภา อ. ด่านมะขามเตี้ย กาญจนบุรี
 5.ด่าน ลำทราย อ. ด่านมะขามเตี้ย กาญจนบุรี
 6.ด่าน โป่งสะแก อ. ด่านมะขามเตี้ย กาญจนบุรี

ช่องทางตั้งแต่ด่านมะขามเตี้ยลงมาถึงด่านโป่งสะแก เป็นช่องทางที่พม่าใช้ในการเดินทัพทางบก จากด่านบ้องตี้ เดินทัพเข้ามายังราชบุรีผ่านพื้นที่ หนองตากยา เข้าเขตเขาช่องพราน เขาชะงุ้ม บ้านนางแก้ว โพธาราม เพื่อจะผ่านท้องทุ่งเขาเข้าสู่ตัวเมืองราชบุรี พม่าเคยใช้เส้นทางนี้ในศึกบางแก้ว รัชสมัยพระเจ้าตากสิน

- 7.ด่านทับตะโก อ. จอมบึง ราชบุรี
 8.ด่านพระเจดีย์สามองค์ได้ (ทุ่งเจดีย์) อ.สวนผึ้ง ราชบุรี
 9.ด่านเจ้าขว้าว อ. สวนผึ้ง ราชบุรี

ในจำนวนด่านชายแดนทั้ง 9 ด่านเจ้าขว้าวเป็นด่านที่มีความสำคัญต่อเมืองราชบุรีเพราะเป็นด่านที่อยู่ใกล้กรุงเทพฯมากที่สุด สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพอธิบายว่า ด่านประตูสามบาน และด่านเจ้าขว้าวอยู่ริมน้ำพาชีทางตะวันตก ห่างจากเมืองราชบุรีต้องเดินทางด้วยเท้า 2 วัน ระยะทาง 60 กิโลเมตร จากเมืองราชบุรีมายังด่านเจ้าขว้าว ห่างจากกรุงเทพฯเมืองหลวงระยะทางประมาณเพียง 160 กิโลเมตร

ในการสำรวจพื้นที่ศึกษา ได้พบสถานที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับชุมชนกะเหรี่ยงสวนผึ้งในยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์ คือ บ้านด่าน หรือด่านเจ้าขว้าว ที่ตั้งอยู่ริมลำน้ำแม่ภาชี บริเวณพื้นที่ดังกล่าวเป็นทุ่งโล่ง เคยเป็นที่ตั้งค่ายของทหารพม่าที่ยกมาจากเมืองทวาย ยังปรากฏร่องน้ำลักษณะคล้ายคูน้ำ ปัจจุบันสถานที่ดังกล่าวเป็นที่ส่วนบุคคลของนาย สมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์ อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดราชบุรี

ศาลเจ้าพ่อบ้านด่าน (ด่านเจ้าขว้าว)

ภายในบริเวณที่เคยเป็นค่ายทหารของพม่ายังมีหลักฐานที่เป็นร่องรอยทางประวัติศาสตร์คือเจดีย์ที่มีลักษณะเป็นเนินดิน ในดงต้นตะโก ชาวบ้านลาวยวนที่อาศัยอยู่ที่บ้านด่านในบริเวณใกล้เคียงกับบริเวณที่เป็นค่ายทหารพม่าเคยขุดพบอาวุธ ถ้วย ชาม และของใช้ จำนวนมาก ชาวบ้านลาวยวนที่

บ้านด่านได้สร้างศาลเล็กๆหลังหนึ่ง บริเวณชายทุ่งไม้ไกลจากบริเวณที่เคยเป็นที่ตั้งของค่ายพม่าริมทางเดินเรียกชื่อศาลนี้ว่า “ศาลเจ้าพ่อบ้านด่าน” ชาวบ้านยืนยันว่าเคยมีเสาไม้แก่นปักอยู่สองต้น ชาวบ้านลาวยวนเรียกว่า เสาประตูเมือง สันนิษฐานว่าเป็นเสาประตูค่ายในสมัยโบราณ ปัจจุบันได้ถูกทำลายไปเนื่องจากการบุกเบิกพื้นที่เพื่อการเกษตร ห่างจากด่านเจ้าขว้าวไปทางทิศเหนือประมาณ 2 กิโลเมตรเป็นที่ตั้งของหมู่บ้านกะเหรี่ยงเก่าริมลำน้ำแม่ประชี เรียกว่า บ้าน ท่าตะเก ซึ่งมิชชันนารีไทยว่า ท่าสะแก ปัจจุบันไม่มีคนกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ มีแต่คนลาวยวนที่ย้ายเข้ามาอยู่ใหม่ และยังพบหลักฐานที่เป็นเศษถ้วย ชาม อารู โบราณจำนวนมาก ที่บ้าน บังกะม่า หมู่ที่ 1 บ้านโป่งกระทิงบนซึ่งเป็นหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงที่อยู่บนหุบเขา ในตำบล บ้านบึง กิ่งอำเภอ บ้านคา นาย เดชา ชีช่วง อดีตกำนันตำบลบ้านบึง ชาวกะเหรี่ยง เล่าว่า บริเวณบ้านบังกะม่า เคยเป็นสถานที่ที่ทหารไทยชื่อ พระยารู พาทหารและชาวบ้านหนีราชการมาหลบซ่อน ได้ขุดสระน้ำสำหรับดื่มกินในฤดูแล้ง กำนัน เลียง อดีตกำนันตำบลยางหัก อำเภอปากท่อ ได้เล่าให้ฟังอีกว่า พระยารู ได้หนีราชการมาสองสัปดาห์อยู่ที่บ้านบังกะม่า ได้ต่อสู้กับฝ่ายทางการโดยการนำกองหินมาตั้งรับตามช่องเขาทางทิศตะวันออก ที่เป็นทางเดินขึ้นสู่เขาบังกะม่า พระยารูได้ต่อสู้ขัดขวางฝ่ายทางการจนเสียชีวิต ยังปรากฏร่องรอยสระน้ำอยู่จนถึงวันนี้ ชาวบ้านกะเหรี่ยงบ้านบังกะม่า ยังขุดพบ อารู จำพวก หอก ดาบ พร้อมทั้งถ้วยชามจำนวนมาก จึงได้มอบถวายให้แก่สำนักสงฆ์ บ้านบังกะม่าจากหลักฐานที่ปรากฏและคำบอกเล่าของชาวบ้านจึงสันนิษฐานได้ว่า พื้นที่บริเวณป่าเขาในสวนผึ้งเคยเป็นพื้นที่หลบภัย ของชาวเมืองราชบุรีที่หนีสงครามระหว่างไทยกับพม่าในยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์

ชามโบราณพบที่หมู่บ้านกะเหรี่ยงบังกะม่า

เศษถ้วยชามที่พบบนหุบเขาบ้านบังกะม่า

เหตุการณ์ชายแดนไทย – พม่า ด้าน สวนผึ้ง ในยุค คนชายขอบ

ปีพ.ศ. 2310 ปี ที่ไทยเสียกรุงศรีอยุธยาแก่พม่า กองทัพพม่าจากเมืองทวายได้ยกเข้ามาทางแม่น้ำน้อย ไทรโยค ล่องเรือลงมาตามลำน้ำแม่กลองผ่านเมืองราชบุรีที่เป็นเมืองร้างผู้คน เมื่อมาถึงบ้านบางกุ้ง อัมพวา เมืองสมุทรสงคราม ได้สู้รบกับกองทหารจีนของพระเจ้าตากทัพพม่าพลาตท่าเสียที่พ่ายแพ้กลับไปทวายทางด้านเจ้าขว้าว¹¹⁹

ในปี พ.ศ. 2317 ในรัชสมัยของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช กองทัพพม่าได้ยกมาทางด้านพระ

¹¹⁹ ไทยรบพม่า น.317-318 ,น. 362-323

เจดีย์สามองค์เพื่อติดตามชาวมอญที่หนีเข้ามาในประเทศไทย ท้าพมานำโดยยุยงกองหัวนยกทัพมาจับเชลยแขวงเมืองราชบุรี ได้ตั้งค่ายอยู่ที่บางแก้ว โพธาราม 3 ค่าย ท้าพมาถูกทัพไทยล้อมปราบ ขณะนั้นได้มีใบบอกจากชาวด่านชายแดนว่ามีทัพมายกมาทางด่านประจวบสามบาน ด่านเจ้าขัวว ทหารพม่าได้จับชาวด่านไปหลายคน

ในปี พ.ศ. 2328 เมื่อพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 1 มีพระชนมายุได้ 49 พรรษา ขึ้นครองราชได้ 4 ปี พระเจ้าปดุงกษัตริย์พม่าได้ยตราทัพครั้งใหญ่ มีจำนวนทหารถึง 103,000 คน เพื่อหวังบดขยี้ไทยให้ย่อยยับในสงครามเก้าทัพ ทัพที่ 2 ของพม่ามีเจ้าเมืองทวายเป็นแม่ทัพ ยกมาจากทวาย จำนวน 10,000 คน มีนอกแฝกคิหวุ่น เป็นแม่ทัพข้ามเทือกเขาตะนาวศรี เข้ามาทางด่านเจ้าขัวว¹²⁰ โดยแบ่งกำลังออกเป็น 3 ส่วน ทัพหน้านำโดย พระยาทวาย ตั้งอยู่ที่ทุ่งเขาสูง ใกล้ตัวเมืองราชบุรี ทัพที่สอง มีนอกคิหวุ่นเป็นนายทัพอยู่ที่ท้องนาศรี ใกล้ท้องทุ่งจอมบึง ทัพหลังมี จิกสิบโปเป็นนายทัพตั้งอยู่ที่ด่านเจ้าขัววริมลำน้ำภาษี ในขณะทัพของพม่าที่ยกมาทางด่านเจดีย์สามองค์ถูกตีพ่ายแพ้ที่ทุ่งลาดหญ้า เมืองกาญจนบุรี ทัพไทยมีใจฮึกเหิมได้ยกลงมาเพื่อตีสกัดทัพพม่าที่ราชบุรี ทัพหน้าของพม่าอยู่ที่ทุ่งเขาสูง และทัพที่ สองที่ อยู่ที่ท้องทุ่งจอมบึงถูกตีแตก ต้องถอยร่นหนีมาจนถึงทัพที่สามมี จิกสิบโปเป็นกองหนุนอยู่ที่ด่านเจ้าขัวว ทัพไทยไล่ตามตีจนถึงขั้นบดขยี้จนพม่าที่สมรภูมิด่านเจ้าขัวว ทัพไทยได้รับชัยชนะยี่สิบได้ อารูช ช้าง ม้าศึก และไพร่พลพม่าจำนวนมาก ทหารพม่าที่เหลืออยู่ต่างพากันหนีเอาตัวรอด ไปทางช่องด่านทุ่งพระเจดีย์ข้ามเทือกเขาตะนาวศรีกลับไปเมืองทวาย เป็นครั้งที่ 3 ที่มีการกล่าวถึงด่านเจ้าขัวว

ในปีมะเส็งเดือนพฤศจิกายน แรม 9 ค่ำ พ.ศ.2340 เป็นปีที่ 16 ในรัชกาลพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 1 พม่าได้นำหนังสือมาแขวนไว้ตามด่านชายแดน ที่ด่านเมือง เพชรบุรี ราชบุรี ไทรโยค อุทัยธานี ตาก และเชียงใหม่ ในหนังสือนั้นมีใจความว่าพม่าจะยกเข้ามากรุงเทพฯ และอังกฤษจะยกทัพเรือมาช่วยสมทบ ครั้นชาวด่านชายแดนราชบุรีลาดตระเวนไปพบหนังสือนั้นจึงนำหนังสือที่พม่านำมาแขวนไว้แจ้งให้แก่ฝ่ายไทยทราบ พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 1 จึงได้เกณฑ์กองทัพออกมาตั้งรับกองทัพพม่าที่จะยกมาตามด่านต่างๆ ในรัชกาล พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 พระองค์ทรงตระหนักถึงภัยจากทัพพม่า ที่จะยกมาตีกรุงเทพฯ โดยใช้เส้นทางผ่านเมืองราชบุรี ในปี พ.ศ.2360^{*} พระองค์จึงได้โปรดให้ย้ายเมืองราชบุรีไปอยู่ฝั่งตรงข้ามทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำแม่กลองและสร้างเมืองใหม่ตัวเมืองมีป้อมประตู 6 ด้าน ที่วัดบางแคใหญ่ อำเภอบางแพ สมุทรสงคราม เป็นวัดที่สร้างขึ้นในปี พ.ศ.2357 ในรัชสมัยรัชกาลที่ 2 โดย เจ้าพระยาวงศาสุรศักดิ์ (แสง วงศาโรจน์) สมุหนายก ซึ่งเคยรับราชการในแผ่นดินรัชกาลที่ 1 และที่ 2 ภายในอุโบสถวัดบางแคใหญ่ เป็นภาพจิตรกรรมฝาผนังที่เขียน

¹²⁰ พระราชพงศาวดาร ฉบับ เจ้าพระยาทิพากรวงศ์ ประชุมพงศาวดารฉบับราชบุรี น.63 ศาสตราจารย์ ดร.นิธิเอียวศรีวงศ์ บรรณาธิการ 2539

^{*} ราชบุรี น.130 กรมศิลปากร 2543

บันทึกเหตุการณ์การสู้รบ ที่เกิดขึ้นระหว่างไทยและพม่าเมื่อต้นกรุงรัตนโกสินทร์ และยังมีภาพชาว กะเหรี่ยงนำช้างมามอบให้แก่กองทัพไทย ภาพคนกะเหรี่ยงกำลังหาปลา ภาพดังกล่าวเป็นบันทึกเหตุการณ์ชายแดนไทยพม่า ที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกะเหรี่ยงที่อยู่ตามชายแดนไทยพม่า กับรัฐไทยเป็นอย่างดี เรื่องราวที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมฝาผนังนี้ น่าจะเป็นครั้งที่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยรัชกาลที่ 2 โปรดให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าน้องเกล้า เจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 เมื่อครั้ง ทรงเป็นพระเจ้าลูกยาเธอกรมหมื่นเจษฎาบดินทร์และ ในครั้งนั้นเจ้าพระยาวงษาสุรศักดิ์ เป็นแม่ทัพคุม พล 10,000 คน ไปขัดตาทัพพม่าของพระเจ้าจังกายเมงที่จะยกมาทาง ด้านชายแดนราชบุรีซึ่งก็คือด่าน เจ้าวัวในปี่มะเส็ง พ.ศ.2364 ¹²¹ ภาพของชาวกะเหรี่ยงที่ปรากฏนั้นเป็นไปได้ว่าคือกะเหรี่ยงสวนผึ้ง และอาจจะรวมถึงกะเหรี่ยงเมืองสังขละบุรี

ในปี พ.ศ.2365 ขุนสุวรรณ ชาวกะเหรี่ยงนายด่านเจดีย์สามองค์ สังขละบุรี จับชาวพม่าได้ 36 คน ต่อมาขุนสุวรรณได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าเมืองสังขละบุรี มีชื่อว่า พระศรีสุวรรณคีรี ถัดมาในปี พ.ศ.2366 กะเหรี่ยงชาวด่านชายแดนเมืองอุทัยธานีจับชาวพม่าได้ 9 คน

ในปี พ.ศ.2368 เมื่ออังกฤษได้ดินแดน ทวาย มะริด ตะนาวศรีของพม่า เป็นปีเดียวกับที่พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 3 ขึ้นครองราช พระองค์ตระหนักว่านับต่อจากนี้ไปชายแดนด้านตะวันตกที่ติดกับพม่าภัย ที่จะคุกคามต่อไทยเห็นจะเป็นอังกฤษ พระองค์จึงได้ทำการปรับปรุงเมืองชายแดนด้านตะวันตก

ในปี พ.ศ.2374 พระองค์ได้ สร้างกำแพงเมือง กาญจนบุรี ที่ปากแพรก เพื่อป้องกัน อังกฤษ พม่า ในปี พ.ศ.2388 พระองค์ได้ให้กองกำลังชาวกะเหรี่ยงควบคุมพื้นที่ชายแดนไทย พม่า นับแต่ ด้านแม่กลอง อัมพวา เมืองตาก กาญจนบุรี ถึง ราชบุรี ผู้นำกองกำลังชาวกะเหรี่ยงที่ดูแลชายแดนด้านตะวันตกของราชบุรีในรัชสมัยของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 3 ที่ทำหน้าที่เป็นนายกongsานั้นคือ หลวงพิทักษ์ ศิริมาตย์ ซึ่งตำแหน่งหลวงพิทักษ์ศิริมาตย์ได้สืบทอดกันมาจนถึงรัชสมัยของรัชกาลที่ 5 และได้ถูกยกเลิกไปในปี พ.ศ.2444 เมื่อมีการแต่งตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านกะเหรี่ยงในสวนผึ้ง

จึงกล่าวได้ว่าเรื่องราวของชาวกะเหรี่ยงเมืองราชบุรี เริ่มมีการบันทึกดังที่ปรากฏจากภาพจิตรกรรมฝาผนัง วัดบางแคใหญ่ ได้รับการต่อยอดชัดเจนยิ่งขึ้นเมื่อรัชกาลที่ 3 ได้มีรับสั่งให้กองกำลังชาว กะเหรี่ยงทำหน้าที่ดูแลชายแดน นับแต่ เมืองตาก กาญจนบุรี และ เมืองราชบุรี และเมื่อเอ่ยถึงกองกำลัง ชาวกะเหรี่ยงที่เมืองราชบุรีนั้นย่อมหมายถึงกะเหรี่ยงสวนผึ้งนั่นเอง

ความสัมพันธ์กับรัฐไทยภายหลังอังกฤษยึดครองพม่า

ชาวกะเหรี่ยงและละว้าเป็นกลุ่มชนดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ร่วมกันในพื้นที่ภาคตะวันตกมีความสัมพันธ์กันมาแต่อดีต ดังปรากฏในจดหมายเหตุบันทึกการเดินทางสำรวจหาแร่ปรอทในโคลงนิราศสุพรรณของสุนทรภู่ กะเหรี่ยงและละว้าที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนไทย-พม่า บริเวณต้นน้ำ ภาษี แม่ น้ำเพชรบุรี เป็นกลุ่มชนที่มีกะเคลื่อนย้ายถิ่นที่อยู่เสมอ ด้วยสาเหตุเพื่อหาพื้นที่เพาะปลูกและอพยพ

¹²¹ วัดบางแคใหญ่ น.18 ส.นพ.เมืองโบราณ, ราชบุรี น.130 กรมศิลปากร 2543

หนีโรคระบาด กลุ่มชนเหล่านี้มักจะเคลื่อนย้ายข้ามไปมาระหว่างชายแดนไทย-พม่า จึงอาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งในการที่จะถูกอ้างว่าเป็นประชากรของอังกฤษ ด้วยความวิตกของฝ่ายไทยต่อกรณีการตั้งถิ่นฐานและการโยกย้ายถิ่นที่อยู่ของละว้าและกะเหรี่ยงทางตะวันตก ชาวกะเหรี่ยงจึงถูกคาดหวังเข้ามาใกล้ชิดกับอำนาจและการควบคุมของรัฐไทย ด้วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 พระองค์ตระหนักว่าชาวกะเหรี่ยงถึงแม้ว่าจะมีจำนวนไม่มากก็อาจจะช่วยป้องกันชายแดนให้แก่ไทยได้ พระองค์มีแผนการที่จะขยายแนวป้องกันชายแดนไปจนถึงด้านเพชรบุรี พระองค์ตระหนักว่าพวกกะเหรี่ยงและละว้าซึ่งไม่ได้เป็นทั้งไพร่และข้าราชการ หากต้องเสียให้แก่อังกฤษ ไทยจะไม่มีศักยภาพพอที่จะป้องกันชายแดนบริเวณนี้ได้ ฝ่ายไทยจึงเข้ามาดูแลและให้ความสัมพันธ์ร่วมมือกับกลุ่มชนเหล่านี้เพื่อให้มีความคุ้นเคยกับคนไทย พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 พระองค์ ยังแสดงออกหลายกรณีว่าพระองค์เป็น “กษัตริย์ของกะเหรี่ยงด้วย” ดังที่มีหนังสือไปยัง เซอร์ จอห์น บราวน์ ใน พ.ศ.2397 ดังมีใจความดังนี้

“จากผู้นำประเทศสยามซึ่งมีอำนาจสูงสุดในราชอาณาจักรสยามและอาณาบริเวณภายใต้การปกครองของไทย อันมีลาวเชียงทางตะวันออกเฉียงเหนือ และลาวโค่ทางตอนเหนือ และตะวันออกเฉียงเหนือ ข่า ของ ทางตะวันออก กัมพูเดียหรือกัมพูชา ซึ่งอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ และตลอดแหลมมลายูทางตอนใต้ และกะเหรี่ยงทางตะวันตก”¹²²

เมื่อวันที่ 5 แรม 13 ค่ำเดือน 11 ปี พ.ศ.2403 ชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้งได้มีโอกาสได้เข้าเฝ้าและรับถวายต่อหน้าพระที่นั่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 เมื่อครั้งที่พระองค์เสด็จมาถวายผ้าพระกฐิน ที่วัดมหาธาตุวรวิหาร เมืองราชบุรี¹²³

เมื่อไทยได้เริ่มทำสนธิสัญญา เบาว์ริงกับอังกฤษในปี พ.ศ.2398 เป็นช่วงเวลาของการเปลี่ยนผ่านจากปลายยุคคนชายขอบที่จะเข้าสู่ยุคครอบงำของไทยนั้น บทบาทของชาวกะเหรี่ยงต่อความมั่นคงตามแนวชายแดนเริ่มลดลง เพราะฝ่ายไทยมั่นใจและเชื่อว่าอังกฤษคงจะเข้าโจมตีกรุงเทพฯ โดยตรงมากกว่ามาทางชายแดนด้านตะวันตก ต่อมารัฐไทยได้เริ่มกลับมาให้ความสำคัญกับพื้นที่ชายแดนด้านตะวันตกซึ่งเป็นที่ตั้งของชุมชนกะเหรี่ยงสวนผึ้งอีกครั้งหนึ่ง เมื่อมีการขยายพื้นที่ในการสำรวจและทำเหมืองแร่จากภาคใต้เข้ามาในภาคตะวันตก โดยมีชาวกะเหรี่ยงทำหน้าที่ในการสำรวจแหล่งแร่ในสวนผึ้ง และเป็นคนงานในการบุกเบิกพื้นที่ในการทำเหมืองแร่ดีบุก

สมเด็จพระปิยะมหาราช รัชกาลที่ 5 ทรงตระหนักว่าชุมชนกะเหรี่ยงนั้นมีความล้าหลัง พระองค์ได้รวบรวมกะเหรี่ยงให้ได้เป็นคนสัญชาติไทย กำหนดให้พวกเขามีสิทธิและหน้าที่ในการเกณฑ์ทหาร ดำรง จัดการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน เก็บภาษีในอัตราเดียวกับคนไทย¹²⁴ พระปิยะมหาราชพระองค์

¹²² สถานภาพของกะเหรี่ยงในชุมชนไทยระหว่างต้นรัตนโกสินทร์ สมัย ร.1-ร.5 (พ.ศ.2325-2411 1782-1873
โรนัลด์ ดี.รีนาร์ด

¹²³ พระบรมราชจักรีวงศ์กับเมืองราชบุรี ฉลอง 200 ปี น.82 กรุงเทพฯ

¹²⁴ สถานภาพของกะเหรี่ยงในชุมชนไทยระหว่างต้นรัตนโกสินทร์ สมัย ร.1-ร.5 (พ.ศ.2325-2411 1782-1873)

ทรงได้ให้ความรักเมตตาต่อชาวกะเหรี่ยงอย่างมาก พระองค์เสด็จประทับแรมที่น้ำตกไทรโยค 3 ครั้ง และทุกครั้งพระองค์ได้ให้ผู้นำกะเหรี่ยงเข้าเฝ้า พระองค์ได้บันทึกถึงความประทับใจต่อชาวกะเหรี่ยงที่พระองค์ทรงพบทั้ง 3 ครั้งในนิราศของพระองค์ท่าน

ในปี พ.ศ. 2416 เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระชนมายุได้ 20 พรรษา หลังจาก que พระองค์ทรงลาผนวชพระองค์ได้เสด็จประพาสไทรโยคครั้งแรก โดยเสด็จประทับเรือพระที่นั่ง มายัง เมืองราชบุรี จากนั้นได้เสด็จโดยทางบกผ่านท้องทุ่ง จอมบึง บ้านหนองบัวค่าย ถึงชุมชนกะเหรี่ยงที่บ้านด่านทับตะโกประทับที่ริมลำน้ำภาษี ผู้นำชาวกะเหรี่ยงที่เป็นนายด่านได้นำลูกบ้านมารับเสด็จ พร้อมทั้งนำของป่าทูลเกล้าถวายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ได้ทรงพระราชนิพนธ์บันทึกการเสด็จประพาสไทรโยคในครั้งนั้น โดยใช้พระนามแฝงของผู้ตามเสด็จฯ ในโคลงนิราศ ท้าวสุภคคิลาภคคี(นาค) ทรงกล่าวถึงกะเหรี่ยงสวนผึ้งที่มารับเสด็จพระองค์ที่บ้านด่านทับตะโกดังนี้

ตอนที่ 84	ทัพตะโกพุกษาชาติขึ้น	สูงรหง
	เซ่งแซ่เสียงบุหรง	รำรื่อง
	นางแก้งกระบือดง	ทรายคึกกทิงนา
	เสียงพยัคฆ์คำรนก้อง	ปิบเปรี้ยงรรมไพร
ตอนที่ 85	ค่ายใหญ่อยู่ใกล้ท่า	นที
	ลำแม่ภาษีมี	ชื่ออ้าง
	น้ำใสสนิทดี	ดูจกรรอนา
	นักระกำยามร้าง	ถูกร้อนฤาเย็น
ตอนที่ 86	นองเนื่องกะเหรี่ยงทั้ง	หญิงชาย
	บ่าแบกของถวาย	อยู่ชรื่อง
	ไอ้อวดประกวดกาย	ตามเพศเขานา
	เมียลูกหลานพี่น้อง	บ่าวข้า หญิงชาย "
ตอนที่ 87	สาวสาวเหล่ากะเหรี่ยง	ล้วนสวยสวย
	ปักปันเกล้าผมมวย	แซมซ้อย
	เงินไพลูกปักรว	ร้อยรอบ คอนา
	ขมิ้นขัดผัดหน้าหม้อย	ม่ายเหลียงเอียงอาย ๆ

และในนิราศกาญจนบุรี ฉบับขุนวรกิจทิม ได้กล่าวถึงผู้นำกะเหรี่ยงสวนผึ้งที่ได้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ที่บ้านด่านทับตะโก ในปี 2416 ไว้ดังนี้

พอบ่ายห้าโมงเศษเสด็จประทับ
พร้อมอำมาตย์มาตยาสามนต์
ครั้งรุ่งพระสุริยาเวลาฉาย
ดูรุ่งรั้งรำร่ายถวายกร
โปรดพระราชทานทรัพย์กับเสื้อผ้า
กราบถวายบังคมลาสาธุการ
บ้างได้ข่าวของป้ามาถวาย
โดยมหากรุณาประชาชน

ขึ้นบนพลับพลาไชยไพโรจน์
ตั้งดาวล้อมเดือนมณฑลศศิธร
กะเหรี่ยงนายนำหน้ามาสลด
พระทรงศรแย้มพระสรวลชวนสำราญ
กะเหรี่ยงพาปริเปรมเกษมสานต์
ด้วยถิ่นฐานฐานันดรก่อนจะจน
พระโปรดปรายทรัพย์สร้างกุศล
ทั่วทุกคนสรรเสริญเจริญพร¹²⁵

จากข้อความ “บ่าวข้า หญิงชาย” และ “กะเหรี่ยงนายนำหน้า” ใน พระราชนิพนธ์ทำวสุภคติกาลภคคี (นาก) และนิราศเมืองกาญจนบุรี ที่กล่าวถึงชาวกะเหรี่ยงที่มาเฝ้ารับเสด็จนั้น ตีความได้ว่ารัฐไทยได้มอบตำแหน่งให้แก่ผู้นำชาวไทยกะเหรี่ยงที่จะควบคุมดูแลตนเอง

ภายหลังเหตุการณ์เกี่ยวข้าวไร่ของชาวกะเหรี่ยง ในฤดูหนาวของ วันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ 2438 กะเหรี่ยงสวนผึ้งได้มีโอกาสเข้าเฝ้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 อีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระองค์เสด็จพระราชดำเนินเมืองราชบุรี และได้เสด็จมาทอดพระเนตรถ้ำจอมพลที่จอมบึง ในครั้งนั้นหลวงพิทักษ์ศิริมาตย์ผู้นำกะเหรี่ยงสวนผึ้งได้พานายพรานชาวกะเหรี่ยงนำของป้ามาถวายแด่พระองค์ นับเป็นครั้งที่ 2 ที่ชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้งได้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5

ผู้นำกะเหรี่ยงสวนผึ้งในยุคคนชายขอบ

ผู้นำกะเหรี่ยงสวนผึ้งในยุคคนชายขอบที่มีทำหน้าที่เป็นนายกองด่านเจ้าขัวว้า ได้สืบทอดกันมาหลายชั่วคน มีบรรดาศักดิ์เป็น หลวงพิทักษ์ศิริมาตย์ คาดว่าตำแหน่งหลวงพิทักษ์ศิริมาตย์ ได้รับแต่งตั้งเริ่มต้นในรัชสมัยรัชกาลที่ 3 ในการปฏิบัติหน้าที่ให้แก่ทางการไทยของบรรดาเจ้าเมือง และนายกองด่านชายแดนนั้น จะได้รับค่าตอบแทนเป็นเบี้ยหวัด เงินปี ดัง เช่น พระยาศรีสุพรรณศิริ เจ้าเมืองสังขละบุรีที่เป็นคนเชื้อสายกะเหรี่ยงที่มีกรรมการรองลงไปเป็นนายด่าน นายกอง ควบคุมกันเป็นหมวดหมู่ ได้รับพระราชทานเบี้ยหวัดเงินปีคนละตั้งแต่ 6 ถึง 20 บาทเจ้าเมืองสังขละบุรีได้รับ ปีละ 60 บาท พระยาศรีสุพรรณต้องลงไปถือน้ำพิพัฒน์สัตยา ที่เมืองกาญจนบุรี 3 ปีต่อครั้ง นำเครื่องราชบรรณาการ เช่น ต้นไม้ทำด้วยเงิน 2 ต้น มีผ้าขาว ผ้าแดง ที่กะเหรี่ยงทำเอง 20 ผืน ที่เรียกว่าผ้าเสมียนละว้า เครื่องยาสมุนไพรและของป่า รวมทั้งแร่ทองคำ แร่ดีบุก ที่เรียกว่าส่วยทอง ส่วยดีบุก ไปถวายพระเจ้าแผ่นดินที่กรุงเทพ โดยมีพระยาพลเทพปลัดทูลฉลองกระทรวงกลาโหมเป็นผู้นำเข้าเฝ้า¹²⁶

หลวงพิทักษ์ศิริมาตย์นายกองด่านกะเหรี่ยงสวนผึ้ง ก็คงได้รับเบี้ยหวัดเป็นรายปีเช่นเดียวกับกับนายกองด่านชายแดนเมืองสังขละบุรี และต้องไปถือน้ำพิพัฒน์สัตยาที่เมือง ราชบุรี ทุกๆ 3 ปี เช่นเดียวกัน

¹²⁵ นิราศเมืองกาญจนบุรี ขุนวรกิจทิพย์ ...น. 61 – 62 กาญจนบุรีศึกษา 2542 ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม กาญจนบุรี

¹²⁶ สมุดราชบุรี น. 23 พ.ศ.2468 โรงพิมพ์ หนังสือพิมพ์ไทย กรุงเทพ, สมุดกาญจนบุรี น.189 พ.ศ. 2492

เศรษฐกิจกะเหรี่ยงสวนผึ้งในยุคคนขายขอบ

เศรษฐกิจของชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้งในยุคคนขายขอบ เป็นระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียง หรือระบบกินพออิ่ม นุ่งพออุ่น คนกะเหรี่ยงใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายสมถะ มีชีวิตอยู่โดยการผลิตข้าวจากการทำไร่หมุนเวียน อาหารได้มาจากแหล่งธรรมชาติที่อยู่รอบตัว มีเสื้อผ้าเพียงคนละไม่กี่ชุดได้จากฝ้ายที่ปลูกไว้ในไร่ข้าวนำมาปั่นทอผ้าใช้ภายในครอบครัว ในยามเจ็บป่วยก็รักษาโดยใช้คาถาอาคม และสมุนไพรจากธรรมชาติ ที่อยู่อาศัยก็สร้างอย่างเรียบง่ายบ้านของคนกะเหรี่ยงจึงเป็นบ้านที่สร้างด้วยวัสดุที่หาง่ายเช่นไม้ไผ่ บ้านกะเหรี่ยงจึงไม่ยั้งยืนมั่นคงถาวร เพราะชาวกะเหรี่ยงมักจะโยกย้ายหมู่บ้านบ่อยๆเพื่อหาที่ทำไร่ข้าว และหนีโรคระบาด รายได้ของชาวกะเหรี่ยงมาจากผลิตภัณฑ์จากป่า เช่นนอแรด งาช้าง ไม้ฝาง จี๊ผึ้ง สมุนไพร เช่น เร่ว กานพลู กระวาน ของป่าเหล่านี้เป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของประเทศไทยที่ส่งไปขายยังต่างประเทศ บรรดานายพรานกะเหรี่ยงจึงเป็นกลุ่มบุคคลที่มีรายได้จากสินค้าของป่า คือ จี๊ผึ้ง นอแรด และ งาช้าง[•] คนกะเหรี่ยงทั่วไปจะมีรายได้จากการทำ ไม้ฝาง และหาตัวยาสมุนไพร สินค้าหลักที่กะเหรี่ยงนำเข้ามาก็คือ เกลือ ที่ใช้ในการปรุงและถนอมอาหาร แท่งดินบุกดินประสิว เพื่อมาทำเป็นกระสุนปืน ใช้ในการล่าสัตว์ใหญ่

บทบาทของชาวกะเหรี่ยงในภาคกลางนับแต่เมืองศรีสวัสดิ์ สังขละบุรี ซึ่งอาจจะรวมถึงกะเหรี่ยงสวนผึ้งในเขตเมืองราชบุรี เพชรบุรี ต่อการผลิตสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์จากป่าเพื่อการส่งออกมีสินค้าดังนี้

... ขบวนเรือสำเภาได้นำสินค้าจากประเทศไทยไปยังกรุงปักกิ่งได้บรรทุกสินค้ามีค่า มี ช้าง ไม้กฤษณา ไม้มะเกลือ นอแรด งาช้าง เร่ว... ฯลฯ...นอกจากนี้พวกเขายังผลิตงาช้างส่งเข้ามายังราชสำนักไทย อาจกล่าวได้ว่ากะเหรี่ยงคือผู้ผลิตหรือควบคุมสินค้าของป่าเกือบทั้งหมด ..¹²⁷

การทำไม้ฝาง คนกะเหรี่ยงโผล่สวนผึ้งเรียกไม้ฝางว่า เสี้ยตะไฉ่ ลักษณะของไม้ฝาง เป็นไม้เลื้อยทรงต้นสูง ที่ลำต้นมีหนามเป็นปุ่มแบบต้นคนทา ลักษณะใบคล้ายใบของต้นหางนกยูง มีดอกสีเหลืองคล้ายดอกต้นหางนกยูง มีฝักคล้ายกับฝักของต้นหางนกยูงเทศ แก่นหรือเนื้อของไม้ฝาง เป็นสีแดง เมื่อนำแก่นมาแช่น้ำร้อนจะมีสีออกม่วง ใช้ประโยชน์สำหรับย้อมผ้าและเป็นยาสมุนไพร บำรุงเลือดสำหรับหญิงคลอดลูกใหม่ๆ และบำรุงไต นิยมดื่มคั้นแทนน้ำชา ในผืนป่าตะวันตกด้านสวนผึ้งอุดมสมบูรณ์ไปด้วยไม้ฝาง คนกะเหรี่ยงสวนผึ้งมีรายได้จากการทำไม้ฝาง เมื่อคนกะเหรี่ยงตัดไม้ฝางได้จะรวบรวมเก็บไว้รอเวลาหน้าแล้งที่มีพ่อค้าคนลาวยวนและคน ไทยขึ้นมารับซื้อถึงพื้นที่ หรือในบางครั้งคนกะเหรี่ยงก็จะบรรทุกเกวียนไปขายให้แก่พ่อค้าคนจีนในตัวเมืองราชบุรี

ไม้ฝางเป็นผลผลิตจากป่าที่เป็นสินค้าส่งออกของไทยที่นำรายได้เข้าสู่ประเทศ นับแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ในสมัยรัชกาลที่ 2 พระองค์ได้มีท้องตราไปยังพระยาราชบุรี เพื่อเร่ง

• ภาพ ฝาผนังวัดบางแคใหญ่ ต.แควอ้อม อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม ชาวกะเหรี่ยงนำงาช้างมามอบให้แก่แม่ทัพไทย

¹²⁷ โรนัลด์ ดี.รีนาร์ด “สถานภาพของกะเหรี่ยงในชุมชนไทย

จัดหาไม้ฝางเพื่อส่งเป็นสินค้าออกไปยังเมืองจีน พระองค์เร่งให้พระยาราชบุรีเกณฑ์ผู้คนตัดไม้ฝาง จัดซื้อให้ได้ตามจำนวนที่จะต้องส่งออก ถ้าไม่ทันเรือสำเภาพระยาราชบุรีจะต้องถูกเอาโทษ¹²⁸ การค้าระหว่างไทยกับเกาะ ปีนัง มะละกา และสิงคโปร์สินค้าในช่วงปลายทศวรรษ 2363 ไม้ฝางเป็นสินค้าส่งออกอันดับที่ 6 ที่มีมูลค่า 72,633 รูปี รองลงมาจาก ครั่ง ยาสูบ ข้าวสารข้าวเปลือก และมีน้ำตาลทรายเป็นสินค้าส่งออกอันดับที่ 1 ต่อมาในปี พ.ศ.2393 ไทยส่งออกไม้ฝาง เป็นสินค้าอันดับที่ 4 เป็นรายได้ปีละ 350,000 บาท รองลงมาจาก ฝ้ายดิบ หนังสือตัวเขาสัตว์ และน้ำตาลทราย เป็นสินค้าอันดับที่ 1⁺ ในหนังสือจดหมายเหตุ(BANGKOK RECORDER) ไม้ฝางจากเมืองไทย ที่ส่งออกต่างประเทศในเดือนกรกฎาคม ปี ค.ศ.1844 ราคาหีบละ 3 บาท* ในรัชสมัยรัชกาลที่ 5 ชาวจีนที่ไปทำไร่ไถ่น้ำตาลและ ยาสูบ แถบกาญจนบุรี ราชบุรี ต้องรับซื้อไม้ฝางจากป่า ไม้ฝางในป่าสวนผึ้งจึงเป็นสินค้าที่เจ้าเมืองราชบุรีรวบรวมและนำถวายเป็นสินค้าส่งออก ลุง บุญธรรม กิ่งลึง ได้เล่าเรื่องคนไทยเข้ามาทำไม้ฝางในป่าสวนผึ้งดังนี้

“...เมื่อก่อน พวกคนไทยจีนมารับซื้อไม้ฝางที่หมู่บ้าน ได้ไปนอนค้างบ้านกะเหรี่ยงที่บ้าน ทำสับเอ็ดบาท อยู่มาไปทำไถ่ทำไหนก็ไม่รู้ไปทำผิดเรื่องผู้หญิงเลยถูกปรับเป็นเงิน สิบเอ็ดบาท เขาจึงเรียกว่าบ้านทำสับเอ็ดบาท พวกคนไทยที่จีนมารับซื้อไม้ฝางนี้แหละ”¹²⁹

การล่าสัตว์ ลักษณะภูมิประเทศ ในผืนป่าตะวันตกของจังหวัดราชบุรี ที่เป็นภูเขาสลับที่ราบเป็นแหล่งกำเนิดของต้นน้ำ แม่ประชี แม่ น้ำเพชรบุรีและลำห้วยสาขาน้อยใหญ่มากมาย ผืนป่าอันกว้างใหญ่ผืนนี้เป็นป่าผืนเดียวกับป่าในลุ่มแม่น้ำตะนาวศรีในเขตพม่า ในบริเวณพื้นที่เป็นที่ราบโล่งและป่าดิบบนหุบเขาสูงบริเวณเทือกเขาสูงตะนาวศรี ในเขตประเทศไทย ที่ชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้งเรียกว่า ทัยเง็งอั้ง (ห้วยน้ำเนา) ภู่หล่องหล่งพล่อง (เขาทะลุ) บ้านใจแผ่นดินที่ ต้นแม่น้ำเพชรบุรี แม่น้ำบางกลอยในเขต อำเภอแก่งกระจาน จ.เพชรบุรี รวมทั้งบริเวณ ภู่หล่องหล่งดา หรือเขาลันดา ปัจจุบันคือเขากระโจม มีแหล่งน้ำและอาหารที่สมบูรณ์ บรรดาสัตว์ป่าจำพวก แรด กระซู่ สมเสร็จ ควายป่าและ กระทิง อาศัยอยู่จำนวนมาก สัตว์ป่าจำพวกนี้ชอบที่จะนอนพักผ่อนแช่น้ำเล่นให้เย็นใจ หลังจากอิ่มเอมจากการหาอาหาร มิสเตอร์ เอช วาริงตัน สมิธ เมื่อครั้งที่เดินทางเข้ามาสำรวจแหล่งแร่ดีบุกในตำบลสวนผึ้งในปี พ.ศ.2438 ได้เขียนบันทึกถึงบรรดาเหล่าสัตว์ป่าที่ตนเองได้พบที่สวนผึ้งดังนี้ ควายป่าซึ่งเป็นสัตว์ที่พวกกะเหรี่ยงกลัวมากที่สุดนั้นเป็นสัตว์ที่มีอยู่ทั่วไป ซึ่งทราบได้จากรอยเท้าของมัน เราได้เห็น แรด หมูป่า และรอยเท้าเสือ มักได้ยินเสียงอึกเง้งบ่อยครั้ง นกยูง อยู่เป็นคู่ๆนก

¹²⁸ ปากไก่อและใบเรือ น.174 นิธิ เอียวศรีวงศ์ 2527

⁺ หาอยู่หากินเพื่อค้าเพื่อขาย เศรษฐกิจไทย รัตนโกสินทร์ตอนต้น น.145-146 สุภรัตน์ เลิศพานิชย์กุล 2544

* น้ำหนัก 1 หาบหลวง เท่ากับ 60 กิโลกรัม, จดหมายเหตุ(BANGKOK RECORDER) กรกฎาคม ปี ค.ศ.1844

¹²⁹ บุญธรรม กิ่งลึง

เงือกฝูงใหญ่เข้าพาด้านใต้ถึง 25 ตัว ในบางฝูงนับได้ถึง 56 ตัว¹³⁰

การทำเหมืองแร่ดีบุกในสวนผึ้ง

ในสมัยรัชกาลที่ 2 การส่งออกดีบุกยังมีไม่มาก จอห์น ครอว์ฟอร์ด นักการทูตอังกฤษที่เข้ามาเจรจาการค้ากับสยามระหว่าง พ.ศ.2364-2365 ได้กล่าวถึงการทำเหมืองแร่ดีบุกในรายงานของเขาตอนหนึ่งว่า

...ดีบุกในกรุงสยามอุดมสมบูรณ์และมีกระจายอยู่ทั่วไป มากกว่าที่อื่นในโลก การผลิตดีบุกที่จังหวัดชิลอน(ภูเก็ต-ผู้เขียน) จะเป็นรองก็แต่บังกา (Bangka) ที่นับว่าเป็นแหล่งดีบุกที่มากที่สุด..ดีบุกเหล่านี้ถูกส่งมาเมืองหลวงจากนั้นจึงส่งออกประมาณปีละ 8,000 หาบ หรือประมาณ 500 ตัน ..

สมัยรัชกาลที่ 3 รัฐได้ส่งเสริมการทำเหมืองแร่ดีบุกโดยผ่านระบบเจ้าภาษีนาอากร คือรัฐบาลให้ผู้ประมูลผูกขาดอากรดีบุก การจัดการชุดแร่ รวมทั้งมีอำนาจในการซื้อขายและเก็บภาษีส่งให้แก่รัฐบาล การชุดแร่จึงเติบโตและขยายพื้นที่จาก ภูเก็ต ระนอง ชุมพร ไชยา ตะกั่วป่า พังงา มายัง ราชบุรี ปากแพรก(กาญจนบุรี) ดีบุกที่ผลิตได้จะถูกส่งไปขายที่ปีนัง สิงคโปร์ คนทำแร่ดีบุกซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นพวกเจ้าภาษีและนาอากรส่วนใหญ่เป็นคนจีน ช่วงปี พ.ศ.2363 ดีบุกเป็นสินค้าส่งออกลำดับที่ 7 มีมูลค่า 57,573 รูปี ในปลายรัชกาลที่ 3 ช่วง พ.ศ. 2393 สยามมีรายได้จาก ดีบุกและเครื่องใช้ที่ผลิตจากดีบุกประมาณ 253,500 บาท เป็นสินค้าที่มีมูลค่าลำดับที่ 6 ในบัญชีสินค้าที่ส่งออกต่างประเทศ^{*}

ภายหลังจากที่ชายแดนด้านตะวันตกที่ติดกับพม่ามีความสงบ เป็นช่วงเวลาเปลี่ยนผ่านจากยุคคนชายขอบที่จะเริ่มเข้าสู่ยุคครอบงำของไทย รัฐไทยให้ความสำคัญกับทรัพยากรแร่ดีบุกแทนบทบาทและความสำคัญของคนกะเหรี่ยงสวนผึ้ง ผู้ที่ครั้งหนึ่งเคยมีบทบาทสำคัญด้านความมั่นคงของพื้นที่ชายแดนไทย-พม่า กะเหรี่ยงสวนผึ้งถูกดึงเข้ามาสัมพันธ์กับอำนาจรัฐในฐานะที่เป็นผู้รู้จักและคุ้นเคยกับสภาพภูมิประเทศ พวกเขาได้ทำหน้าที่เป็นผู้นำพาคณะสำรวจแร่เข้าพื้นที่เมื่อมีการขยายพื้นที่จากภาคใต้มายังราชบุรีในรัชสมัยรัชกาลที่ 3

ก่อนปี พ.ศ.2437 กลุ่มคนพื้นเมืองคือชาวกะเหรี่ยงเป็นผู้ทำการชุดแร่ เมื่อมีการสำรวจและมีการทำเหมืองมากขึ้น คน ลาว มอญ ละว้า กะเหรี่ยง รวมทั้งไพร่ไทย จึงกลายเป็นลูกจ้างและกุลีหรือลูกหาบให้แก่เจ้าของเหมืองแร่^{*} เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 เสด็จประพาสไทรโยคในปี พ.ศ.2431 (ร.ศ.107) กรมหมื่นสมมตอมรพันธุ์ได้นำแร่ดีบุกซึ่งคนจีนได้ทำเหมืองที่ลำน้ำภาษีขึ้นทูลเกล้าถวายพระพุทธเจ้าหลวงที่เมืองกาญจนบุรี

¹³⁰ บันทึกการเดินทางไปยังบางจังหวัดทางภาคตะวันตกเฉียงใต้ของสยาม น.152 มิสเตอร์ เอช วารัง ตัน

* หายู่หากินเพื่อค้าเพื่อขาย เศรษฐกิจไทย รัตนโกสินทร์ตอนต้น น.109,145 สุภรัตน์ เลิศพานิชย์กุล 2544

* สภาพเศรษฐกิจมณฑลราชบุรี พ.ศ.2437-2453 น.107 ชยันต์ อดิสุณ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศิลปากร

ถัดจากนั้นมาอีก 8 ปี ในปี พ.ศ.2438 รองเจ้ากรมโลหกิจ นาย เอช.วริงตัน สมิท ได้เดินทางจากกรุงเทพฯ ตามเส้นทางคลองดำเนินสะดวก ผ่านบางนกแขวก เข้ามายังสวนผึ้งเพื่อดูกิจการเหมืองแร่ดิบบุก ที่บ้านทุ่งพระเจดีย์สามองค์* ในท้องที่ ตำบลสวนผึ้ง โดยมีลูกหาบชาวกะเหรี่ยงเป็นผู้นำทาง และชนสัมภาระชาวกะเหรี่ยงได้ยืนยันว่าพวกเขาได้ทำแร่ดิบบุกที่นั่นมานานแล้ว นาย เอช.วริงตัน ได้บันทึกการเดินทางว่า

....เราตั้งแคมป์คืนที่ 4 ที่ทุ่งไม้แดงเพราะเรามาช้าเกินกว่าที่จะไปถึงพระเจดีย์ซึ่งเป็นสำนักงานใหญ่ของเหมือง ที่นี้มีหมู่บ้านกะเหรี่ยง กระจัด กระจาย อยู่ 2 – 3 แห่ง เช่น บ้านใหม่ บ้านสวนผึ้ง ...มีเจดีย์ที่เป็นกองหินเหลืออยู่ เหนือบริเวณนี้เป็นแหล่งแร่ดิบบุกที่อยู่ในดินทรายใกล้ลำธาร แร่ดิบบุกพบทุกแห่งหนในหุบเขาที่ชันนไปกันทางใต้....ดิบบุกเต็มไปหมด ยกเว้นบริเวณที่ซึ่งปรากฏว่ามีการทำเหมืองมาก่อน มันเป็นที่ลุ่มและมีคุณภาพดีมาก มีแร่ทองเกิดขึ้นปนอยู่กับดิบบุกบางแห่ง.....¹³³

ความสัมพันธ์กับพม่าภายใต้การปกครองของอังกฤษ

หลังจากที่เหตุบ้านการเมืองระหว่างไทยและพม่าภายใต้การปกครองของอังกฤษที่ยืดคร่งพม่าได้สงบลง ไม่มีข้อขัดแย้งตามแนวชายแดนระหว่างไทยกับพม่าด้านตำบลสวนผึ้ง บ้านเมืองสองฝากฝั่งจึงสงบสุข ผู้คนทั้ง ชาวพม่า สยาม กะเหรี่ยง จากสองฝากฝั่งตะนาวศรี สามารถเดินทางไปมาหาสู่กันอย่างปกติ เส้นทางการค้าและการติดต่อระหว่างทวาย มายังประเทศไทยใช้เส้นทาง อัมลาและช่องทางด่านบ้องตี้ ที่ไทยและอังกฤษสายได้วางสายโทรเลขจาก ทวาย – กรุงเทพฯ รัฐบาลไทยและอังกฤษยังมีโครงการสร้างถนนเศรษฐกิจเชื่อมชายแดนมาตามแนวสายโทรเลข ♦ เส้นทางการค้าจากทวายมายังราชบุรีต้องผ่านชุมชนกะเหรี่ยงสวนผึ้ง ชาวพม่า ต้องซื้อ กะเหรี่ยง ใช้เส้นทางสายนี้เมื่อกลับมาจากการไปขุดพลอยที่เมือง จันทบุณ(Chantabun)¹³⁴

ชาวกะเหรี่ยงตามแนวชายแดนสามารถพูดภาษาสยามและภาษาพม่าได้ดี เท่ากับภาษากะเหรี่ยง พวกเขาอพยพจากฝั่งหนึ่งไปยังอีกฝั่งหนึ่งเสมอ ส่วนใหญ่จะตั้งถิ่นฐานในหุบเขาตะนาวศรีมากกว่าฝั่งสยาม นายกองด่านชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้งต้องทำหน้าที่ควบคุม ตรวจตราหนังสือเดินทางของผู้เดินทางคือชาวสยาม พม่า ต้องซื้อ ที่เดินทางเข้าออกทางช่องทางด่านนี้

≠ พระเจดีย์ คือ บริเวณที่เรียกว่า เจดีย์สามองค์ได้ ปัจจุบันเรียกบริเวณนี้ว่า “บ้านทุ่งเจดีย์” เป็นช่องชายแดนไทย-พม่า

¹³³ บันทึกการเดินทางไปยังบางจังหวัดทางภาคตะวันตกเฉียงใต้ของสยาม มิสเตอร์ เอช วริงตันสมิท, น.149-150

* ห้าปีในสยาม เล่ม 1 (ค.ศ.1891-1896) น.320 มิสเตอร์ เฮอร์เบิร์ต วริงตัน สมิท กรมศิลปากร 2544

♦ บันทึกการเดินทาง ฯ น.149

¹³⁴ บันทึกการเดินทาง มิสเตอร์ เอช วริงตันสมิท น. 149

บทที่ 4

กะเหรี่ยงสวนผึ้ง ในยุคกรอบสังคมไทย (พ.ศ. 2444 - 2511)

ในช่วงทศวรรษของปี พ.ศ.2430 เป็นช่วงที่ชาวกะเหรี่ยงมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าก่อน ทั้งไทยและอังกฤษได้พยายามให้กะเหรี่ยงได้อยู่รวมกันเป็นกลุ่มก้อนและเป็นหลักแหล่ง ฝ่ายปกครองของไทยได้ให้การยอมรับฐานะการเป็นพลเมืองไทยของชาวกะเหรี่ยง กะเหรี่ยงให้ความจงรักภักดีแก่ฝ่ายไทย พระมหากษัตริย์ทั้งสองพระองค์คือพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาและทรงสนพระทัยพวกกะเหรี่ยงเป็นอย่างมาก¹³⁵ ภายหลังการปฏิรูปการปกครองในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ในระหว่างปี พ.ศ.2446-2468 ได้มีการสำรวจประชากรในมณฑลราชบุรี ในการสำรวจและจำแนกกลุ่มประชากรในมณฑลราชบุรี ปรากฏว่ามีชาวกะเหรี่ยง ในจังหวัด กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรีซึ่งรวมทั้งประจวบคีรีขันธ์ ในปีที่สำรวจดังนี้

- ครั้งที่ 1 สำรวจปี พ.ศ. 2446 ประชากรกะเหรี่ยง 6,288 คน รัชสมัยรัชกาลที่ 5
- ครั้งที่ 2 สำรวจปี พ.ศ. 2449 ประชากรกะเหรี่ยง 6,023 คน รัชสมัยรัชกาลที่ 5
- ครั้งที่ 3 สำรวจปี พ.ศ. 2450 ประชากรกะเหรี่ยง 6,437 คน รัชสมัยรัชกาลที่ 5¹³⁶

ความสัมพันธ์กับอำนาจรัฐ

ในต้นยุค”กรอบสังคมไทย” ระหว่างปี พ.ศ.2444 - 2475 ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจรัฐกับกะเหรี่ยงสวนผึ้งเป็นความสัมพันธ์ในเชิงอุปถัมภ์ในระบบสังคมศักดินา รัฐไม่ได้เข้ามาควบคุมหรือเข้าปกครองในพื้นที่ ชายแดนด้านตะวันตกของไทยไม่มีสถานการณ์อันใดที่ ฝ่ายไทยจะต้องวิตกกังวล เพราะไทยและอังกฤษได้ข้อยูติในการปักปันเขตแดน ภายในท้องถิ่นมีกำนันและผู้ใหญ่บ้านกะเหรี่ยงควบคุมดูแลกันเอง ในทุกๆ 3 ปี ผู้นำกะเหรี่ยงต้องเข้าร่วมพิธีค้ำน้ำพิพัฒน์สัตยาที่เมืองราชบุรี เพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ เมื่อพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ได้เริ่มจัดระเบียบการปกครองท้องที่แบ่งการปกครองออกเป็นมณฑล

ระหว่างปี พ.ศ 2442 – 2445 พระยาวรเดชศักดิ์ราช (เจ๊ก จารุจินดา)¹³⁷ ข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลราชบุรีได้มาตรวจราชการและแต่งตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านกะเหรี่ยงเขตจังหวัด เพชรบุรี

¹³⁵ ประวัติความเป็นมาของกะเหรี่ยง พ.ศ.2393-2475 สมภพ ลาซโรจน์ แปล เอกสารโรเนียว

¹³⁶ สถานภาพเศรษฐกิจมณฑลราชบุรี พ.ศ.2437-2453 ชยันต์ ออโธอุณ น.131

¹³⁷ บันทึกการตรวจราชการของพระยาวรเดชศักดิ์ราช เอกสาร หอจดหมายเหตุ แห่งชาติ

ราชบุรี กาญจนบุรี พระยาราชเสนาได้เข้าไปยังหมู่บ้านกะเหรี่ยงที่บ้านลิ้นช้าง อำเภอบางแพ จังหวัด เพชรบุรี หลวง ศิริรักษา นายกองกะเหรี่ยงบ้านลิ้นช้างได้มาให้การต้อนรับ พระยาราชเสนา ได้แต่งตั้ง หลวงพิทักษ์ศิริมาตย์ นายกองกะเหรี่ยงบ้านยางหักเป็นกำนันตำบลยางหัก ที่ขึ้นกับอำเภอบางแพในปัจจุบัน วันที่ 29 ธันวาคม ได้แต่งตั้งนาย ยง คนกะเหรี่ยงเป็นผู้ใหญ่บ้าน บ้านยางหักหลุม ขึ้นกับตำบลสวนผึ้ง ในวันที่ 8 มกราคม 2444 เดินทางมาถึงบ้าน ลำพะ มีบ้านกะเหรี่ยง 5 หลังคาเรือน หลวงพิทักษ์ศิริมาตย์ นายกองกะเหรี่ยงสวนผึ้ง ได้มาต้อนรับ วันที่ 9 เดินทางมาถึงบ้านต้นมะค่า มีบ้านกะเหรี่ยง 7 หลัง ผ่านบ้านคนลาวยวนที่บ้านท่าเคย ถึงบ้านสวนผึ้ง มีบ้านกะเหรี่ยง 18 หลังคาเรือน บ้านคนลาวมณฑลพายัพ (ลาวยวน) จำนวน 2 หลัง รวมเป็น 20 หลังคาเรือน แต่งตั้งนาย โกร่ง และ นาย ชิงไชย เป็นผู้ใหญ่นายกะเหรี่ยงสวนผึ้งทั้ง 2 คน ให้ดูแลบ้านกะเหรี่ยงต้นมะค่าจำนวน 7 ครอบครัว วันที่ 10 มกราคม เวลา 9.30 – 14.00 น. ได้เรียกประชุมกะเหรี่ยงจากหมู่บ้านต่างๆที่มารอพร้อมกันที่บ้านห้วยแห้ง มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านดังนี้

- 1.บ้าน ป่อเถรา (ป่อเถ่า) เลือก นาย กี่ (ฟุ้งหมั่งกี้ ต้นตระกูล บุญทิน
- 2.บ้าน ห้วยบ่อ (บ้านบ่อ) เลือก นาย ถึก (ฟุ้งตุง) ต้นตระกูล ชิ่งลิ่ง
- 3.บ้าน ฟุ้งแฝก เลือก นาย ริด (ฟุ้ง ไค่ ไล้ย)
- 4.บ้าน ท่าสะแก (ตรงข้ามบ้านด่าน) เลือก นาย เขจ้อง (ฟุ้งเผย้อง)
- 5.บ้าน ห้วยแห้ง เลือก หลวงพิทักษ์ศิริมาตย์ (ฟุ้ง วงลา)
- 6.บ้าน สวนผึ้ง มีผู้ใหญ่ 2 คน นาย ชิงไช และ นาย โกร่ง (ฟุ้ง เซวโกร่ง, ต้นตระกูลชีช่วง)
- 7.บ้าน ยางหักหลุม นาย ยงเป็น ผู้ใหญ่บ้าน

บรรดาผู้ใหญ่บ้านกะเหรี่ยงทั้งหมดล้วนแต่เป็นกะเหรี่ยงโผล่วทั้งสิ้น ได้พร้อมใจกันเลือก หลวงพิทักษ์ศิริมาตย์ (ฟุ้ง วงลา) นายกอนด่านกะเหรี่ยงบ้านห้วยแห้งเป็นกำนัน ตำบลสวนผึ้ง เป็นคนแรก ได้ปกครองหมู่บ้านหลักทั้งหมด 7 หมู่บ้าน

อาณาเขตของตำบลสวนผึ้งในปี พ.ศ.2444 ทิศเหนือ จด บ้าน ท่าสะแก ริมน้ำภาษี อยู่ ตรงข้ามบ้านด่าน เจ้าหัวว ทิศใต้ จด เขต ทวาย พม่า ทิศตะวันออก จด บ้านตะเคียนแห้ง อยู่ใน พื้นที่ บ้านยางหัก อ.ปากท่อ ทิศตะวันตก จด เขต ทวาย พม่า

หลวงพิทักษ์ศิริมาตย์ ผู้นำกะเหรี่ยงสวนผึ้ง

หลวงพิทักษ์ศิริมาตย์นายด่านเจ้าหัวว สืบตำแหน่งกันมาหลายชั่วคน ที่คนกะเหรี่ยงสวนผึ้งยังจำ

ชื่อได้มี 3 คน คือ หลวงพิทักษ์ศิริมาตย์ (ฟุ้ง เลียงเฮ่) ฟุ้งเลียงเฮ่ มีฐานะดี มีช้าง และมีฝูงวัว แต่

ก่อนนั้นฟุ้งเลียงเฮ่ อยู่บ้านสวนผึ้ง ต่อมาได้พาครอบครัวและสัตว์เลี้ยงมาอยู่ที่ริมห้วยบ้านบ่อ ลุง บุญธรรม กุ้งถึงเล่าว่าพวกต้องซู้ได้มาขโมยช้างของฟุ้งเลียงเฮ่ หลบหนีไปทางทิศโลวโหว่คลุ หรือ แม่น้ำแควน้อย ไทรโยค กาญจนบุรี ฟุ้งเลียงเฮ่ มีลูกชื่อ ฟุ้งหมั่งตุง หรือ นายถึกผู้ใหญ่บ้านคนแรกของบ้านบ่อ หลวงพิทักษ์ศิริมาตย์ (ฟุ้งทองดิ่ง) เป็นลูกพี่ลูกน้องกับหลวงพิทักษ์ศิริมาตย์ ฟุ้งเลียงเฮ่ หลวงพิทักษ์ศิริมาตย์ คนสุดท้ายคือ (ฟุ้งวงลา) ที่ถูกเลือกให้เป็นกำนันตำบลสวนผึ้งคนแรกที่บ้านห้วยแห้ง

จากการรายงานของพระยาวรเดชศักดิ์ราช (เจ๊ก จารุจินดา) ที่ได้เดินทางมาตรวจราชการในหมู่บ้านกะเหรี่ยงสวนผึ้งรวมทั้งในจังหวัด เพชรบุรี กาญจนบุรี ได้กล่าวถึงชาวกะเหรี่ยงที่ได้แสดงออกอย่างกระตือรือร้นและมีทำที่ยอมรับนโยบายใหม่ภายใต้การปกครองของรัฐบาล และสามารถผสมกลมกลืนกับสังคมไทย เมื่อผู้นำกะเหรี่ยงถูกแต่งตั้งให้เป็นกำนันผู้ใหญ่บ้านผู้นำเหล่านี้เริ่มปรับตัวกับระบบราชการ เริ่มมีการใช้เสื้อผ้าเครื่องแบบเหมือนกับข้าราชการไทย ซึ่งก่อนนั้นชาวกะเหรี่ยงผู้ชายจะสวมเสื้อชุดทรงกระสอบที่ ยาวลงมาถึงหน้าแข้ง ดังภาพไม้แกะสลักที่ทางขึ้นบันไดวัดแจ้งเจริญ อำเภอดำรงวิทยะ จังหวัดราชบุรี

ผู้นำกะเหรี่ยงสวนผึ้งกับพระยาสุรพันธเสนี

พันเอก พระยาสุรพันธเสนี (อิน บุนนาค) สมุหเทศาภิบาลราชบุรี เป็นคนเมืองเพชรบุรี ชอบเข้าป่าล่าสัตว์ได้เข้ามาล่าสัตว์ในป่ากะเหรี่ยงสวนผึ้ง พระยาสุรพันธเสนี สนิทและคุ้นเคยกับผู้นำกะเหรี่ยงทั้งในกลุ่มน้ำเพชรบุรีและที่สวนผึ้งได้รับเอาลูกสาว 2 คน ของกำนันตาไม้ ชื่อนั่งจะมั้ง ได้ตั้งชื่อใหม่ว่า โสกา กับน้องสาวอีกคนหนึ่งเปลี่ยนชื่อว่า นารี และนาย ระเณนลูกชาย ไปอยู่ด้วยที่บ้านจวนข้าหลวงเมืองราชบุรี เพื่อที่จะได้เรียนรู้หนังสือและเข้าใจขนบธรรมเนียมของคนไทย ครั้นถึงฤดู

พันเอก พระยาสุรพันธเสนี (อิน บุนนาค)

ฝนเดือน ตุลาคม พ.ศ.2476 เป็นช่วงเวลาที่กระแส น้ำแม่ภาชีไหลเชี่ยว พระยา สุรพันธกับคนรับใช้ อีก 1 คน ได้นำม้าลูนน้ำข้ามแม่ภาชีเข้ายังบ้านสวนผึ้ง เป็นวันที่ นาง โสกา ลูกสาวกำนัน ตาไม้ เข้าพิธีแต่งงานกับ นาย บ่าย เนเต็ก ทุกคนในงานต่างตกตะลึงและแปลกใจที่เจ้าพระยาสุรพันธเดินทางมายังหมู่บ้านกะเหรี่ยงสวนผึ้งกับผู้ติดตามเพียง 2 คน โดยที่ไม่มีการส่งข่าวหรือนัดหมายล่วงหน้ามาก่อน ด้วยความแปลกใจกำนันตาไม้ได้กระซิบบอกกับ ระเณน ลูกชายให้รีบนำม้าขึ้นไปฟังข่าวจากวิทยุซึ่งมีอยู่แห่งเดียวในชุมชนสวนผึ้ง ที่เหมืองแร่บ่อคลึงของคุณ ประยูร โมณะกุล นาย ระเณน ได้รับความลำบากมากกระซิบบอกกับพ่อในคำวันเดียวกันว่า

“พ่อ... พระยาสุรพันธ์เป็นกบฏ ผู้ใดให้ความช่วยเหลือมีความผิด”

พันเอกพระยาสุรพันธ์เสณี กล่าวถึงความสัมพันธ์ที่มีต่อคนกะเหรี่ยงสวนผึ้งและการตัดสินใจเลือกเส้นทางหนีไปยังทวายว่า

“..ข้าพเจ้าจึงตัดสินใจที่จะเดินทางไปทางกะเหรี่ยงราชบุรี พวกกะเหรี่ยงราชบุรีสนิทสนมกับข้าพเจ้ามากเหมือนกัน แต่ถึงกระนั้นก็ยังกลัวพวกทางเพชรบุรีไม่ได้ ทางราชบุรีข้าพเจ้ารับเอาเด็กหญิงกะเหรี่ยงคนหนึ่งมาเลี้ยงไว้ พ่อของเด็กกะเหรี่ยงคนนี้อ้อตาไม้เป็นกำนัน ซึ่งข้าพเจ้าจะต้องไปพึ่งพาได้เป็นอย่างมาก ทั้งในส่วนตัวและในทางราชการซึ่งข้าพเจ้าเป็นผู้บังคับบัญชา..”¹³⁸

“ ข้าพเจ้าเร่งร้อนเหลือเกินที่จะไปให้ถึงตำบลบ้านบ่อเสียโดยเร็ว เพราะจะได้พบกับกำนัน ตาไม้ คนของข้าพเจ้าซึ่งเป็นกำนันอยู่ที่บ้านบ่อ เขาเป็นคนที่ค่อนข้างจะฉลาดและพูดจารู้เรื่องกันดีกว่าคนอื่นๆ ลูกสาวของกำนันตาไม้ข้าพเจ้าก็ได้เอาไปเลี้ยงไว้ที่บ้านราชบุรีคนหนึ่ง ภรรยาของข้าพเจ้าฝึกฝนในเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณีและกิริยามารยาท เพื่อให้เขาพ้นจากการเป็นคนป่าคนดอยให้จงได้ ข้าพเจ้าเป็นทั้งผู้บังคับบัญชาและเพื่อนสนิทกับเขา...ข้าพเจ้ารู้ว่ากำนัน ตาไม้ เข้าไปเมืองทวายบ่อยครั้ง ไปค้าขายทำมาหากินกับชาวพม่า ข้าพเจ้าให้ตาไม้พาข้าพเจ้าเข้าไปเมืองทวาย กำนัน ตาไม้ก็รับปากกับข้าพเจ้าอย่างแข็งขัน..

พระยาสุรพันธ์ได้ขอร้องให้กำนันตาไม้รับพาไปส่งที่เมืองทวาย กำนันตาไม้รู้ว่าถึงแม้ว่าการให้

ความช่วยเหลือเจ้านายจะมีความผิดต่อกฎหมายบ้านเมือง ถ้าไม่ยอมไปส่งก็จะถูกตราหน้าว่าเป็น คนทรยศต่อเพื่อน และเป็นคนอกตัญญู ไม่รู้คุณผู้มีพระคุณผู้บังคับบัญชา ในที่สุดกำนันตาไม้ก็ตัดสินใจเลือกที่จะอยู่ฝ่ายเจ้านายและเพื่อนสนิทจึงให้ระเือน ลูกชาย รีบไปส่งที่ชายแดน

วันถัดมาเจ้าหน้าที่ตำรวจจากโรงพักจอมบึงควมมาขึ้น มาที่บ้านกำนันตาไม้ ได้บังคับข่มขู่กำนันตาไม้ว่าถ้าไม่ไปตามพระยาสุรพันธ์กลับมาจะมีความผิดต้องโทษประหารทั้งครอบครัว กำนันตาไม้ไม่รู้กฎหมายและกลัวคำขู่บังคับจึงได้ไปตามพระยาสุรพันธ์และนำตัวกลับมา เมื่อมาถึงบ้านกำนันตาไม้ภรรยาพร้อมทั้งพวกลูกๆ ได้พากันก้มกราบล้าง

เท้าขอมาพระยาสุรพันธ์ ต่อหน้าพวกตำรวจที่ขึ้น

พระพุทธรูปหินอ่อน

มารอรับตัว เจ้า หน้าที่ตำรวจโรงพักจอมบึงได้มอบเงินจำนวน 300

บาท เป็นรางวัลแก่ นายตึง และนาย กองซ็อก ชาวกะเหรี่ยง กำนันตาไม้ได้นำเงินทั้งหมด

¹³⁸ ฝันร้ายในชีวิตจริงของข้าพเจ้า บันทึกความทรงจำของพระยาสุรพันธ์เสณี น. 24 น. 29,31 มนัส จรรย์งค์ 2521

ไปซื้อพระพุทธรูปหินอ่อนสีขาว* เพื่อเป็นการขอขมาแก่พระยาสุรพันธ์ ด้วยความกลัวความผิดในข้อหาเป็นผู้มีส่วนร่วมนำพาพระยาสุรพันธ์หนีไปทวาย กรุ ระเณ ลูกชายกำนันตาไม้จึงได้หลบภัยไปอาศัยอยู่กับชาวกะเหรี่ยงที่แม่น้ำตะนาวศรีฝั่งพม่า เป็นการชั่วคราว

พระยาสุรพันธ์ได้กล่าวเปรียบเทียบกับระหว่างคนกะเหรี่ยงสวนผึ้งกับกะเหรี่ยงเพชรบุรีว่า “กะเหรี่ยงแถบนี้ยังโง่งมอยู่มาก ที่กลัวคำขู่ของตำรวจที่ว่าจะฆ่าทั้งครัวเรือน ถ้าเป็นกะเหรี่ยงเพชรบุรีคำขู่อย่างนี้เป็นไม่ได้กินเด็ดๆ”

จากบันทึกของพระยา สุรพันธ์เสนี “ ฝันร้ายในชีวิตจริงของข้าพเจ้า “ ที่ผ่านงานเขียนของ มนัส จรรยงค์ ผู้เป็นลูกเขยได้สะท้อนภาพความสัมพันธ์ในเชิงอุปถัมภ์ระหว่างพระยาสุรพันธ์เสนี ซึ่งเป็นตัวแทนของฝ่ายผู้ปกครองกับผู้นำกะเหรี่ยงสวนผึ้ง และการยอมรับปรับตัวเพื่อที่จะเป็นคนไทยของกะเหรี่ยงสวนผึ้ง ดังตัวอย่างที่พระยาสุรพันธ์เมื่อรับเอาลูกสาวของผู้นำกะเหรี่ยงไปอยู่ด้วยเพื่อให้ได้เรียนรู้ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ได้เปลี่ยนชื่อลูกสาวของกำนันตาไม้ ทั้ง 2 คน ที่ชื่อ นางมะมั่ง เปลี่ยนมาเป็น “ โสภา “ และน้องสาวอีกคนที่เปลี่ยนชื่อว่า “ นารี”

เศรษฐกิจสวนผึ้งในต้นยุคกรอบสังคมไทย

การทำเหมืองแร่ดีบุกในตำบลสวนผึ้ง

การเปิดสัมปทานเหมืองแร่ในสวนผึ้ง เริ่มขึ้นในเดือน ธันวาคม พ.ศ.2434 ซึ่งเป็นปีเริ่มต้นของวันสถาปนากรมเหมืองแร่[•] เริ่มจากเหมืองแร่พระเจดีย์(ทุ่งเจดีย์) ซึ่งเป็นกิจการของชาวต่างชาติ มีนาย เฮ็กกี้ (Heggie) เป็นผู้ควบคุมกิจการ หลังจากทีรื่องเจ้ากรมโลหะกิจ นาย เซอร์เบิร์ต วาริงตัน สมิธ เสร็จสิ้นการสำรวจการทำเหมืองแร่ในเขตสวนผึ้งในปี พ.ศ. 2438 ในปี พ.ศ.2444 รัฐบาลจึงได้ออกพระราชบัญญัติเหมืองแร่ ได้ให้สัมปทานเหมืองแร่ดีบุกในตำบลสวนผึ้งแก่ชาวเยอรมันรวมทั้งคนไทย กระทรวงมหาดไทยมีความเห็นว่าจะไม่สมควรที่จะให้มีการให้สัมปทานเหมืองแร่ดีบุก ควรให้แต่การอนุญาตร่อนแร่ เพราะการได้รับอนุญาตร่อนแร่ นั้นมีกำหนดเพียงปีเดียว ในปี พ.ศ.2456 บริษัทเอมามาเวลได้รับอนุญาตให้เข้าไปทำเหมืองแร่ดีบุกมีอายุ 25 ปี ครั้นปี ร.ศ.131 บริษัทเอมามาเวล ได้มอบคืนให้แก่รัฐบาล พื้นที่ที่ได้รับอนุญาตจึงว่างเปล่า รัฐบาลจึงอนุญาตให้ พระศรีทิพโกชนร่อนแร่ได้ ได้เปิดให้ราษฎรได้ร่อนแร่ได้อย่างทั่วถึง¹⁵⁵ วันที่ 12 สิงหาคม 2456 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 ทรงเห็นควรให้ พระศรีทิพโกชนร่อนแร่ได้ที่ห้วยค้างคาว เปิดอนุญาตให้ราษฎรร่อนแร่ได้

* พระพุทธรูปหินอ่อน กำนันตาไม้ได้มอบถวายให้แก่ วัดบ้านบ่อ ต.สวนผึ้ง เป็นพระคู่บ้านของชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้ง

• ห้าปีในสยาม เซอร์เบิร์ต วาริงตัน สมิธ อดีตอธิบดีกรมราชโลหกิจและภูมิวิทยา(กรมเหมืองแร่ พ.ศ.2438-2439) น.321 กรมศิลปากร 2544

¹⁵⁵ หอจดหมายเหตุ สำนักฯ หนังสือทูลเกล้าฯ จาก เสนาบดีกระทรวงเกษตราธิการ ผู้ลงพระนาม รพีพัฒน์ศักดิ์ กรมราชโลหกิจ กรุงเทพฯ ที่ 25/211 วันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ.2456

ตามที่ ที่มีการขออนุญาต¹⁵⁶ นางโสภา เนเด็ก ลูกสาวของกำนันตาไม้กล่าวถึงคนกะเหรี่ยงสวนผึ้งในยุคที่รัฐบาลเริ่มให้สัมปทานเหมืองแร่แก่เอกชนว่า

“ ตอนที่พ่อเป็นหนุ่มตอนนั้นยังแข็งแรงยังไม่เกิด พ่อเล่าว่าพ่อพาฝรั่งไปหาแร่ ไปทางโน้น ทางบ้องตี้ก็ไป คงจะรู้จักกับกะเหรี่ยงที่บ้องตี้ โลวโหว่คลุ (แควน้อย) ก็ไป ไปทางปิล็อก ไม่รู้ว่าปิล็อกอยู่ที่ไหน¹⁵⁷

การทำเหมืองแร่ในยุคบุกเบิกที่สวนผึ้งต้องอาศัยแรงงานซึ่งเป็นแรงงานต่างด้าวคือคนจีน ไหลหลาจากแผ่นดินใหญ่ จากบันทึกของนายเซอร์เบิร์ต วาริงตัน สมิท ได้กล่าวถึงจำนวนแรงงานคนจีนที่เดินทางเข้ามาใหม่ ต้องเจ็บป่วยด้วยไข้ป่าและโรคบิด และเสียชีวิตเกินกว่า 60 เปอร์เซนต์ ทำให้เหมืองแร่ขาดแคลนแรงงาน ในช่วงขาดแคลนแรงงานที่เหมืองแร่ทุ่งพระเจดีย์ กรรมการคนจีนหลบหนีหายสูงถึง 8 คนต่อวัน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องหาแรงงานคนจีนจากกรุงเทพฯ ซึ่งได้มาจำนวน 120 คน เมื่อถึงเหมืองแร่เหลือคนงานเพียง 40 คน ในปี พ.ศ.2438 ที่นายเซอร์เบิร์ต วาริงตัน สมิท มาสำรวจเหมืองแร่ที่พระเจดีย์ นั้นมีคนจีนที่เป็นแรงงานในเหมืองแร่จำนวน 64 คน การผลิตแร่ได้แร่ดิบทุกบริสุทธิ์จำนวน 5 หาบต่อวัน ในเวลา 1 เดือน ที่คนงานทำงาน 20 วันจะได้ผลผลิตเดือนละ 100 หาบ หรือประมาณ 4,000 บาท(266 ปอนด์) ค่าใช้จ่ายในการทำงาน เป็นค่าจ้าง ค่าขนส่ง ต้องจ่าย 2,400 บาท(160ปอนด์) การแผ้วถางป่าขนาดใหญ่ได้พวกกะเหรี่ยงในอัตราที่ถูก วิธีการขนส่งต้องจ้างชาวกะเหรี่ยงเป็นลูกหาบขนส่งไปยังเมืองราชบุรี * เจ้าเมืองราชบุรี ♦ ได้มีคำสั่งถึงผู้นำกะเหรี่ยงสวนผึ้งว่า ชาวกะเหรี่ยงไม่จำเป็นที่จะต้องออกมาจากป่าหากว่าพวกเขาไม่อยากจะรับจ้างขนแร่ เนื่องจากการขนแร่จะเริ่มขึ้นในช่วงระยะเวลาที่ชาวกะเหรี่ยงเริ่มทำไร่ (เดือน กุมภาพันธ์ มีนาคม) เพื่อเตรียมการเพาะปลูก ผู้นำกะเหรี่ยงจึงปฏิเสธที่จะหาแรงงานให้แก่เจ้าของเหมือง สร้างความไม่พอใจให้แก่ นาย เฮ็กกี้ (Heggie) ผู้ควบคุมกิจการ จึงต้องขอความร่วมมือกับชาวกะเหรี่ยงและอังกฤษจากฝั่งตะวันตก(ฝั่งพม่า) จึงได้แรงงานชาวกะเหรี่ยงฝั่งพม่าจำนวน 50 คน มาเป็นลูกหาบขนแร่ดิบจากเหมืองแร่ไปยังเมืองราชบุรี

¹⁵⁶ หอจดหมายเหตุ ที่ 5/210, พระที่นั่ง อัมพรสถาน วันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ 2456 หนังสือถึง กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ลายพระหัตถ์ สยามินทร์

¹⁵⁷ โสภา เนเด็ก

* **ห้าปีในสยาม** เซอร์เบิร์ต วาริงตัน สมิท อดีตอธิบดีกรมราชโลหกิจและภูมิวิทยา (กรมเหมืองแร่ พ.ศ.2438-2439) น.324-325กรมศิลปากร 2544

♦ พระสุนทรบริรักษ์ (นิม วงศาโรจน์)เลื่อนเป็น พระยาอัมรินทรภักข เป็นเจ้าเมืองราชบุรี ในปี พ.ศ.2440 ต่อมาได้เลื่อนเป็น พระยาภักคินฤบดีนรินทร์, สมุตราชนบุรี พ.ศ.2468 น.42

รายชื่อผู้ที่ขอสัมปทานในการทำเหมืองแร่ดีบุกในตำบลสวนผึ้ง ในปี พ.ศ.2456

1. นาย คาลไฮร์ เซนโฮเฟอร์ ชาวเยอรมัน ได้ขอสัมปทานการทำเหมืองแร่ดีบุก 2 แปลง แปลงหนึ่ง มีเนื้อที่ 313 ไร่ 92 ตารางวา แปลงที่ 2 เนื้อที่ 295 ไร่ 77 ตารางวา รัฐบาลได้ยึดคืนในคราวสงครามโลกครั้งที่ 1 พ.ศ.2460
 2. ขุนไกร ได้ยื่นขอสัมปทาน บริเวณ พระเจดีย์สามองค์ ได้รับอนุญาต เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ.2457¹⁵⁸ 1 แปลง เนื้อที่ 310 ไร่ 32 ตารางวา ราคาแรตกต่ำเพราะสงครามโลกครั้งที่ 1 จึงได้คืนสัมปทานให้แก่รัฐบาล ทั้ง 2 สัมปทาน
 3. ขุน ทิพนมเทียร ได้ขอสัมปทานเหมืองแร่ดีบุกจำนวน 1 แปลง ที่ตำบล พระเจดีย์สามองค์ จังหวัดราชบุรี เนื้อที่ 196 ไร่ 3 งาน 59 ตารางวา¹⁵⁹ ได้คืนสัมปทานให้แก่รัฐบาลสาเหตุเดียวกัน
 4. นายเฉย ฉายอุไร 2 แปลง แปลงที่ 1 เนื้อที่ 289 ไร่ 1 งาน 82 ตารางวา แปลงที่ 2 เนื้อที่ 276 ไร่ 2 งาน 34 ตารางวา บริเวณห้วยค้างคาว¹⁶⁰
 5. ขุนทิพนมเทียร อีก 1 แปลง ที่ห้วยล้นดามีคนงาน 100 คนเศษ กิจการได้ผลดี¹⁶¹
 6. นาย เล่ายุ่นสง เริ่มดำเนินการการผูกขาดตรวจแร่ในจังหวัดราชบุรี
 7. ขุนอนุกรมสำรวจรัฐ 1 แปลง ที่ห้วยบ่อน้อยและบ่อคลึง
 8. นาย ยอช กอดอนแมกเคลด 2 แปลง อยู่ที่ พ้องที่ตำบลสวนผึ้ง กิ่งอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี
- ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 พ.ศ.2460 ประเทศไทยได้ประกาศตนเข้าสู่สงครามโลกโดยร่วมกับฝ่ายพันธมิตร กิจการเหมืองแร่ดีบุกในสวนผึ้งได้ซบเซาและหยุดชะงักลง โดยเฉพาะกิจการเหมืองแร่ของ นาย คาลไฮร์ เซนโฮเฟอร์ ชาวเยอรมัน ได้ถูกรัฐบาลยึดคืน
- ตำนานเหมืองแร่ดีบุกที่เขา ลันดา (เขากระโจม)¹⁶²

คู่มือ หลั่งดำ หรือ เขาลันดา ในภาษากะเหรี่ยงโพลั่ว สวนผึ้ง มีความหมายว่า ภูเขาที่มีที่ราบเขาลันดาเป็นยอดเขาลูกหนึ่งของเทือกเขาตะนาวศรี สูงจากระดับน้ำทะเล ประมาณ 1,000 เมตร เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารมีลำห้วยเปรียบดั่งนิ้วมือเป็นแพรกห้วยไหลลงมาเป็นแขนเป็นลำห้วยใหญ่ สายน้ำในลำห้วยลันดาไหลลงหน้าผาที่สูงชันจนเป็นน้ำตกลันดาซึ่งอยู่ในเขตไทย ปัจจุบันได้เรียกน้ำตกลันดาว่า “น้ำตกผาแดง”

¹⁵⁸ หอจดหมายเหตุ หมายเลขเอกสาร กส.16/371 เลขทะเบียน 2272 หนังสือ ที่ 3/376 ลงวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ.2457

¹⁵⁹ หอจดหมายเหตุ หมายเลขเอกสาร กส.16/739 เลขทะเบียน 2275 ลำเนา ที่ 144/3552 กระทรวงเกษตรธิการ แผนก ราชโลหกิจ วันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2462 พระยามโนปกรณนิติธาดา ลงนามแทน เสนาบดีกระทรวงเกษตรธิการ

¹⁶⁰ หอจดหมายเหตุ หมายเลข กส .16/740 เลขทะเบียน 2273 กรมราชเลขา ที่ 163/2087 วันที่ 2 มีนาคม พ.ศ.2462

¹⁶¹ การทำเหมืองแร่ สมุด ราชบุรี 2468 น. 135-137

¹⁶² นายวิเชียร โลหะศิริ เจ้าของเหมืองแร่ โลหะศิริ วันเสาร์ที่ 18 มกราคม 2545 บนเขากระโจม

เมื่อมองเขาลันดาจากเบื้องล่างจะเห็นยอดเขาเป็นยอดแหลมคล้ายยอดกระโจมในปี พ.ศ. 2500 นาย ชัน ศิริสุขได้เปลี่ยนชื่อเขาลันดามาเป็นเขากระโจม ได้เรียกชื่อกันมาจนทุกวันนี้ ลักษณะสภาพป่าไม้และพันธุ์พืชบนเขาลันดาเป็นป่าดิบเต็มไปด้วย ทาก สัตว์ที่มีรูปร่างคล้ายปลิง ที่ชอบดูดกินเลือดของสัตว์อื่นๆ มีผลไม้จำนวนมาก เช่น ลิ้นจี่ป่า สอนแลนด์ เกาลัด เงาะ มะม่วง ชมพู่ กระท้อน ละมุด ขนุน มะม่วง มะไฟ กล้วยป่า และสะตอ หวายใหญ่ หวายลิง เต่าร้าง ไม้เป็นเนื้ออ่อน ไม้ไม่จำปาลายไม้สัก พม่าเรียก ตองสกา พันธุ์ไม้เหล่านี้ส่วนหนึ่งถูกนำมาเม็ลัดพันธุ์ขึ้นมาจากชาวเหมืองที่รับประทานและทิ้งเมล็ด ต่อมาได้งอกขึ้นมากลายเป็นพันธุ์ไม้ป่าบนยอดเขาลันดา อากาศบนยอดเขาลันดาเขาเย็นสบายตลอดทั้งปี ในยามเช้าของหน้าแล้งระหว่างเดือนมีนาคม-เมษายน อากาศเย็นสบายที่สุด มีน้ำค้างตกเปาะเปาะอย่างกับฝน น้ำในห้วยลันดาใสสะอาด เป็นน้ำอ่อน ไม่กระด้างไม่มีหินปูน

ลักษณะทางธรณีวิทยาของเขาลันดาเป็นที่ราบบนเขามีแหล่งแร่เป็นลานแร่ เกิดจากการผุพังมาสะสมเป็นชั้น กะสะ มีหิน กรวด ททราย และแร่ดีบุก ห้วยลันดาไหลลงเบื้องต่ำเป็นน้ำตกซึ่งเรียกว่าน้ำตกผาแดง ชั้นที่ 1 ชั้นเปลือกดิน ชั้นที่ 2 ชั้นทราย ชั้นที่ 3 ชั้นดินเหนียวชั้นที่ 4 ชั้นกะสะ ชั้นมีแร่เป็นชั้นที่ 5 ชั้นดินดาน

ขุนทิพมณเฑียรเป็นผู้ได้รับสัมปทานเหมืองแร่ดีบุกบนเขาลันดาเป็นรายแรก มีกรรมกรจีนเข้าไปทำงานจำนวนมาก ต่อมาบริษัทอินชอยได้มารับช่วงสัมปทานเป็นรายที่สองโดยเปิดทำเหมืองเก่าเกียะ หรือเหมืองหาบ ได้เลิกกิจการในปี พ.ศ 2476

นาย ชัน ศิริสุข ผู้ช่วยผู้อำนวยการองค์การเหมืองแร่กรมโลหกิจ ผู้บุกเบิกทำเหมืองแร่พลูเฟรมที่บ้านอีต่อง ตำบลปิล็อก อำเภอ ทองผาภูมิ กาญจนบุรีตั้งแต่ปี 2481 มีลูกน้องมากมาย ได้เตรียมการหาแหล่งแร่ดีบุกให้ลูกน้องได้มีงานทำ ให้นาย ฉันท์ ศาสึคุปต์ นาย พร บุญยาศรี และนาย อนันต์ เพ็งธนัง ขึ้นไปสำรวจแหล่งแร่ที่เขาลันดา

ปี พ.ศ.2500 นายชัน ศิริสุข นาย วิเชียร โลหะศิริ และ ฉันท์ ศาสึคุปต์ ซึ่งมีรูปร่างอ้วน ใหญ่ สุขภาพไม่แข็งแรง เดินทางมาโดยรถจี๊ปใหญ่ ช่วงสั้น ใช้เส้นทางสาย อำเภอ จอมบึง ผ่านหมู่บ้านคนลาว ยวน บ้าน สันดอน หนองแร้ง รางคอกอว จากสันดอนถึงรางคอกอว ระยะทางห่างจากกันประมาณ 4 กิโลเมตรการเดินทาง เริ่ม 8.00 น.ถึง 18.30 น. ใช้เวลาประมาณ 8 ชั่วโมง ที่บ้านสันดอน รถเคยติดถึงสามวัน บางครั้งเป็นอาทิตย์ ต้องวิ่งในท้องนา เส้นทางเป็นหล่มโคลนดินเหนียวหนึบเหมือนน้ำตาลปึกต้องใช้หลักอักษิมิดิสต์ดไม่มีของงัดกับหัวคูล้อรถยนต์ให้ล้อลอยขึ้นมา และตัดไม้เป็นลูกระนาดวางเพื่อให้ล้อรถวิ่งไปอย่าหยุด เมื่อมาถึงบ้านนาขุนแสนซึ่งเป็นหมู่บ้านลาวยวน ต้องข้ามลำน้ำภาชี บางครั้งข้ามไม่ได้ต้องนอนค้าง 2 – 3 วันรอให้น้ำลดเสียก่อนจึงจะข้ามน้ำภาชีได้ เมื่อข้ามพ้นลำภาชีแล้วยังต้องข้ามห้วยบ้านบ่อถึง 15 ครั้ง จึงจะถึงที่หมาย ระหว่างเดือน กันยายน – พฤศจิกายน เป็นฤดูฝนที่ฝนชุกและตกหนัก น้ำในลำห้วยไหลหลากรถยนต์วิ่งไม่ได้ต้องถูกตัดขาดจากโลกภายนอก จึงต้องเตรียมสำรองเสบียงอาหารไว้อย่างน้อยสามเดือน

การเดินทางขึ้นเขาล้านด้ามยี่นั้นลำบากมากทางลาดชัน ไม่มีทางรถยนต์ต้องใช้ ม้า วัวต่าง และจ้างคนกะเหรี่ยงในท้องถิ่น ขนอาหารขึ้นไป ต้องเตรียมเสบียงอาหารให้พร้อมมิดที่ไหนนอนนั้น นายชั้น ศิริสุขได้ตัดทางรถยนต์ ขึ้นเหมืองแร่เขากระโจมครั้งแรกเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2500 ออกจากโรงพัสดุเชิงเขาเวลา 8.00 น.ถึงเหมืองเขากระโจมเวลา 18.00 น. ใช้ถึงเวลา 11 ชั่วโมง หลังจากรถยนต์ขึ้นเหมืองเขากระโจมจึงได้สร้าง บ้านพัก ร้านค้า บ้านพักคนงาน สร้างราง วางเครื่อง เหมืองสูบ 6 นิ้ว เปิดเหมืองสูบ 6 นิ้วครั้งแรกในจังหวัดราชบุรี ระเบิดท้ายรางเหนือน้ำตกผาแดง ระเบิดหินเป็นร่องลึกประมาณ 1 เมตร 50 โครงการทำเหมืองเล่นทำไม่ได้ เพราะทรายไม่ไหล

ปี พ.ศ. 2506 นาย วิเชียร โลหะศิริ มาสำรวจแร่ที่ห้วย 5 เพื่อหาเหมืองสำรอง มาสำรวจโดยการขุดหลุมเรียกว่า Pitting แหล่งแร่เป็นลานแร่พลัดไหลมาจากเขากระโจม พุ่งเจดีย์ ห้วยน้อย ห้วยสุด จากสินแร่สยาม (ผापก้างคาว) มีทองคำตั้งแต่ชั้นเปลือกดินดานชั้นชนวน(Slate) แร่ดิบกละเอียด นายวิเชียร โลหะศิริ ได้เข้าช่วงทำต่อจากองค์การเหมืองแร่กรมทรัพยากรธรณี รั้งวัด ผ่านป่าไม้ เสียค่าป่าไม้ กว่าจะได้ใบอนุญาตเกือบ 2 ปี เปิดเหมืองปี 2510 ทำเหมืองสูบ 8 นิ้วซื้อบริษัทเหมืองแร่โลหะศิริ จำกัด คุณ เดิม ดิษยาภิรมย์ และคุณ เริ่ม แยมอรุณ ได้ซื้อเหมืองแร่มนโนราห์อยู่ท้ายเหมืองสินแร่สยาม ผापก้างคาว มีคุณ สมณ เจริญสุข เป็นผู้จัดการแทน ได้ประมูล เหมืองแร่ห้วยสุด ที่องค์การเหมืองแร่ได้เลิกกิจการ ประมูลได้เหมืองสูบ 8 นิ้ว มีแทรกเตอร์ D 6 ช่วยทำงานได้ผลดีใช้ชื่อว่า เหมืองแร่เริ่มชัย มาจากชื่อของ คุณเริ่มและคุณชัย มฤคลักษณ์สมุหบัญชีใหญ่ ซื้อเหมืองบุรพาตะโกล่าง คุณ วิเชียร โลหะศิริ ได้หาท่อเหล็ก ได้ถางป่าทำราง ทำนบกักทรายสร้างประตูคอนกรีตเปิดทำเหมืองสูบ 8 นิ้ว ความสมบูรณ์ของแร่ไม่ดื่่นัก คุณ เดิม ดิษยาภิรมย์ ผู้บุกเบิกเหมืองแร่ซึ่งเปรียบดังพี่และเพื่อน ของบรรดาผู้ทำเหมืองแร่ชาวเมืองกาญจนบุรี ได้ลาจากไปด้วยโรคมะเร็งที่ตับ คุณสมณ เจริญสุข เสียชีวิตด้วยมะเร็งในเม็ดเลือด นาย วิเชียร โลหะศิริต้องดูแลทุกเหมือง ตั้งแต่เหมืองแร่ เขากระโจม, มโนราห์, เริ่มชัย 1-2 เมื่อลูกคุณ เดิมดิษยาภิรมย์ คุณเริ่ม แยมอรุณ คือ นาย วัชรแยมอรุณ ได้กลับมาจากต่างประเทศ จึงได้มอบหมายงานให้ดำเนินงานต่อ

กลุ่มคนเมืองกาญจนบุรี นำโดยคุณ เดิม ดิษยาภิรมย์ และบรรดาสหยาได้สัมปทานทำเหมืองแร่ดิบบุกบริเวณห้วยผापก้างคาว ห้วยสุด พุ่งเจดีย์ ห้วยบ่อ เขากระโจม หลังจากที่ยุติภัยอินชอยได้เลิกกิจการเหมืองแร่ที่บ่อคลึง กลุ่มคนเมืองราชบุรีนำโดย นายห้างประยูร โมริยะกุล ซึ่งเป็นผู้จัดการเหมืองได้รับช่วงดำเนินการ ต่อมาปี พ.ศ.2497 ครอบครัว นายวิฑูรย์ บิดา นายตาม ทิวทอง¹⁶³ ได้เข้ามาสำรวจแร่พลูแฟรมและเปิดเหมืองแร่ ที่ห้วยผาก เขาสอง บ่อห้วย เวลานั้นใช้ป่าหรือไข่มุาเลเรียซึ่งเป็นโรคประจำท้องถิ่นที่น่ากลัว ได้คร่าชีวิต นายสิงห์ ทิวทอง ที่เทือกเขา นางจ้องไฟ ขณะนำตัวนายสิงห์ ส่งโรงพยาบาลราชบุรี

¹⁶³ บำรุง คงสวัสดิ์ วัน เสวที่ 18 มกราคม 2545 บนเขากระโจม ได้ขึ้นเขาพร้อมกับอดีต แม่ทัพกองทัพอากาศที่ 3 พลโท รวมศักดิ์ ไชยโกมินทร์ ประธานชมรมประวัติศาสตร์ กาญจนบุรี และคณะ

ในการทำเหมืองสับผลพลอยได้จากการทำเหมืองแร่ คือการค้นพบเครื่องมือหินและหม้อดิน ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ยุคหินใหม่ ครั้งแรกที่มีการค้นพบไม่ทราบว่าเป็นขวานหิน นาย วิเชียร โลหะศิริ ได้ไปพบกับนายแพทย์ ประเวศ วะสี ที่ตึกอนันตราชโรงพยาบาลศิริราช ซึ่งมีแผงโชว์พวกขวานหิน ทั้งหินชนวน หินเหล็กไฟ (Flint) จึงบอกนายแพทย์ประเวศ วะสี ว่าที่เหมืองโลหะศิริ มีเยื้องทั้งที่ สมบูรณ์และไม่สมบูรณ์ ไปปรึกษาศาสตราจารย์ นายแพทย์ สูด แสงวิเชียร มาที่เหมืองโลหะศิริ เมื่อได้มา เห็นท่านรู้สึกพอใจมาก ท่านบอกว่าบริเวณเหมืองโลหะศิริเป็นแหล่งทำขวานหิน เพราะพื้นที่เป็นเขา ยังได้พบหม้อดิน ขวานสำริด ขวานเหล็ก ในหม้อดินมีแร่ดีบุก ดีบุกดำ ช้าง ม้า และคน เป็นดินเผา สมัยหินได้ของจำนวนมาก ศาสตราจารย์ นายแพทย์ สูด แสงวิเชียร ท่านบอกว่าคนเหล่านี้yddติดต่อกันมาตั้งแต่ยุคหินใหม่ ยุคสัมฤทธิ์ และยุคเหล็ก ตั้งแต่นั้นมาคุณวิเชียร โลหะศิริได้รวบรวมส่งให้ ศาสตราจารย์นายแพทย์ สูด แสงวิเชียร ได้ตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์ก่อนประวัติศาสตร์ สูด แสงวิเชียรอยู่ตรงข้าม ตึก อนันตราช เครื่องมือหินพบที่เขาระโอม ตะโกปิดทองบน ตะโกปิดทองล่าง เหมืองห้วย สูด เริ่มชัย 1-2 ห้วยน้อย ห้วยเจดีย์ และเหมืองแร่สินแร่สยาม(ผาปกค้างคาว) ที่เหมืองห้วยสูด(เริ่มชัย 1)ได้พบขวานสำริด ซึ่งประกอบด้วยดีบุกผสมทองแดงและทองคำผสม ขวานสำริดเป็นปล้องสำหรับใส่ด้าม ตามปกติขวานสำริดจะเขียว อันที่พบนี้เป็นสีเหลืองได้ให้ช่างทองตรวจพบว่ามีทองผสมอยู่ นาย วิเชียร โลหะศิริได้ทุกล้างถวาย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่อำเภอปอพลอย กาญจนบุรี

นับแต่ปี พ.ศ.2455 เป็นต้นมา ที่คนจากต่างถิ่นเริ่มหลั่งไหลเข้ามาในชุมชนสวนผึ้ง คนจีนจากแผ่นดินใหญ่เข้ามาเป็นแรงงานต่างด้าวเป็นกลุ่มแรก คนลาววน ลาวอีสาน คนจีนจากตัวเมืองเข้ามาตั้งร้านขายของในหมู่บ้านกะเหรี่ยงที่บ้านบ่อ ต่อมานายห้างประยูร โมริยะกุล ผู้จัดการเหมืองแร่บ่อคลึง ได้สำรวจและตัดเส้นทางรถยนต์เส้นทางใหม่ เพื่อลำเลียงแร่เข้าสู่ตัวเมืองราชบุรี จากเหมืองแร่บ่อคลึง (บ่อน้ำร้อน) ผ่านหมู่บ้านกะเหรี่ยง มายัง รางป่าห้วย บ้านมะขามเอน

ขวานยุคหิน พบที่สวนผึ้ง ราชบุรี

ห้วยไผ่ เข้าสู่ตัวเมืองราชบุรี โดยไม่ต้องผ่าน บ้านนาขุนแสน บ้านกล้วย บ้านด่าน และอำเภอจอมบึง การเดินทางเข้ามายังสวนผึ้งเริ่มสะดวก ผู้คนเริ่มหลั่งไหลเข้ามามากขึ้น บริเวณเหมืองแร่บ่อคลึงจึงเริ่มเกิดเป็นชุมชนขนาดเล็ก

กะเหรี่ยงสวนผึ้งยังคงทำไร่หมุนเวียนปลูกข้าวเป็นอาชีพหลัก เมื่อว่างจากการทำไร่ก็ไปหาร่อนแร่ตามริมห้วยนำแร่มาขายให้แก่พ่อค้า ซึ่งเป็นเจ้าของเหมืองแร่ที่ได้รับสัมปทาน รับจ้างขนแร่จากชาวเหมือง บ้างก็ไปรับจ้างขุดเหมืองส่งน้ำในเหมืองแร่ หมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงที่อยู่ในเส้นทางผ่านของชาวเหมืองแร่คือ หมู่บ้านกะเหรี่ยงบ้านน้องมุสสัย จึงได้ชื่อใหม่ที่คนภายนอกเรียกว่า บ้านบ่อ มาจนถึง

วันนี้ ชาวกะเหรี่ยง บ้านทุ่งแฝก บ้านทุ่งไม้แดง เริ่มมีรายได้จากการขายไม้ผล เช่น มะพร้าว ส้มโอ มะม่วง กล้วย ให้แก่คนงานในเมือง ชาวกะเหรี่ยงเริ่มสังเกตและเรียนรู้การสร้างเหมืองฝายที่ทอดน้ำเข้าเมืองแร่ และนี่คือจุดเริ่มต้นของการขุดเหมืองและสร้างฝายเพื่อการทำนาของคนกะเหรี่ยงสวนผึ้งในเวลาต่อมา

ความสัมพันธ์ ด้าน สังคม ศาสนา การศึกษา

ความสัมพันธ์กับคนลาวยวน (ลาวมณฑลพายัพ)

กะเหรี่ยงโพลั่วสวนผึ้ง เรียกคนลาว และ คนล้านนาว่า “ซุ่ยยั้ง” อั้งอ้อ “แปลว่า” คนสยามที่กินข้าวเหนียว” เรียกคนลาวยวนว่า “ซุ่ยยั้ง ยวน” คนลาวยวนเมืองราชบุรีคือกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นคนล้านนาเคยอยู่ที่เมืองเชียงแสนติดแม่น้ำโขงและดินแดนประเทศลาว ในปี.พ.ศ.2347 คนลาวยวนต้องพลัดบ้านจากเมือง ถูกกวาดต้อนจากเมืองเชียงแสนในฐานะของเชลยสงคราม เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระองค์มีรับสั่งให้กรมหลวงเทพหริรักษ์ พระยายมราชและนายทัพฝ่ายเหนือยกไปตีเมืองเชียงแสนที่อยู่ในการปกครองของพม่า ทัพฝ่ายไทยตีล้อมเมืองเชียงแสนราวเดือนเศษ ผู้คนอดอยากล้มตายจำนวนมากเพราะขาดแคลนเสบียงอาหาร ชาวเมืองเชียงแสนได้ลักลอบเปิดประตูเมืองให้ทัพสยามเข้าเมืองจนฝ่ายพม่าพ่ายหนีไป กองทัพสยามเข้ายึดเมืองเชียงแสนได้รื้อทำลายป้อมปราการและกำแพงเมืองเพื่อไม่ให้เป็นที่ซ่อนสุมกำลังของผู้คน ทัพฝ่ายสยามกวาดต้อนชาวเมืองเชียงแสนจำนวน 23,000 คน นำมาแจกจ่ายแบ่งปันครอบครัวชาวเชียงแสนออกเป็น 5 ส่วน แจกจ่ายให้เชียงใหม่ส่วนหนึ่ง ไปอยู่ที่แม่แจ่ม ลำปาง น่าน เวียงจันทร์ บ้านหมี่ สระบุรี กรุงเทพฯ แบ่งไปยังเมืองราชบุรีส่วนหนึ่ง¹⁴¹

คนลาวยวนที่ถูกกวาดต้อนมาอยู่ที่ราชบุรีได้ตั้งบ้านเรือนริมแม่น้ำแม่กลองที่บ้านไร่ที่ วัดเทพอาวาส ใกล้กับโรงงานสุรา อำเภอเมืองราชบุรีในปัจจุบัน ลาวยวนทำหน้าที่ผลิตข้าวและสะสมเสบียงให้กองทัพสยาม เมื่อมีประชากรเพิ่มขึ้นได้ขยายถิ่นฐานไปยัง อำเภอโพธาราม อำเภอ บ้านโป่ง อำเภอปากท่อ อำเภอ บางแพ อำเภอจอมบึง และเข้ามาอยู่กับกะเหรี่ยงที่สวนผึ้ง

เมื่อ นาย เฮอร์เบิร์ต วาริงตันสมิธ เดินทางสำรวจแหล่งแร่ในตำบลสวนผึ้งได้พบกับ คนลาวและคนสยามที่หลีกเลี่ยงหนีคดีความจากเมืองเข้ามาทำงานในเมืองแร่ และอาศัยอยู่ในชุมชนกะเหรี่ยงสวนผึ้ง พระยาราชเจตมหาราชเจ้ามายังชุมชนสวนผึ้งเพื่อสำรวจประชากรและแต่งตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านในปีพ.ศ. 2444 ได้พบคนลาวยวนที่บ้านท่าเคย เรียกกลุ่มคนเชื้อสายลาวยวนว่า ลาวมณฑลพายัพ¹⁴²

ความสัมพันธ์ระหว่างกะเหรี่ยงสวนผึ้งกับคนลาวยวน เกิดจากการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกัน หลังจากคนลาวยวนเสร็จจากการเก็บเกี่ยวข้าวในนา กองคาราวานเกวียนลาวยวนจาก

* ซุ่ยยั้ง มาจากคำว่า สยาม,คนกะเหรี่ยงโพลั่วสวนผึ้ง เรียกคนไทยว่า ซุ่ยยั้ง

¹⁴¹ พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา น. 310 เล่มที่ 2 กรมศิลปากร พ.ศ.2542

¹⁴² บันทึกการเดินทางไปยังบางจังหวัดทางภาคตะวันตกเฉียงใต้ของสยาม น.144-147 มิสเตอร์ เอช วาริงตันสมิธ

บ้านห้วยไผ่ บ้านไร่นาที่ จะเคลื่อนขบวนกองเกวียนออกจากตัวเมืองราชบุรีนำสินค้า จำพวก น้ำตาล ปีก มะพร้าวแห้ง เกลือ เสื้อผ้า อาหารทะเล ถ้วยชาม มาขายหรือแลกเปลี่ยนสินค้าของป่ากับคนกะเหรี่ยง พ่อค้าคนลาวยวนมาพักอาศัยบ้านกำนัน ผู้ใหญ่กะเหรี่ยง นายถึก ผู้ใหญ่บ้านบ้านห้วยบ่อ ได้คบค้าและคุ้นเคยกับยาบุญมี และ ตาทองอยู่ ลาวยวนจากบ้านไร่นาที่ ซึ่งมีบรรดาศักดิ์เป็น “หลวงอินทรพิณารด” ที่มีลูกชายเป็นนายอำเภอเมืองราชบุรี คือ หลวงศรีสวัสดิ์¹⁴³ ต้นตระกูล เทพยสุวรรณ ความสัมพันธ์ระหว่าง คนเชื้อสายลาวยวนในตระกูล เทพยสุวรรณ และ คนกะเหรี่ยงตระกูล บุญเลิศ, เนตึก, ยังคงสืบเนื่องมาจนถึงทุกวันนี้

พ่อคุณแก้ว พ่อคุณ ต่วน คนลาวยวน ต้นตระกูล ศรีคำ, ชมภูพันธ์,บ้าน รามบัว บ้าน รามดอกอาว อำเภอจอมบึง เดิมอยู่บ้านใหม่นครบาล ห้วยไผ่ ตัวเมืองราชบุรี เข้ามาขายยาสมุนไพร และรับซื้อเครื่องยาสมุนไพรจากคนกะเหรี่ยงสวนผึ้ง ได้มาเป็นเพื่อนผูกเสี่ยว* กับ นาย ตาไม้ กำนันตำบลสวนผึ้ง เมื่อคนลาวยวนมาเห็นภูมิประเทศในพื้นที่ตำบลสวนผึ้งมีความอุดมสมบูรณ์มีพื้นที่ว่างอีกมากจึงชวนกันขึ้นมาหาที่เลี้ยงวัว ตามที่ราบริมแม่น้ำชี เช่นบ้านท่าเคย บ้านนาขุนแสน บ้านกล้วย หุ่นแหลม บ้านด่านหนองศรีนวล บ้านหนองขาม บ้านทุ่งกระดิน ด่านทับตะโก

ในอดีตคนลาวยวนหลายหมู่บ้านในตำบลสวนผึ้ง อยู่ภายใต้การปกครองของกำนันที่เป็นคนกะเหรี่ยง ส่งลูกหลานมาเรียนหนังสือในหมู่บ้านกะเหรี่ยง คนลาวยวนเป็นผู้นำสิ่งบันเทิงคือ หมอลำ และ หนังตะลุง มาเล่นในงานบุญ งานศพ หรือมาเล่นเพื่อแลกกับ ข้าวสาร อาหารแห้งในหมู่บ้านของคนกะเหรี่ยง พระอาจารย์ โห้ พระสงฆ์เชื้อสายลาวยวน วัดนาหนอง อำเภอเมืองราชบุรี ได้มอบพระพุทธรูปให้แก่ชาวกะเหรี่ยงชาวบ้านเรียกพระพุทธรูปองค์นี้ว่าหลวงพ่อตะนาวศรี ชาวกะเหรี่ยงยังได้เรียนรู้การสร้าง เครื่องสี่ข้าว และเกวียน* สำหรับขนข้าว จากคนลาวยวน อีกด้วย

เมื่อครั้งที่เกิดโรค ฝีดาษ โรคห่า ระบาดบางครั้งคร่าชีวิตชาวกะเหรี่ยงทั้งหมู่บ้าน เด็กที่รอดชีวิตต้องกำพร้าพ่อแม่ คนลาวยวนบ้านนาขุนแสนได้รับเด็กหญิงกะเหรี่ยงมาเป็นลูกบุญธรรมเมื่อเด็กสาวโตขึ้นได้แต่งงานกับคนลาวยวนมีลูกคือ พ่อคุณ ดี ลาเทศ และคนลาวยวนที่บ้านคูบัว อำเภอเมืองราชบุรีได้รับเอาเด็กชายกะเหรี่ยงจากสวนผึ้งไปเป็นลูกบุญธรรม เด็กชายกะเหรี่ยงจึงถูกเรียกชื่อใหม่ตามชื่อหมู่บ้านที่ตนเองได้ไปอาศัยอยู่ว่า “เด็กชายบัว” คือ ลูกบัว บุญเลิศ ปัจจุบัน เสียชีวิตแล้ว ยังมีการแต่งงานข้ามเชื้อชาติระหว่างคนกะเหรี่ยงกับคนเชื้อสายลาวยวนหลายคู่ หนุ่มกะเหรี่ยงบ้านสวนผึ้ง นาย ปอ๊ก บุญทิน ปัจจุบัน อายุ 80 ปี ได้แต่งงานกับ แม่คุณ สาย บ้านท่าเคย

ในความสัมพันธ์ระหว่างกะเหรี่ยงสวนผึ้งกับคนลาวยวนนั้น ไม่ได้ราบรื่นขึ้นมโนไปเสียทั้งหมด

¹⁴³ หนังสือในงานพระราชทานเพลิงศพ น.24นาย เขย เทพยสุวรรณ 30 มิถุนายน 2533 สัมภาษณ์ นาง โสภา เนตึก

* เสี่ยว คือการเรียกเพื่อนสนิท เพื่อนที่ผ่านพิธีดื่มน้ำสาบาน ในภาษากะเหรี่ยงโผล่ว คำว่า เสี่ยว หรือ เพื่อน ตรงกับคำว่า “ซู่” หรือ “โซ” ในคำกะเหรี่ยงจอกว่

* กะเหรี่ยงโผล่วสวนผึ้งเรียก เครื่องสี่ข้าวว่า สี่, และเรียก เกวียนว่า ไล้ย ตรงกับคำว่า ล้อ ในภาษาถิ่นล้านนา

มีปัญหาการกระทบกระทั่งระหว่างคนกะเหรี่ยงกับคนลาวยวน ปัญหาที่มักเกิดขึ้นบ่อยครั้งเป็นเรื่อง การลักขโมย วัว ควาย ที่เกิดขึ้นกับชาวกะเหรี่ยง เมื่อวัว ควาย ของคน กะเหรี่ยงหายไปครั้งนอกติดตามก็มักจะพบว่า วัว ควาย ที่ถูกขโมย อยู่ที่หมู่บ้านคนลาวยวนที่ บ้านหนองศรีนวล บ้านทุ่งกว้าง บ้านซำใหญ่ รางบัว อำเภอบึง การเข้ามาขโมยวัวควายของคนลาวยวนนั้น เริ่มจากกลุ่มพ่อค้าวัวควาย ที่เข้ามาทำที่วามาเที่ยวหาซื้อวัวควาย จากชาวบ้านกะเหรี่ยง เมื่อพบช่องและโอกาส ก็จะชี้ช่องให้กับกลุ่มพวกหัวขโมยกลับมาลักขโมยวัวควายชาวบ้าน

ถึงแม้ว่าระหว่างกะเหรี่ยงสวนผึ้งกับคนลาวยวนจะมีความต่างกันในด้านวัฒนธรรม ทั้งภาษา อุปนิสัยใจคอ หลายด้าน แต่ทั้งสองชาติพันธุ์ก็ได้คบค้า หาสู่ เกื้อกูลพึ่งพาอาศัย กันมานานจึงอยู่ร่วมกันได้เหมือนพี่เหมือนน้อง คนลาวยวนเป็นเหมือนกับสะพานที่ทอดผ่านสายธารให้คนกะเหรี่ยงได้เดินข้ามพื้นที่วัฒนธรรมของกลุ่มตนเอง คนลาวยวนจึงเป็นผู้ส่งผ่านวิถีวัฒนธรรมไทยให้แก่คนกะเหรี่ยงสวนผึ้ง และภาพลักษณ์ของคนลาวยวนในสายตาของกะเหรี่ยงสวนผึ้งที่เข้ามาสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคนกะเหรี่ยงสวนผึ้ง จึงเป็นภาพตัวแทนของ คน ชวชัย หรือคนไทย

ความสัมพันธ์กับคนเชื้อสายจีน

กะเหรี่ยงโผล่สวนผึ้ง เรียกคนจีนว่า “เหง่อ เจ้ย ตามสำเนียงมอญ “ซึ่งมาจากคำว่า “จีน “ หรือ “เจ๊ก” คนจีนเป็นนายอากรดิบบุกเข้ามาเปิดเหมืองแร่บริเวณที่ราบระหว่างหุบเขาที่บ้านพระเจดีย์สามองค์ได้และบ้านผาปก้างขาว เมื่อครั้งที่เกิดเหตุการณ์ชาวจีนเมืองสมุทรสาครที่นำโดยจีนเผียวก่อการจลาจลด้วยสาเหตุไม่พอใจที่ทางการเข้าจับฝิ่นในปี พ.ศ.2390 ในรัชสมัยรัชกาลที่ 3 จีนเผียวได้ลุกขึ้นต่อต้านการจับกุมโดยการนำของเจ้าพระยาพระคลัง จีนเผียวและพรรคพวกกว่า 300 คน ได้หนีจากสมุทรสาครมายังบ้านโพธิ์หักเขตเมืองราชบุรี โดยหวังที่จะออกไปแดนพม่าทางด่านเจ้าขัวว* แต่ถูกทางการไล่ฆ่าตายเสียสิ้น แสดงให้เห็นว่าคนจีนรู้จักคุ้นเคยกับพื้นที่และเส้นทางด่านเจ้าขัวว ที่สวนผึ้งเป็นอย่างดี จีนเผียวและพรรคพวก จึงเลือกเส้นทางหนีออกไปพม่าทางด่านนี้ในตำบลสวนผึ้ง เป็นไปได้ว่าคนจีนได้เริ่มเข้ามาทำแร่ดิบบุกเมื่อมีการเปิดให้มีการทำเหมืองแร่ดิบบุกในเขตราชบุรีที่สวนผึ้งนับแต่รัชสมัยของรัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา

กรรมกรรุ่นแรกๆที่เข้ามารับจ้างในเหมืองแร่คือคนจีนโพ้นทะเล ด้วยสภาพพื้นที่ที่เต็มไปด้วยป่าเขา ความกันดาร และชุกชุมไปด้วยไข้ป่าหรือไข้มาเลเชีย ไข้ป่าได้คร่าชีวิตกรรมกรจีนจำนวนมาก ตลอดเส้นทางลำเลียงแร่จากสวนผึ้งมายังตัวเมืองราชบุรีระยะทางกว่า 80 กิโลเมตรมีหลุมฝังศพกรรมกรคนจีนฝังไว้เป็นระยะๆ¹⁴⁴ เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 รัฐบาลได้ยึดสัมปทานเหมืองแร่ แรงงานจีนถูกเลิกจ้าง ส่วนมากเดินทางกลับ บางคนรับจ้างทำนาให้คนลาวยวน บ้างก็บุกเบิกนาให้คนกะเหรี่ยง บางคนรับจ้างปะหม้อ เจ๊ก อยู่ แะแต่ย้ายมาจาก ห้วยไผ่ อำเภอเมือง ราชบุรี แป๊ะจี่รีน

* พระราชพงศาวดาร กรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3 น.128 เจ้าพระยาทิพากรวงศมหาโกษาธิบดี กรมศิลปากร 2538

¹⁴⁴ นาย เงิน จำปาลอด ม.1 บ้านบ่อ ต.สวนผึ้ง

แซ่ซิด ต้นตระกูลอำนาจศิลป์ย้ายมาจาก ตำบล โพธิ์ประตูเมือง คลองกระแซง อ.เมือง จังหวัดเพชรบุรี เปะอ่อน แซ่ตั้ง (ครุณวิลาศ) มาจากเมืองจีน เป็นช่างเงินทำเครื่องเงินเช่น กำไลเงิน สร้อยเงิน ให้แก่คนกะเหรี่ยง คนจีนเหล่านี้อาศัยอยู่ในหมู่บ้านกะเหรี่ยง

ป้าริ้ว เป็นคนจีนอีกคนหนึ่งที่ต้องกล่าวถึง ป้าริ้ว เคยค้าทองในเมืองราชบุรี แต่ขาดทุน ป้าริ้วมีรถยนต์คันไม้ท่อน เสาทูปเปลือก ที่ตัดมาจากป่าสวนผึ้ง ส่งเข้าไปขายยังตัวเมืองราชบุรี ป้าริ้วเข้ามาตั้งร้านค้าขายในสวนผึ้ง รับซื้อแร่และของป่าทุกชนิดจากคนกะเหรี่ยง ริมฝีปากของป้าริ้วแดงตลอดเวลา เพราะแกเป็นคนที่ชอบกินหมาก ชาวบ้านพูดถึงป้าริ้วว่า แกเป็นคนปากร้ายแต่ใจดี ชอบทำบุญ เป็นคนใจกว้าง มีน้ำใจต้อนรับแขก คนต่างถิ่นไม่ว่าจะเป็นข้าราชการ ตำรวจจรูร ตำรวจชายแดน เจ้าของเหมืองแร่ กรรมกร คนงาน ที่เข้ามายังสวนผึ้งที่ไม่มีญาติมิตร ผู้คนเหล่านี้ ได้รับอาหารและที่พักจากป้าริ้ว บ้านป้าริ้วจึงเปรียบเหมือน โรงทาน โรงแรม และโรงบ่อนไฟ ป้าริ้วจึงเป็นที่นับถือและเป็นที่เกรงใจของพวกข้าราชการและคนในท้องถิ่น

จันทนา ลูกสาวป้าริ้ว เจ้าของตลาดนัดบ้านบ่อ อำเภอสวนผึ้ง พูดถึงความรู้สึกของตนเองที่มีต่อคนกะเหรี่ยง เมื่อมาอยู่หมู่บ้านกะเหรี่ยงก็เห็นและรู้บุญคุณของชาวกะเหรี่ยง กิจกรรมต่างๆของครอบครัวที่เกิดขึ้นมาจนถึงวันนี้ส่วนหนึ่งมาจากการค้ากับคนกะเหรี่ยง จันทนา ได้หารูปปั้นเพื่อเอาไว้ในศาลเจ้าประจำหมู่บ้าน เป็นการตอบแทนที่คนในหมู่บ้านได้อุ้มชูกันมา ไปพบรูปปั้นที่มีลักษณะท่าทางการแต่งกายเหมือนคนกะเหรี่ยงที่วัดท่ากระดาน อำเภอปากท่อ จันทนาบอกว่าครั้งแรกที่เห็นรูปปั้นก็นึกแปลกใจเหมือนมีอะไรมาคลำใจว่าจะต้องนำมาไว้ที่ศาลประจำหมู่บ้านที่บ้านบ่อ จึงนำรูปปั้นมาตั้งไว้ที่ศาลเจ้าประจำหมู่บ้านชาวบ้านเรียกรูปปั้นนั้นว่า “เจ้าพ่อกะเหรี่ยงไทยตะนาวศรี”

ภาพลักษณ์ของคนจีนในสายตาของคนกะเหรี่ยงในเวลานั้นคือ คนจีนเป็นคนขยัน ซื่อตรงกับลูกค้า ด้วยความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างคนกะเหรี่ยงกับคนจีนที่อยู่ร่วมกันในหมู่บ้าน ภาพลักษณ์ของคนจีนที่เป็นคนขยัน ซื่อตรง ทำให้ ป้า ขะมิ่ง และ ลุง บ่าย เนเด็ก ไม่รังเกียจที่จะได้นาย ประกิต ใจบ่าเพ็ญ (แซ่ซิด) คนเชื้อสายจีนมาเป็นลูกเขย ต่อมาเขยจีนผู้นี้ได้รับเลือกให้เป็น กำนันตำบลสวนผึ้ง นาย ล้อย อำนาจศิลป์ พี่ชายนาย ประกิต เป็นอีกผู้หนึ่งที่ได้ให้ญาติกะเหรี่ยงมาเป็นภรรยา

ความสัมพันธ์กับคนปะโอ (ต๋องซู้)

กะเหรี่ยงสวนผึ้งรู้จักคนปะโอในชื่อของคน ต๋องซู้ คนปะโอเป็นพ่อค้าแร่ เป็นช่างรับจ้างตีเหล็ก ตีเหล็ก สิ้นค้าที่ปะโอนำมาขายคือ มีดสั้นด้ามเงิน เข็ม เครื่องเงิน กล่องยาสูบ ยาสมุนไพร พ่อค้าปะโอได้ภรรยาเป็นคนกะเหรี่ยงที่สวนผึ้งออกค้าขาย 2-3 เดือนจึงกลับบ้าน ลูกบุญธรรม กุ้งลึง เล่าว่าคนต๋องซู้ชอบสักยันต์ด้วยว่านสีแดงบริเวณต้นคอ ขณะที่ออกไปค้าขายถ้าภรรยาที่อยู่ทางบ้านเล่นซู้ผู้เป็นสามีจะเกิดอาการคันบริเวณรอยสักผิวหนังบริเวณนั้นจะบวมแดงขึ้นมาทันที สามีจะรู้ทันทีว่าภรรยาของตนได้คบซู้กับชายอื่น คนปะโอเข้ามารับจ้างตีเหล็กให้แก่คนกะเหรี่ยง ภูมิปัญญาที่คนปะโอได้ถ่ายทอดให้แก่คนกะเหรี่ยงสวนผึ้ง คือการเป็นช่างตีเหล็ก ผู้ที่เรียนรู้การตีเหล็กจากคนปะโอคือ นาย บ่าย เนเด็ก และลุง บุญธรรม ช่างตีเหล็ก เช่นลุง บุญธรรม กุ้งลึง เป็นช่างฝีมือที่ผลิตเครื่อง

มือเครื่องทำกินเช่น มีด จอบ เสียม ให้แก่คนในท้องถิ่น

แม่คุณหล้ากะเหรี่ยงบ้านสวนผึ้งที่ได้เสียชีวิตไปแล้ว มีสามีชื่อ พ่อคุณ ส่าง เป็นคนต้องชู้ มีลูกคือ พ่อคุณ ป๊อก บุญทิน ปัจจุบันอายุ 80 ปี อยู่บ้านท่าเคย นาย สวง บุญเลิศ อดีตกำนันตำบลสวนผึ้ง เล่าว่าพวกต้องชู้ ได้ขโมยช้างจากชุมพร ผ่านมาทางสวนผึ้ง ไปทางเมืองกาญจนบุรี ¹⁴⁵

ความสัมพันธ์กับ ขูล่าอว่า ฝรั่งเศสขาว

กะเหรี่ยงโพลั่วสวนผึ้งเรียก ขาญโรปว่า “ขูล่า อว่า” กะเหรี่ยงจกอร์จะออกเสียงว่า “กอลาว่า” มีความหมายว่า กุลา หรือ ฝรั่งเศสขาว เรียกแขกอินเดียว่า ขูล่า เซ็ง หรือ กอ ลา ชู มีความหมายว่า ฝรั่งเศสดำ

มีตำนานในหมู่คนกะเหรี่ยงว่า ในโลกนี้มีคนอยู่ทั้งหมด 7 เชื้อชาติ ทั้งหมดล้วนเป็นพี่น้องเดียวกัน มี ไชย หรือ พระเจ้า เป็นพ่อ กะเหรี่ยงเป็นพี่ชายคนโต นอกนั้นเป็นคนเชื้อชาติอื่นๆ เช่น จีน แขก มอญ พม่า ไทย และ ฝรั่งเศสขาวเป็นน้องคนสุดท้อง ก่อนที่พระเจ้าจะเสด็จกลับ ได้เรียกลูกๆทั้ง 7 คนมาอบรมสั่งสอนและมอบหนังสือศักดิ์สิทธิ์เป็น หนังสือเงิน และ หนังสือทอง ให้แก่ลูกๆเพื่อจะได้ศึกษาหาความรู้ใส่ตัว ลูกๆทุกคนได้อ่านหนังสือศักดิ์สิทธิ์ ขูล่าอว่า น้องคนสุดท้องได้นำหนังสือทั้งสองเล่มติดตัวและออกเดินทางไกล ก่อนออกเดินทางน้องสุดท้องได้หันกลับมาพูดกับกะเหรี่ยงพี่ชายคนโตว่าสักวันหนึ่งน้องชายคนนี้จะกลับมาหาพี่ชายพร้อมกับหนังสือศักดิ์สิทธิ์ ก่อนหน้านั้นกะเหรี่ยงมัวแต่ทำไร่เพื่อเลี้ยงดูพวกน้องๆ จึงได้คัดลอกหนังสือทั้งสองเล่มใส่หนังสือตัว นำติดตัวไปที่ไร่ได้วางไว้บนตอไม้ แล้วไปขายหญ้าจนล้มตัวเมื่อนึกขึ้นได้ก็กลับไปตอไม้กลางไร่ เพื่อจะอ่านหนังสือ ปรากฏว่าหนังสือหนังสือตัวถูก มด ปลวก กัดกินไม่มีชิ้นดี มีไก่อมาจิกกินปลวก คนกะเหรี่ยงนึกเสียใจหาความรู้จึงได้คัดลอกรอยขีดเขียนของไก่ มาเป็นตัวหนังสือของกะเหรี่ยง แต่หนังสือไม่ศักดิ์สิทธิ์ ส่วนน้องคนอื่นเมื่อได้อ่านหนังสือศักดิ์สิทธิ์ต่างก็มีวิชาความรู้ ฉลาด มีความเจริญก้าวหน้า ได้เป็นใหญ่เป็นโต แต่คนกะเหรี่ยงพี่ชายคนโตต้องเสียสละแรงงานเพื่อทำไร่เลี้ยงพวกน้องๆ ต้องทุกข์ยากลำบาก ลูกพวกน้องๆเขาเปรียบ ได้แต่นึกน้อยใจ รอคอยเวลาที่ขูล่าอว่าน้องคนสุดท้องจะกลับมาเพื่อจะได้อ่านหนังสือทั้งสองเล่ม เมื่อถึงเวลานั้นคนกะเหรี่ยงจะได้ทัดเทียมกับน้องๆคนเชื้อชาติอื่นๆ มีบทกล่าวน่าที่ชาวกะเหรี่ยงกล่าวถึง หนังสือศักดิ์สิทธิ์ดังนี้

ตำนานเกี่ยวกับหนังสือทองที่หายไป

หนังสือได้กลับมาแล้ว ผู้ที่มาส่งคือขูล่าอว่า น้องคนสุดท้อง
หนังสือเงิน หนังสือทอง ที่ตกเป็นของเรา แต่ได้หายไปกับฝรั่ง
พ่อแม่ให้เฝ้ารอคอย เราต้องการให้กลับมาไวไว
หนังสือพระเจ้า เป็นหนังสือเงิน หนังสือทอง ไม่มาถึงเรา เราก็อยู่ไม่ได้

¹⁴⁵ นาย ป๊อก บุญทิน นางได้ทุ๋ บุญทิน บ้านสวนผึ้ง

ฝนถึงกิ่งโพธิ์ที่หายไป ฝนถึงโบสถ์ที่เดินจากไป
 ฝนถึงโบสถ์ที่จากไป โบสถ์ได้กลับมา กลับมาพร้อมกับฝรั่ง

เมื่อมิชชันนารีในพม่ารับรู้เรื่องดังกล่าวก็มานับว่าน้องคนสุดท้าย* คือฝรั่งผิวขาวที่ได้เดินทางไกลบัดนี้ได้กลับมาพร้อมกับความรู้วิชาการต่างๆเพื่อจะช่วยเหลือที่ ได้แปลหนังสือพระคัมภีร์และบทสวดของคริสเตียนออกมาเป็นภาษาและหนังสือกะเหรี่ยง ยื่นให้กับกะเหรี่ยงบอกว่า นี่คือนั่งหนังสือเงินหนังสือทองของพระเจ้าที่พี่ชายรอคอย คนกะเหรี่ยงที่เชื่อก็ยอมรับเอาคริสตศาสนา คริสเตียนกะเหรี่ยงจึงมีท่าทีที่ดีต่อคนผิวขาว ผู้ที่ไม่เชื่อก็ไม่ยอมรับว่าเป็นหนังสือเงินหนังสือทอง และตีความว่าเป็นพระไตรปิฎกของพุทธศาสนา

ผู้เฒ่าผู้แก่กะเหรี่ยงที่ไม่ได้นับถือศาสนาคริสต์ ยังได้เล่าต่อกันมาว่า ชู หล่า อว่า หรือ ฝรั่งผิวขาวนั้น เป็น เชอ น้ำ* ที่เรียกฝรั่งผิวขาวเป็น เชอน้ำนั้น เพราะฝรั่งตัวใหญ่ ไว้หนวดยาว รก รุงรัง มีฟันขาวสะอาด ชอบรับประทานอาหารประเภทเนื้อสัตว์ อีกสาเหตุหนึ่งที่คนกะเหรี่ยงเชื่อว่าฝรั่งเป็น เชอ น้ำ กินเนื้อคนนั้น อาจจะมาจากความหมายในพิธีกรรมทางศาสนาคริสต์คือพิธี มิสซา หรือพิธีมหาสนิท ที่ใช้เหล้าองุ่นหมายถึง คือพระโลหิต และขนมปังคือพระกาย ของพระเยซูคริสต์ ที่ผู้เข้าร่วมพิธีจะต้องดื่มและรับประทานร่วมกัน จากพิธีกรรมในคริสตศาสนาและฝรั่งมิชชันนารีเป็นผู้ประกอบพิธีดังกล่าว อาจจะเป็นเหตุให้คนนอกศาสนาคริสต์ไม่เข้าใจความหมาย แต่คิดว่าพวกฝรั่งกินและดื่มเลือดเนื้อของมนุษย์จริงๆ

กะเหรี่ยงสวนผึ้งไม่คุ้นเคยหรือใกล้ชิดกับฝรั่ง ต่างกับกะเหรี่ยงในเขตบ้านมิตดาเมืองทวายในพม่าที่คุ้นเคยและใกล้ชิดกับฝรั่งมิชชันนารีที่เข้าไปเผยแผ่ศาสนาในหมู่บ้านคนกะเหรี่ยง ดังที่ปรากฏในบันทึกของนาย เฮอร์ เบิร์ท วาริงตัน ที่เดินทางผ่านสวนผึ้งไปทวาย โดยได้ผ่านหมู่บ้านกะเหรี่ยงที่มิตดาได้กล่าวถึงชุมชนคริสเตียนกะเหรี่ยงที่บ้านมิตดาว่า

“...ที่ **มยิตตะ(Myitta)*** ที่เราไปถึงเราพบว่าพวกเขายู่ท่ามกลางความหนาแน่นและความเจริญของประชากรชาวกะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาคริสต์ พวกเขาเป็นเจ้าของโคลงช้าง เป็นเจ้าของโรงเรียนหลายโรง และเป็นเจ้าของโบสถ์หลายโบสถ์ เราได้ยินเสียงเขาร้องเพลงในโบสถ์ได้อย่างดี..”

....พวกกะเหรี่ยงส่วนใหญ่เป็นคริสเตียน นับว่าเป็นประสบการณ์แห่งความสำเร็จอันเหลือเชื่อของ

* ภาษีกะเหรี่ยงว่า “นกที่ฉลาดคือนกตัวสุดท้าย ลูกที่ฉลาดคือลูกคนสุดท้าย”

• เชอ น้ำ ในภาษากะเหรี่ยงโพลว ตรงกับคำว่า เน็ด หรือ นัท ในภาษาพม่า ที่แปลว่า ผี ปีศาจ, คำว่า นัต (Nat) มาจากภาษาบาลีสันสกฤตว่า “นาคะ” (Natha) หมายถึง เทวดาผู้ปกปักษ์รักษา น.81 เทวเมียนมาร์ ไพรัตน์ สูงกิจบูลย์ 2545

• มยิตตะ (Myitta) เป็นหมู่บ้านกะเหรี่ยง ที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของเมืองทวาย ตามเส้นทางที่จะเข้ามายังประเทศไทยทางด่าน ด่าน บ้องตี้ อำเภอ ไทรโยค จังหวัด กาญจนบุรี

• น.159

กลุ่มมิชชันนารีที่มีในหมู่บ้านตะวันตก ... *

ขุหล่าอว่า ที่อยู่ในความทรงจำของผู้เฒ่าชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้ง คือพวกที่เข้ามาสำรวจและทำเหมืองแร่ดีบุก ขุหล่าอว่า รุ่นต่อมาที่เข้ามายังชุมชนสวนผึ้ง คือมิชชันนารี ที่เข้ามาเผยแผ่คริสต์ศาสนาในชุมชนสวนผึ้ง เข้ามาเป็นครั้งแรกมาพักที่บ้านของ สล่า กะลีปอ ครูสอนศาสนาชาวกะเหรี่ยงสัญชาติพม่าที่บ้านบ่อ เด็กๆกะเหรี่ยงได้แห่กันมาดู ขุหล่าอว่า เพราะไม่คุ้นเคย พ่อแม่เด็กกำชับว่าอย่าไปเข้าใกล้ ขุหล่าอว่า พวกนี้กินเนื้อคน เด็กๆจึงได้แต่แอบดูฝรั่งแต่ไกล

ความสัมพันธ์ทางศาสนา

สมัยก่อนในหมู่บ้านกะเหรี่ยงไม่มีวัดที่พระสงฆ์พำนักอยู่ประจำ มีเพียงที่พักสงฆ์สำหรับพระสงฆ์ที่รุดงค์เข้ามายังบ้านป่ากะเหรี่ยงได้พักอยู่ชั่วคราว นานๆครั้งจะมีพระสงฆ์ผ่านเข้ามาสักครั้งหนึ่ง เนื่องจากหมู่บ้านกะเหรี่ยงสวนผึ้งเป็นชุมชนที่อยู่ห่างไกลจากตัวเมืองราชบุรีมีความยากลำบากในการเดินทาง ต้องผ่านป่าเขาหนทางเปลี่ยวปลอดภัยคน บ้านป่ากะเหรี่ยงเต็มไปด้วยไข้ป่า คนกะเหรี่ยงในสมัยนั้นพูดไทยได้น้อยคน ผู้ที่เข้ามาต้องสามารถสื่อสารกันได้ อาหารกะเหรี่ยงก็มีรสเผ็ดจัดด้วยพริกกะเหรี่ยง รสชาติอาหารประจำถิ่นที่ไม่คุ้นลิ้น และคำเล่าลือเกี่ยวกับการใช้ คุณไสยเวทย์มนต์คาถาของคนกะเหรี่ยง ล้วนเป็นสาเหตุที่สร้างความหวาดหวั่นแก่ผู้คนจากภายนอกที่จะเข้ามายังบ้านป่ากะเหรี่ยงสวนผึ้ง ปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์ สังคมวัฒนธรรม เป็นอุปสรรคต่อการที่คนนอกชุมชนจะฝ่าฝืนเข้าถึงชุมชนกะเหรี่ยงสวนผึ้ง

ถึงแม้ว่าจะไม่มีวัดหรือพระสงฆ์อยู่ประจำในหมู่บ้านกะเหรี่ยง ก็ไม่ใช่ข้อสรุปว่าชาวกะเหรี่ยงไม่ใช่ชาวพุทธหรือเป็นพวกที่นับถือแต่ผี ชาวกะเหรี่ยงก็มีศาสนกิจที่แสดงออกถึงความเชื่อของตนที่บอกให้รู้ว่าชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้งนั้นนับถือพระพุทธศาสนา เช่นในทุกวันพระขึ้น 15 ค่ำ ชาวกะเหรี่ยงจะนำทรายจากลำห้วยมาทำบุญที่เจดีย์บริเวณที่เป็นที่พักสงฆ์ในหมู่บ้าน ชาวกะเหรี่ยงไปไหว้เจดีย์อันเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้า เมื่อถึงเทศกาลวันออกพรรษาชาวกะเหรี่ยงจะประกอบพิธี หล่อเทียนจีผึ้ง และส่งทะเล่ หรือการแห่ฉัตรรอบองค์พระเจดีย์ทราย การประกอบศาสนพิธีในวิถีพุทธแบบกะเหรี่ยงจึงเรียบง่าย สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตที่สมถะ

ลูกบุญธรรม คึงถึง เล่าว่า นานมาแล้วมีพระสงฆ์ชื่อ พระอาจารย์ ทิม เป็นพระสงฆ์เชื้อสายลาว ยวน ท่านได้เดินทางรุดงค์เข้ามาในหมู่บ้านลาวยวนและบ้านกะเหรี่ยง ได้อบรมสั่งสอนชาวกะเหรี่ยงให้เข้าใจในหลักธรรมพระพุทธศาสนา พระอาจารย์ทิมได้นำ ด้นสะเรว^๑ มาให้คนกะเหรี่ยงปลุกบริเวณสำนักสงฆ์ในหมู่บ้านกะเหรี่ยง จำนวน 4 ด้น ปัจจุบันด้นสะเรวมีอายุกว่า 100 ปี ด้นสะเรวที่ปลุกอยู่ที่บริเวณที่ตั้งสำนักสงฆ์ที่บ้านทุ่งแฝก จำนวน 3 ด้น ปัจจุบันเหลือเพียง 2 ด้น และที่บริเวณวัดบ้านบ่อ 1 ด้น กำลังจะตายเพราะทางวัดตัดกิ่งริดแขนง พระอาจารย์ทิมเป็นผู้นำชาวบ้านกะเหรี่ยงขึ้นไปสร้าง รอย

* ห้าปีในสยาม น.335

^๑ สะเรว เป็นภาษากะเหรี่ยงไหล่วนสวนผึ้ง ตรงกับภาษาถิ่นล้านนา คือด้น สะหลี ที่แปลว่า ด้น โพธิ์

พระพุทธบาทจำลองและสร้างศาลาบนเขาคมน้ำใกล้กับหมู่บ้านทุ่งแฝก ต่อมาศาลาลงนี้ได้ถูกไฟป่าเผาไหม้ ยังคงเหลือคัน โป้งง่า* ยืนต้นอยู่บนยอดเขาจนถึงปัจจุบัน พระอาจารย์ทิมเป็นผู้เริ่มสร้างพระเจดีย์ที่มีเสาเป็นไม้แก่นเนื้อแข็งในหมู่บ้านกะเหรี่ยงและหมู่บ้านคนลาวยวนบ้านรางบัว หนองบัวค่าย หนองนกกระเรียน บ้านนาขุนแสน บ้านท่าเคย ในตำบลสวนผึ้ง พระอาจารย์ทิมจึงเป็นพระสงฆ์ผู้บุกเบิกงานแพร่ธรรมในชุมชนกะเหรี่ยงสวนผึ้งในยุคกรอบสังคมไทย ที่ได้สร้างพื้นที่ทางสังคมให้คนกะเหรี่ยงสวนผึ้งได้เรียนรู้และปรับวิถีพุทธที่เรียบง่าย มาเป็นชาวพุทธแบบวิถีไทย

ยังมีพระภิกษุอีกรูปหนึ่ง รูปร่างผอมบาง หน้าผากกว้าง นัยตามิเวทของความเมตตา ภิกษุรูปนี้ชาวกะเหรี่ยงเรียก *หลวงพ่อนวม*¹³⁹ อยู่ที่วัดแจ้งเจริญ เป็นวัดในคณะมหานิกายอยู่ที่ ตำบลจอมประทัด อำเภอดำรงวิทยะ จังหวัด ราชบุรี ชาวบ้านละแวกนี้เป็นชาวสวน ภูมิหลังของคนไทยที่ตั้งถิ่นฐานในพื้นที่รอยต่อระหว่างอำเภอดำรงวิทยะและอำเภอดำรงวิทยะจะมีเชื้อสายเขมร

“น่าจะจะมีเขมรที่ถูกวาดต้อนมาตั้งอยู่แต่ครั้งพระเจ้าตากสินกับรัชกาลที่ 1 อยู่ด้วย ในพงศาวดารว่าในสมัยรัชกาลที่ 1 โปรดเกล้าให้ครัวเขมรไปตั้งที่ราชบุรี”¹⁴⁰

หลวงพ่อนวมได้จาริกไปตามบ้านป่ากะเหรี่ยง เพื่อนำพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าไปเผยแผ่ในหมู่คนกะเหรี่ยง เมื่อมาถึงบ้านป่ากะเหรี่ยงแห่งหนึ่ง ในเขต อำเภอดำรงวิทยะ จังหวัด ราชบุรี หัวหน้าหมู่บ้านกะเหรี่ยงได้ออกมาต้อนรับ และเพื่อทำให้รู้ว่าผู้ที่เข้ามาหมู่บ้านของตนนั้นเป็นคนดีหรือคนร้าย นายบ้านกะเหรี่ยงมีหน้าที่ปกป้องลูกบ้าน อยากจะลองของลองวิชาอาคมดูว่าแขกผู้มาเยือนเป็นผู้มีวิชาอาคมหรือไม่ นายบ้านกะเหรี่ยงจึงเอาใบไม้เสกเป็นปลาปรุงอาหารไปถวายแขกแปลกหน้าที่มาเยือน เสกหนึ่งสัปดาห์เป็นเสกให้ผู้มาเยือนนั่ง ท่ามกลางสายตาลูกบ้านที่กำลังจ้องดูว่าจะมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้น ทันใดนั้นเองเมื่อปลาในถ้วยแขกได้กลับกลายเป็นใบไม้ ผืนเสกที่พระอาจารย์นวมนั่งทับอยู่ค่อยๆ หดหายไปต่อหน้าต่อตานายบ้านและลูกบ้าน การเผชิญหน้ากันระหว่างไสยศาสตร์และพุทธคุณ ระหว่างคนกะเหรี่ยงชาวป่ากับพระภิกษุจากพื้นราบสิ้นสุดลง ด้วยความพ่ายแพ้ของเจ้าของถิ่น นับแต่นั้นมาชาวกะเหรี่ยงต่างก็ยอมรับนับถือพระอาจารย์นวม นายบ้านกะเหรี่ยงได้ให้ลูกบ้านติดตามปรนนิบัติพระภิกษุรูปนี้ เมื่อพระอาจารย์นวมเดินทางกลับวัดแจ้งเจริญ ชุมชนชาวบ้านทุ่ง คนกะเหรี่ยงก็ติดตามมาส่งด้วย เมื่อคนกะเหรี่ยงติดตามพระอาจารย์นวมถึงวัดแจ้งเจริญ ได้อาศัยค้างคืนที่ศาลาวัด ไม่มีไม้ฟืนที่จะหุงหาอาหาร จึงใช้มีดถากเสาศาลาวัดเพื่อทำเป็นไม้ฟืนหุงหาอาหาร แต่คนไทยที่จ้องดูกะเหรี่ยงกลับเห็นว่าคนกะเหรี่ยงกำลังเอาไม้ถากหน้าแข้งของตนเองเพื่อทำเป็นไม้ฟืนหุงข้าว ในคืนนั้นก่อนที่คนกะเหรี่ยงจะล้มตัวลงนอน ได้เรียกช่างสามเชือกที่ตนเองนั่งมาและเอากะลามะพร้าวครอบไว้ ครั้นรุ่งเช้าคนกะเหรี่ยงตื่นขึ้นมาก็เปิดดูกะลา

* โป้ง ง่า คือ คัน จ่า ป่า คล้ายกับคัน ลั่นทม

¹³⁹ นาย เงิน จำปาลอด บ้านบ่อ , จากภาพถ่ายหลวงพ่อนวมวัดแจ้งเจริญ ต.จอมประทัด อ.วัดเพลง จ.ราชบุรี

¹⁴⁰ นิพนธ์วังหน้า นิธิ เอียวศรีวงศ์ ศิลปวัฒนธรรม มีนาคม 2545

มะพร้าวเพื่อจะนั่งข้างกลับบ้าน ปรากฏว่าข้างทั้งสามเชือกที่อยู่ในกะลามะพร้าวได้หายไป คนกะเหรี่ยงได้ออกค้นหาแต่ก็ไม่พบ ได้ไปถามหลวงพ่อกว่าเห็นข้างสามเชือกของตนหรือไม่ หลวงพ่อนวมจึงตบมือดังๆ สามครั้ง เอามือหงายกะลามะพร้าว ปรากฏว่าข้างทั้งสามเชือกยังอยู่ในกะลา ชายกะเหรี่ยงเกิดความละอายใจและก็หวาดกลัวจึงก้มกราบหลวงพ่อนวมขอโทษเป็นพระประกาศตัวเป็นศิษย์หลวงพ่อนวมแต่นั้นมา

เรื่องราวที่กล่าวมาเป็นเรื่องเล่าที่ชาวกะเหรี่ยงเล่าต่อกันมา ในทุกๆปีเมื่อถึงเดือน 5 ขึ้น 15 ค่ำ เรื่องดังกล่าวได้ถูกต่อยอดแล้วซ้ำเล่าด้วยกิจกรรมที่เป็นงานประเพณีสักการะหลวงพ่อนวม ที่วัดแจ้งเจริญ พระครู ศรีธรรมมาภรณ์ มหาสุรนาถ ปธ.4 เจ้าคณะอำเภอ วัดเพลง หลวงพ่อวัดแจ้งองค์ปัจจุบัน เล่าอีกว่า ชาวกะเหรี่ยงที่เคยอยู่ร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์ในเขตอำเภอปากท่อและจังหวัดเพชรบุรี ก่อนที่จะออกมาอุปถัมภ์กับทางราชการ ได้ติดต่อผ่านผู้นำหมู่บ้านเพื่อให้หลวงพ่อช่วยประสานงานกับทางการเพื่อรับรองความปลอดภัย เมื่อหลวงพ่อบอกว่าทางการให้ความปลอดภัย ชาวกะเหรี่ยงจึงได้ทยอยกันออกมาอุปถัมภ์ หลวงพ่อนวมวัดแจ้งเจริญจึงเป็นพระสงฆ์อีกรูปหนึ่งที่ชาวกะเหรี่ยงเคารพนับถือ เป็นผู้ที่หลอมละลายความเชื่อดั้งเดิมของคนกะเหรี่ยง ได้สร้างและขยายพื้นที่ให้แก่คนกะเหรี่ยงได้“เข้าหาและมาถึง”ความศรัทธาพระพุทธศาสนาในจารีตประเพณีแบบพุทธไทย วัดแจ้งเจริญจึงเป็นเวทีหรือพื้นที่สาธารณะที่เปิดให้ชาวพุทธกะเหรี่ยงจาก จังหวัดราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ได้มีโอกาสพบปะเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างกัน ชาวกะเหรี่ยงที่มาจากวัดแจ้งนั้นส่วนมากจะเป็นกะเหรี่ยงโพลั่ว กะเหรี่ยงจกอว์จากต้นน้ำภาษี แม่น้ำเพชรบุรี และแม่น้ำปราณ พึ่งจะเริ่มมาไม่นานและมีจำนวนน้อยมาก คณะผู้ศึกษาได้มีโอกาสเข้าร่วมงานประเพณีที่วัดแจ้งเจริญ พบว่าที่บริเวณบันไดทางด้านตะวันออกทั้งสองด้านของศาลาวัดแจ้งเจริญ มีภาพไม้แกะสลักเป็นภาพชาวกะเหรี่ยงเดินเรียงแถวแบกหน้าไม้คู่กับภาพคนไทยเดินแบกปืน เป็นหลักฐานแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยพื้นราบและคนกะเหรี่ยงบ้านป่าที่มีมาช้านาน จากการสอบถามชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่พบว่าในอดีตชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้งที่ได้บวชเป็นพระสงฆ์ ได้เข้ามาบวชในตัวเมืองราชบุรีที่วัดในชุมชนของคนลาวยวน

ยังไม่พบหลักฐานหรือเรื่องเล่าจากผู้เฒ่าผู้แก่ว่ากะเหรี่ยงสวนผึ้งมีความสัมพันธ์กับพระสงฆ์เชื้อสายมอญในอำเภอโพธาราม อำเภอบ้านโป่ง ที่เป็นชุมชนมอญริมแม่น้ำแม่กลอง ต่างจากชาวกะเหรี่ยงนาสวนอำเภอศรีสวัสดิ์จังหวัดกาญจนบุรี ที่มีความสัมพันธ์กับพระสงฆ์เชื้อสายมอญในคณะมหานิกายในกลุ่มน้ำแม่กลอง ไม่ปรากฏว่ามีกะเหรี่ยงสวนผึ้งออกไปแสวงบุญหรือไปบวชพระในเขตมะริด-ทวายประเทศพม่า เนื่องจากสภาพภูมิประเทศทางด้านตะวันตกเป็นป่ามีเทือกเขาตะนาวศรีเป็นอุปสรรคในการเดินทางร่วมกิจกรรมทางด้านศาสนา ตลอดลุ่มน้ำตะนาวศรีไม่มีหมู่ชาวกะเหรี่ยงอยู่หนาแน่น อีกทั้งชาวกะเหรี่ยงในกลุ่มน้ำตะนาวศรีได้กลับใจมาเป็นคริสเตียนนับแต่รัชชัณนี้เริ่มเผยแพร่ศาสนาในเขตทวายหลังจากที่อังกฤษเข้ายึดครองพม่าในต้นรัชสมัยรัชกาลที่ 3 ในทางกลับกัน ด้านตะวันออกของชุมชนกะเหรี่ยงสวนผึ้งไม่มีปรากฏการณ์ที่เป็นการอุปสรรคในการคมนาคมระยะ

ทางเพียง 60 กิโลเมตรจากตัวเมือง ไม่ไกลจนเกินกำลังศรัทธาที่พระธรรมทูตในเมืองราชบุรีจะเข้ามายังชุมชนกะเหรี่ยงสวนผึ้ง การที่ชาวพุทธกะเหรี่ยงสวนผึ้งไม่ได้มีความสัมพันธ์กับพระสงฆ์ชาวมอญในลุ่มน้ำแม่กลอง ทำให้ชาวพุทธกะเหรี่ยงสวนผึ้งพลาดโอกาสในการเรียนรู้และศึกษาธรรมในพุทธศาสนาจากหนังสือกะเหรี่ยง ต่างกับพระสงฆ์กะเหรี่ยงในเขตจังหวัดกาญจนบุรีที่มีความสัมพันธ์กับพระสงฆ์ชาวมอญและพระกะเหรี่ยงในพม่า จึงมีโอกาสดูศึกษาธรรมด้วยภาษาหนังสือกะเหรี่ยงโผล่ว พระสงฆ์รวมทั้งชาวพุทธกะเหรี่ยงในจังหวัดกาญจนบุรีจึงมีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางศาสนา

ความสัมพันธ์กับคริสเตียน

ก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ไม่นาน มีคริสเตียนเป็นกะเหรี่ยงจกอร์ชื่อ “สล่า ลูฉ่วย” จากพม่าลงมาจากเชียงใหม่ เข้ามาสำรวจชุมชนกะเหรี่ยงในภาคกลางของประเทศไทยเพื่อเตรียมหาพื้นที่ในการประกาศเผยแผ่คริสต์ศาสนากับกะเหรี่ยงในภาคกลางได้ติดต่อกับศาสนาจารย์จุพันธ์ ตกแต่ง ศาสนาจารย์ พ่วง อรรถภิญโญ คริสตชนชาวเมืองราชบุรี ที่ประจำการอยู่ที่คริสตจักรศรีพิมลธรรม จังหวัดเพชรบุรี ศาสนาจารย์ ทั้ง 2 ได้พา สล่า ลูฉ่วย เข้ามาสำรวจชุมชนกะเหรี่ยงที่สวนผึ้ง สล่า ลูฉ่วย พูดภาษากะเหรี่ยงโผล่วที่สวนผึ้งไม่ได้ จึงไม่เลือกชุมชนกะเหรี่ยงสวนผึ้งเป็นพื้นที่ประกาศเผยแผ่คริสต์ศาสนา สล่า ลูฉ่วยได้ไปสำรวจกะเหรี่ยงที่สังขละบุรี จังหวัด กาญจนบุรี และเดินทางต่อไปที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ศาสนาจารย์ จุพันธ์ ตกแต่ง ผู้นำคริสตชนเมืองราชบุรีพูดถึงกะเหรี่ยงสวนผึ้งที่ตนเองรู้จักและมีความสัมพันธ์ดังนี้

“... ความสัมพันธ์ระหว่างกะเหรี่ยงกับผมนั้นมีพอสมควร เพราะเขามีความศรัทธาเชื่อและผู้ที่ได้รับการศึกษาสามารถร้องเพลงเก่ง... กะเหรี่ยงที่ตำบลสวนผึ้ง มีก้านัน ตาไม้ เป็นผู้นำคนเจ็บป่วยมาหาหมอเกียนกู๋ ศิลปโอสถ...บุตรชายก้านันตาไม้เจ็บป่วยก็ได้นำมาฝากไว้ที่บ้านคุณหมอ คุณหมอก็ให้เรียนที่โรงเรียนสุริยวงศ์ราชบุรี ถึงชั้นไหนไม่ทราบ ต่อมาได้เป็นก้านันแทนบิดา...”¹⁴⁷

สล่ากะลีปอ(ชาว)มิชชันนารีชาวกะเหรี่ยงโผล่วจากพม่า

หลังจาก สล่า ลูฉ่วย เดินทางกลับไปพม่า ต่อมาได้มี สล่า* กะลีปอ กะเหรี่ยง โผล่ว จากเมือง

¹⁴⁷ เริ่มที่เพชรบุรี” พิชญ์ อรรถภิญโญ น.24-25 พิมพ์ที่ เบลีส์ซิงการพิมพ์ กรุงเทพฯ 2001.,

นาย สวงค์ บุญเลิศ บ้านห้วยแห้ง นาย บุญธรรม คุ่งลิ่ง บ้านบ่อ

* สล่า แปลว่า ครู,ช่างผู้ชำนาญ , ตรงกับ ภาษา ไทยใหญ่ หรือ ล้านนา

โด่งยัง แกวเกอบ้างจังหวัดผาอังประเทศพม่า ได้นำครอบครัวมาประกาศเผยแผ่ศาสนาในชุมชนกะเหรี่ยงสวนผึ้ง สล่า กะลีปอ สังกัดอยู่ในองค์กรคริสเตียนคณะ เซเวนเดย์หรือคริสตจักรวันเสาร์ ได้สอนภาษาอังกฤษ สอนเพลง แก่เด็กนักเรียนกะเหรี่ยง จัดกิจกรรมรื่นเริงในวันคริสมาสต์ มีมิชชันนารี ชาวฝรั่งได้เข้ามาสนับสนุนงานในบางโอกาส ลุง บุญธรรม เล่าว่ามีอยู่ครั้งหนึ่ง สล่า กะลีปอ ไม่อยู่บ้าน กะเหรี่ยงบ้านบ่อ ได้ไปเผาบ้าน สล่า กะลีปอ ผู้นำกะเหรี่ยงในขณะนั้นก็รับทราบการกระทำของชาวบ้านแต่ก็ไม่ได้ขัดขวาง ดูเหมือนว่าผู้เล่ามีเหตุผลส่วนตัวบางอย่าง* ที่ไม่ต้องการระบุดึงสาเหตุที่ชาวบ้านพากันไปเผาบ้านผู้เผยแผ่ศาสนาคริสเตียน หรืออาจจะมาจากคำสั่งลับที่ไม่ต้องการให้พวกคริสเตียนอยู่ในประเทศไทยโดยหากระแวงว่าพวกคริสเตียนเป็นสายลับให้กับต่างชาติ ผู้สัมภาษณ์ตั้งข้อสังเกต สล่า กะลีปอ รับเด็กหญิงกะเหรี่ยง ชื่อ นัง ตูตี่ จะบั้ง ไปเรียนหนังสือที่กรุงเทพฯหวังว่าจะกลับใจมารับเชื่อในพระเยซูคริสต์ ความคาดหวังของ สล่า กะลีปอ ไม่เกิดผลเมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นได้บุกประเทศไทย เด็กหญิง ตูตี่ จะบั้ง ก็ต้องกลับมาอยู่กับครอบครัวที่สวนผึ้ง สล่า กะลีปอ ได้เดินทางกลับประเทศพม่า งานเผยแผ่ศาสนาในชุมชนกะเหรี่ยงสวนผึ้ง ของสล่า กะลีปอคณะ เซเวนเดย์ ได้ยุติลงตั้งแต่นั้นมา

การศึกษาในชุมชนกะเหรี่ยงในยุคกรอบสังคมไทย

กำนันตาไม้ บุญเลิศ ผู้นำกะเหรี่ยงสวนผึ้ง เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาจึงได้นำลูกชายคือ ระเณิน บุญเลิศไปบวชเป็นพระสงฆ์ที่วัดเทพอวาส ริมแม่น้ำแม่กลอง เป็นชุมชนคนลาวยวน ระเณิน บุญเลิศได้กลับมาเป็นครูโรงเรียน

ประชาบาลในหมู่บ้าน มี ครู จันทรเป็นผู้ช่วย ทั้งคู่เป็นคนเชื้อสายกะเหรี่ยง ครูจันทรสอนได้ไม่นานก็ลาออก ทั้งสองคนจึงเป็นปัญญาชนยุคแรกของกะเหรี่ยงสวนผึ้ง จากการศึกษาเอกสารที่เป็นสมุด

* ข้อสังเกตในการเก็บข้อมูลในการทำงานวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจากคนภายใน

ในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ชาวบ้านนั้นพบว่า ทั้งตัวชาวบ้านและผู้สัมภาษณ์ที่เป็นคนในนั้น มีบางเรื่องที่เขาเลือกที่จะจำ และมีบางเรื่องที่เขายากจะลืม เป็นเรื่องของความเจ็บปวดและความชื่นชมยินดี เป็นเรื่องที่ตนเองหรือผู้ใกล้ชิดอยู่ในเหตุการณ์เหล่านั้น ดังนั้นในการให้ข้อเท็จจริงนั้นย่อมส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้คนในชุมชน

ทะเบียนนักเรียนของโรงเรียนวัดบ้านบ่อ ที่นาย ระเณน บุญเลิศได้จัดทำไว้ ระบุว่าโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านบ่อได้เปิดทำการสอน ในวันที่ 13 เมษายน พ.ศ.2474 มีนักเรียนจำนวน 27 คน เปิดการสอนชั้น ป.1 – 3 นักเรียนเป็นเด็กเชื้อสายกะเหรี่ยงจาก หมู่บ้านละแวกใกล้เคียงคือ บ้านบ่อ บ้านสวนผึ้ง บ้านทุ่งแฝก มีเด็กเชื้อสายลาวยวนมาจากบ้านท่าเคย บ้านนาขุนแสน บ้านกล้วย และเด็กนักเรียนเชื้อสายจีนที่ย้ายตามบิดามาจากตัวเมืองราชบุรี อาชีพของผู้ปกครองนักเรียน ที่มีเชื้อสายกะเหรี่ยงส่วนมากมีอาชีพทำไร่ข้าว มีบางครอบครัวทำนา คนลาวยวนจะทำนาทำไร่ คนเชื้อสายจีนจะค้าขาย เด็กนักเรียนจำนวนมากต้องออกจากโรงเรียนเมื่อจบชั้นประถมปีที่ 2 เนื่องจากบ้านนักเรียนอยู่ห่างจากโรงเรียนเกินกว่า 2 กิโลเมตร และนักเรียนมีอายุเกิน 14 ปี

นอกจากครูเชื้อสายกะเหรี่ยงในท้องถิ่น ยังมีครูคนไทยที่เป็นคนนอกพื้นที่ได้เข้ามาสอน แต่ด้วยระยะทางที่ห่างไกลจากกิ่งอำเภอจอมบึงมายังบ้านป่ากะเหรี่ยง ต้องเดินทางเข้าป่า หนทางเปลี่ยว เสี่ยงภัยจากโจรผู้ร้าย และสัตว์ป่า ในพื้นที่เต็มไปด้วยโรคภัยไข้เจ็บ ครูคนไทยจึงอยู่ได้ไม่นานก็ย้ายออกไป และบ้างก็หนีกลับบ้านไม่กลับมาสอน เพราะไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพพื้นที่ได้ ครูระเณน บุญเลิศสอนนักเรียนถึง 3 ชั้น ต้องไปประชุมที่อำเภอเสมอๆ ผลการเรียนของนักเรียนไม่สู้ดี ในปี พ.ศ.2493 ทางราชการได้ส่ง ครู ชอบ ม่วงสวย บ้านเดิมอยู่อำเภอบางแพ เข้ามาสอนเพิ่มอีก 1 คน และได้ขยายชั้นเรียนจนถึงชั้น.ป.4. ครูชอบได้แต่งงานกับนางม่วยลูกสาวแป๊ะขี้ลิ้นในหมู่บ้านไม่ได้ย้ายออกไปจนกระทั่งเสียชีวิต ครูระเณนสอนนักเรียนได้ 24 ปี ได้ลาออกในปี พ.ศ.2498 ครู ชอบ ม่วงสวยทำหน้าที่เป็นครูใหญ่ การศึกษาของนักเรียนกะเหรี่ยงในพื้นที่เริ่มเกิดผล เมื่อครูที่เข้ามาอยู่ในหมู่บ้านกะเหรี่ยงมีความรู้และเรียนจบมาจากวิทยาลัยครู ครูคนใหม่เริ่มคุ้นเคยกับใช้ป่าและรสชาติของพริกกะเหรี่ยงปรับตัวได้กับสังคมบ้านป่า ในระหว่างปี 2502 – 2510 มีครูคนไทยนอกพื้นที่จำนวน 4 คน ที่ได้เป็นเขยของคนกะเหรี่ยงสวนผึ้ง มีครู 3 คน ใช้ชีวิตอยู่กับภรรยากะเหรี่ยง และยังอยู่ในหมู่บ้านกะเหรี่ยงจนถึงปัจจุบันนี้

โรงเรียนประชาบาลวัดบ้านบ่อ เดิมตั้งอยู่ภายในบริเวณวัดบ้านบ่อในหมู่บ้านกะเหรี่ยงได้เปลี่ยนชื่อตามช่วงระยะเวลาและสถานการณ์ดังนี้

1. ช่วงแรกเริ่ม ก่อตั้งโรงเรียน พ.ศ. 2474 ชื่อโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านบ่อ อาคารเรียนเป็นโรงเรียนหลังคามุงหญ้าคาแบบเรียบง่าย มีคนกะเหรี่ยงในท้องถิ่นเป็นครูใหญ่ 24 ปี คุณภาพการศึกษายังไม่ได้ดี เพราะขาดครูผู้สอน เด็กนักเรียนกะเหรี่ยง กับเด็กคนลาวยวนมีความสัมพันธ์ต่อกันดี เพราะเด็กจากหมู่บ้านต่างๆต้องมาเรียนร่วมกัน ผลต่อเนื่องในระยะยาวคือ ทำให้ผู้นำรุ่นถัดมาในหมู่บ้านกะเหรี่ยงและบ้านคนลาวยวนที่เคยเป็นลูกศิษย์จากโรงเรียนเดียวกันมีความสัมพันธ์ต่อกัน

2. ช่วงเปลี่ยนชื่อมาเป็นโรงเรียนวัดบ้านบ่อ (กิตติราษฎร์บำรุง) นับแต่ปี 2500 – 2512 เป็นต้นมาเมื่อมีครูคนไทยได้เข้ามาเป็นครูใหญ่และได้แต่งงานกับคนในพื้นที่ โรงเรียนมีครูเพิ่มขึ้น ได้มีการสร้างโรงเรียนหลังใหม่โดยความร่วมมือระหว่าง ชาวบ้านที่ช่วยไถ่ไม้เพื่อเลื่อยเป็นไม้ใช้ก่อสร้าง พวกเจ้าของเหมืองแร่ มีรถยนต์ช่วยขนวัสดุอุปกรณ์สังกะสี มีพระอาจารย์แหลมเจ้าอาวาสวัดรางบัว ช่วยควบคุม

การก่อสร้าง เจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดน อำนาจความสะดวกในการตัดไม้ เป็นครั้งแรกที่มีการตัดต้นไม้ใหญ่ในชุมชนบ้านกะเหรี่ยง เป็นจุดเริ่มต้นของการตัดไม้ออกนอกพื้นที่ที่นำโดยพระสงฆ์ ความสัมพันธ์กับชุมชนเริ่มพัฒนาขึ้นเพราะครูใหญ่อยู่ในพื้นที่ ครูคนใหม่ที่เข้ามาสอนก็ได้เป็นลูกเขยคนกะเหรี่ยง พระ, ครู, ชาวบ้าน เด็ก, ใกล้ชิดสัมพันธ์กันดีขึ้น โรงเรียนตั้งอยู่ในบริเวณวัดในหมู่บ้านเด็กกะเหรี่ยงและลาวยวนเริ่มเห็นห่างจากกันเพราะทางราชการได้สร้างโรงเรียนที่บ้านท่าเคย ในหมู่บ้านของคนลาวยวน

3.ช่วงเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนบ้านบ่อ ก.ร.ป.กลางอุปถัมภ์ พ.ศ. 2511 – 2514 - 2520 เป็นช่วงเวลาของการแย่งชิงประชาชนระหว่างฝ่ายรัฐบาลกับพรรคคอมมิวนิสต์ในภาคตะวันตก รัฐบาลได้ส่งหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ซึ่งมีฝ่ายทหารเป็นแกนนำ เจ้าหน้าที่รัฐมองการณ์ล่วงหน้าถึงความเจริญและความเปลี่ยนแปลงของชุมชนในอนาคต จึงได้ย้ายโรงเรียนไปตั้งอยู่ที่ในแห่งใหม่ห่างจากวัดและชุมชนดั้งเดิมโรงเรียนสร้างขึ้นด้วยงบประมาณจากรัฐฝ่ายเดียว และได้เปลี่ยนชื่อโรงเรียนจากชื่อโรงเรียนวัดบ้านบ่อ (กิตติราษฎร์บำรุง) มาเป็น โรงเรียนบ้านบ่อ ก.ร.ป.กลางอุปถัมภ์ จากชื่อโรงเรียนและสถานที่แห่งใหม่ ได้สะท้อนให้เห็นถึง สถานการณ์ทางการเมือง สังคม และความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนในชุมชน จากเดิมที่ชื่อโรงเรียน วัด บ้าน ช่วยกันสร้างและบำรุง รักษา มาเป็นโรงเรียนที่รัฐคือทหาร(ก.ร.ป.กลาง)เป็นผู้สร้างให้โดยการจ้างผู้รับเหมาจากอำเภอจอมบึงมาสร้างให้ ชาวบ้านในท้องถิ่นไม่มีส่วนร่วม เพราะผู้รับเหมานำคนงานมาจากนอกพื้นที่มาสร้างโรงเรียน และเป็นอีกครั้งหนึ่งที่มีการตัดไม้ในพื้นที่จำนวนมากเพื่อสร้างโรงเรียน ผู้รับเหมาได้ขนไม้ออกนอกพื้นที่จำนวนมาก สร้างความรำวญแก่ผู้รับเหมา เป็นการเอื้อกันระหว่างข้าราชการกับนายทุน ในปี พ.ศ. 2520 โรงเรียนนี้ได้ถูกรื้อและสร้างใหม่ โดยมีสมาคมชาวไร่ฮ้อยเขต7 บริจาคเงินช่วย 300,000 บาท ความสัมพันธ์กับชุมชน คณะครูในโรงเรียนกับชาวบ้านนั้นมีความสัมพันธ์กันดี ปี พ.ศ. 2512 โรงเรียนทำงานการสอนถึงชั้นประถมปีที่ 7 มีครูใหญ่คนใหม่คือ อาจารย์ นิกร มณีโชติเป็นครูใหญ่ เป็นเขยกะเหรี่ยงอยู่ในพื้นที่แทนครู ขอบ ม่วงสวยที่เสียชีวิต และมีครูเชื้อสายกะเหรี่ยงในท้องถิ่นคือครู ชนะ บุญเลิศ ลูกชายครูระเณิน จบวิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง กลับมาสอนในหมู่บ้านตนเอง กลุ่มครูในท้องถิ่นยังทำหน้าที่เป็นผู้ประสานและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่ทหารในการพัฒนาหมู่บ้าน

4 .ช่วงเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนชุมชนบ้านบ่อ ในปี พ.ศ.2523 กระทรวงมหาดไทยได้เปลี่ยนชื่อโรงเรียนว่าโรงเรียนชุมชนบ้านบ่อ(ก.ร.ป กลางอุปถัมภ์) เพื่อให้เป็นโรงเรียนชุมชนของอำเภอ ปัจจุบันป้ายชื่อของโรงเรียนได้ลบชื่อ ก.ร.ป กลางอุปถัมภ์ ออกไป มีนักเรียน765 คน ครู 31 คน อาคารเรียน 3 หลัง 24 ห้องเรียน

โรงเรียนได้เปลี่ยนผู้บริหารโรงเรียนอาจารย์ใหญ่จาก นายนิกร มณี โชติ มาเป็นนาย เสรี คลังนาค ซึ่งทั้งคู่เป็นเขยกะเหรี่ยงในหมู่บ้าน ปัจจุบันทั้งคู่ได้เกษียณอายุราชการ ครูชนะ บุญเลิศ ครูเชื้อสายกะเหรี่ยงคนในท้องถิ่น ลาออกจากครู โรงเรียนมีผู้บริหารคนใหม่ที่เป็นบุคคลจากนอกพื้นที่คือ นายสิทธิชัย ทุติยาภรณ์ เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนในปัจจุบัน ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร โรงเรียน

กับชุมชนเริ่มห่าง และพบว่าปัญหาสำคัญที่เป็นดั่งลูกค้อนที่คอยจู่จี้การศึกษาในท้องถิ่น ในปัจจุบัน นอกจากบทบาทของกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนซึ่งมีตัวแทนจากชุมชน ที่ยังไม่ได้แสดงบทบาทในการที่จะให้โรงเรียนทำหน้าที่เป็นโรงเรียนของชุมชนอย่างเต็มที่แล้ว ในบางโรงเรียนความไม่เป็นเอกภาพของคณะผู้บริหารและครูอาจารย์ การไม่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคมของผู้บริหารและครูก็เป็นอุปสรรคในการที่จะเรียกศรัทธาจากชุมชน เพื่อพัฒนาการศึกษาให้ก้าวไกล

การที่ทางโรงเรียนเปลี่ยนแปลงชื่อมาแต่ละช่วงเวลาทำให้เห็นพัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงประวัติศาสตร์ชุมชนทั้ง ด้านสังคมการศึกษา การเมือง และเศรษฐกิจ ในชุมชน เช่นเมื่อลอบชื่อ(ก.ร.ป/กลางอุปถัมป์) ออกไปนอกจากเป็นการลบเลือนบันทึกทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นยังเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการสิ้นสุดและฟื้นฟูสมัยของความขัดแย้งทางด้านอุดมการณ์การเมืองในพื้นที่ เข้าสู่ยุคประชาธิปไตยที่มุ่งให้โรงเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาเพื่อชุมชนโดยชุมชน

รายชื่อครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่โรงเรียน วัดบ้านบ่อ

- 1.นาย ระเ็น บุญเลิศ 2474 - 2498 ยุคก่อตั้ง โรงเรียนวัดบ้านบ่อ เป็นคนท้องถิ่น
- 2.นาย ขอบ ม่วงสวย 2498 - 2511 โรงเรียนวัดบ้านบ่อ (กิตติราษฎร์บำรุง) เป็นเขยคนท้องถิ่น
- 3.นาย นิกร มณีโชติ 2511 - 2520 โรงเรียนบ้านบ่อ ก.ร.ป.กลางอุปถัมป์ เป็นเขยกะเหรี่ยง
- 4.นาย ทองเจือ ภูระหงษ์ 2521 - 2522 โรงเรียนบ้านบ่อ ก.ร.ป.กลางอุปถัมป์ รักษาการชั่วคราว
- 5.นาย เสรี คลังนาค 2522 - 2542 โรงเรียนชุมชนบ้านบ่อ เป็นเขยกะเหรี่ยง
- 6.นาย สิทธิชัย ทุตยาภรณ์ 2542 - ปัจจุบัน โรงเรียนชุมชนบ้านบ่อ

ในปี พ.ศ.2497 เมื่อรัฐได้จัดตั้ง โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ พนมทวน อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี เป็นโรงเรียนที่สร้างขึ้นเพื่อให้การศึกษาแก่เด็กนักเรียนที่มาจากครอบครัวยากจนอยู่ในถิ่นทุรกันดาร รับนักเรียนอยู่ประจำตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - ปีที่ 7 ครู ระเ็น บุญเลิศ เห็นว่าการเรียนในท้องถิ่นสวนผึ้งยังไม่มีคุณภาพ โรงเรียนในท้องถิ่นเปิดชั้นเรียนเพียงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จึงส่งนักเรียนกะเหรี่ยงจากสวนผึ้งไปเรียนที่โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พนมทวน ในปี พ.ศ.2502 จำนวน 3 คน ปี พ.ศ.2504 ส่งนักเรียนไปอีก 5 คนมีนักเรียนจากสวนผึ้งไปเรียนที่โรงเรียนแห่งนี้อย่างต่อเนื่อง กลุ่มนักเรียนจากสวนผึ้งที่ไปเรียนโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ พนมทวน ต้องออกเดินทางด้วยเท้าแต่เช้า มีด ด้วยระยะทาง 30 กิโลเมตร ต้องห่อข้าวไปกินกลางทางค้างคืนที่อำเภอจอมบึง 1 คืน รุ่งขึ้นนั่งรถยนต์เข้าตัวเมืองราชบุรีเพื่อต่อรถโดยสารไปยังจังหวัดกาญจนบุรี นอนค้างอีก 1 คืนในตัวเมืองกาญจนบุรี วันรุ่งขึ้นถึงจะนั่งรถยนต์ถึงโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พนมทวน เด็กนักเรียนเหล่านี้ได้เรียนรู้การใช้ชีวิตร่วมกับนักเรียนในถิ่นต่างๆ เมื่อปิดเทอมภาคฤดูร้อนจึงได้กลับบ้านที่สวนผึ้ง เด็กนักเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 จากโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ พนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี บางคนได้รับทุนการศึกษาของกรรมการฝึกหัดครูเข้าศึกษาต่อในวิทยาลัยครูหมู่บ้าน จอมบึง จังหวัดราชบุรี ระหว่างปี 2510 - 2515 มีนักเรียนจำนวน 8 คนที่จบออกมา รับราชการครูในท้องถิ่นจำนวน 3 คน รับราชการตำรวจ 2 คน เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน 1 คน ทำงานในองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง 2 คน

ในปี พ.ศ.2516 มีนักเรียนเชื้อสายกะเหรี่ยงจากสวนผึ้งที่ศึกษาอยู่ในวิทยาลัยครู หมู่บ้านจอมบึง ได้สอบคัดเลือกเป็นนักเรียนในโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษา (A .F. S.) ไปศึกษาที่ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นเวลา 1 ปี โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พนมทวน และวิทยาลัยครูหมู่บ้าน จอมบึง จึงเป็นสถานศึกษาที่เปิดโอกาสให้เด็กเชื้อสายกะเหรี่ยงที่ยากจน และอยู่ในถิ่นทุรกันดารในสวนผึ้ง ได้มีการศึกษากลับมาเป็นผู้นำเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน และรับราชการครู ดำรง ในท้องถิ่น

ความสัมพันธ์กับกะเหรี่ยงทวายในพม่า

กะเหรี่ยงในเขตทวายอาศัยอยู่ต้นแม่น้ำและตลอดลุ่มแม่น้ำตะนาวศรี มีบ้านเมตตา หรือ มยิตตะ (Myitta) หรือที่กะเหรี่ยงสวนผึ้งเรียกว่า โด่งเมตตา เป็นชุมชนใหญ่ และบ้านอุเลิง บ้านอัมลา บ้านกะช่างอว (หลักช้างเผือก) มีอาชีพ ทำไร่ข้าว และทำสวนหมาก มีความสัมพันธ์ทางการค้า คำ วัว ควาย และของป่า ใช้เส้นทางจากทวาย บ้านเมตตา ผ่านบ้านหลักช้างเผือกเดินข้ามเทือกเขาตะนาวศรีเข้ามาทางด้านบ้องตี้ ไทรโยค เมืองกาญจนบุรีทางหนึ่ง เส้นทางจากบ้านเมตตาล่องเรือลงตามลำน้ำตะนาวศรี มาขึ้นบก ที่บ้านม่องทา หรือบ้านปากห้วยไปอีกทางหนึ่ง เดินเท้าข้ามเทือกเขาตะนาวศรีเข้าสู่ประเทศไทยที่ช่องทางบ้านตะโกปิดทอง บ้านห้วยสุด เข้ามายังสวนผึ้ง ผ่านด่านเจ้าขัวว เข้าสู่เมืองราชบุรี

จากการศึกษาและสืบสายตระกูลของคนกะเหรี่ยงสวนผึ้งโดยการทำแผนภูมิหรือสาแหรกของครอบครัวพบว่ากะเหรี่ยงสวนผึ้งมีสายสัมพันธ์ทางบรรพบุรุษและญาติพี่น้องที่เป็นกะเหรี่ยงในกลุ่มแม่น้ำตะนาวศรีในฝั่งพม่า

ความขัดแย้ง กะเหรี่ยง (K.N.U.) กับรัฐบาลพม่า

ผลกระทบต่อชุมชนสวนผึ้ง

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างพม่าและชนกลุ่มน้อยกะเหรี่ยงในพม่าได้สร้างความขัดแย้งทางด้านเชื้อชาติระหว่างกะเหรี่ยงและพม่า ความขัดแย้งเกิดขึ้นมาอย่างยาวนานเป็นดั่งมรดกที่ชนชาติพันธุ์ทั้งสองได้ถ่ายทอดและส่งต่อให้แก่ลูกหลาน ความขัดแย้งที่คุกรุ่นได้ลุกโชนขึ้นมาอีกครั้ง ในยุคที่อังกฤษปกครองพม่า และในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ชาวพม่าเลือกที่จะอยู่ฝ่ายญี่ปุ่นต้องการขับไล่อังกฤษออกไปจากพม่า กะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาคริสต์เลือกจะอยู่กับอังกฤษเพราะได้รับการส่งเสริมทางการศึกษาได้รับราชการกับรัฐบาลอังกฤษมีสิทธิเสมอภาคกับชาวพม่า

สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างชนชาติทั้งสองที่เกิดขึ้นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 และภายหลังจากที่ฝ่ายกะเหรี่ยงได้ก่อตั้งกองกำลังของตนเองนับแต่ปี พ.ศ.2491 จนถึงปัจจุบัน ส่งผลกระทบมาถึงชายแดนไทยและชุมชนชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้งจนถึงวันนี้

ที่มาของปัญหาความขัดแย้ง (ดูความสัมพันธ์ระหว่างกะเหรี่ยงกับพม่า ในบทที่ 1 กะเหรี่ยงคือใคร) ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อกองทัพกู้เอกราช Burmese Independence Army (B.I.A.) ของพม่ายึดครองอำเภอ วิกตอเรียพ้อยท์ อย่างถาวร ในปี พ.ศ. 2485 (1942) รัฐบาลที่สนับสนุนอังกฤษกับกองทหารกะเหรี่ยง 2,000 คนในพม่าได้ล่าถอยติดตามอังกฤษไปยังเมืองมันตะเล จากนั้นจึงเคลื่อนย้ายเข้า

ไปยังอินเดีย กองทหารกะเหรี่ยงเหล่านี้ได้เข้าร่วมรบเคียงบ่าเคียงไหล่กับกองทหารอังกฤษในอินเดีย

เมื่ออังกฤษต้องล่าถอยกลับเข้าไปในอินเดีย ประชาชนชาวกะเหรี่ยงในพม่าถูก เช่นฆ่า ผู้หญิงถูกข่มขืน บ้านเรือนถูกเผาทำลาย จากหน่วยทหาร Burmese Independence Army (B.I.A.) ของพม่า โดยฝ่ายพม่ากล่าวอ้างว่ากะเหรี่ยงสนับสนุนอังกฤษ

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ชาวกะเหรี่ยงในเขตมะริด ทวายได้รับความเดือดร้อน ต้องหนีชาวพม่าที่ตามเช่นฆ่า ต่างพากันไปหลบซ่อนตามเทือกเขาในป่า เพื่อเอาชีวิตรอดต้องอยู่ด้วยความทุกข์ยากลำบาก ต้องเร่ร่อน ขุดเผือก หักถอย กินแทนข้าว เป็นเวลา ถึง 2 ปี โดยที่ไม่ได้ทำอะไร ทำนา ขาดแคลนเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม อาหาร และยารักษาโรค มีชาวกะเหรี่ยงจากพม่าในเขตจังหวัด มะริด ทวายอพยพหลบหนีเข้ามาอยู่ในตำบลสวนผึ้ง ครั้งแล้วครั้งเล่า ผู้อพยพมีจำนวนกว่า 300-400 คนบ้างก็อาศัยอยู่กับญาติพี่น้อง บ้างก็อยู่กับคนที่รู้จัก ผู้นำกะเหรี่ยงสวนผึ้งในเวลานั้นคือ กำนันตาไม้ บุญเลิศ และลูกชายคือ กระจะเอน บุญเลิศ ได้ให้ความช่วยเหลือพี่น้องชาวกะเหรี่ยงอพยพ โดยการรวบรวมข้าวสารอาหารแห้ง เสื้อผ้า จากคนกะเหรี่ยงในสวนผึ้งด้วยกัน ได้จัดสถานที่ให้ชาวกะเหรี่ยงอพยพที่ไม่มีญาติพี่น้องอยู่รวมกันบริเวณ ที่เรียกว่า แม่น้ำเก่า ระหว่างบ้านทุ่งแฝก กับบ้านห้วยแห้ง การเข้ามาในปีแรกของผู้อพยพเหล่านี้ขาดแคลนอาหาร และเสื้อผ้า บ้างก็ขอไปอาศัยอยู่กับครอบครัวชาวกะเหรี่ยง ไปช่วยทำอะไร รับจ้างทำนา เมื่อสงครามสงบชาวกะเหรี่ยงที่อพยพเข้ามาส่วนมากเดินทางกลับบ้านเดิมในพม่า แต่ก็มีผู้อพยพจำนวนหนึ่งได้ตัดสินใจเริ่มต้นชีวิตใหม่ในสวนผึ้ง ดังเช่น ครอบครัวของ นาย จะอ้าว และ นาง ดี เป็นต้น

ต่อไปนี่คือบันทึกความทรงจำของผู้อพยพชาวกะเหรี่ยง ที่ผ่านความทรงจำของ พี่ยาง กะปั้ง ภรรยา พุง บิ๊ก เอ็นทู้ ชาวบ้านทุ่งแฝก ตำบลสวนผึ้ง ที่ลูกหลานได้สอบถามและบันทึกไว้ดังนี้

เมื่อ พี่ยาง กะปั้ง อยู่ในวัยสาวอายุได้ 17 ปี พ่อแม่ต้องหนีญี่ปุ่น ออกจากหมู่บ้าน ล่องลงไปตามแม่น้ำตะนาวศรี มาถึงหมู่บ้าน มะจ้ำ จากนั้นจึงเดินเท้ามายังหมู่บ้าน เปเคียะ เดินทางหลบหนีซ่อนตัวไปเรื่อยๆ ทั้งกลางวันและกลางคืน อีกทั้งต้องคอยระวังกลุ่มคนพม่าที่ติดตามฆ่า ได้มาถึงเทือกเขาลูกหนึ่งที่สูงที่สุด ต้องเดินลงเขาและลอดถ้ำต้องขุดดินเป็นขั้นบันไดลงมาจากเขา เมื่อลงมาถึงที่ราบได้ล่องลงมาตามลำน้ำ กะเลี้ยจัญหู่ ล่องลงมาเรื่อยๆจนถึงแม่น้ำบั้งกะยู(แม่น้ำตะนาวศรี) และทวนแม่น้ำมาถึงหมู่บ้าน โด่งทุเลย (ค่ายทุเรียน) จึงเริ่มรู้สึกปลอดภัย ได้ใช้เวลาหลบซ่อนทหารญี่ปุ่น และทหารพม่า เร่ร่อนดังนี้เป็นระยะเวลาถึง 2 ปี

เมื่อถึงหมู่บ้าน โด่งทุเลย (ค่ายทุเรียน) จึงตัดสินใจไปตายเอาดาบหน้าในเมืองไทย โดยออกเดินทางต่อเลาะมาตาม ลำห้วย จีเบียะ และตามลำห้วยเมเพียะใหญ่ จากนั้นก็ลงมาตามลำน้ำ เมเพียะเล็ก ค่ำที่ไหนก็นอนที่นั่น เมื่อถึงเทือกเขาตะนาวศรีซึ่งเป็นเขาแดน ทุกคนที่หนีเข้ามามากกว่า 100 ชีวิต ต่างโล่งใจหายเหนื่อย ทุกคนตัดกระบอกไม้ไผ่เพื่อใส่น้ำให้เต็มแบกขึ้นเขาตะนาวศรี เพื่อเอาไผ่ต้มและหุงอาหาร ได้ข้ามเทือกเขาตะนาวศรีเข้ามายังประเทศไทย ลงมายังช่องทางห้วยคอกหมู ห้วยบ่อหวี เลาะแม่น้ำภาชีมาถึงหมู่บ้านกะเหรี่ยงบ้านท่ามะขาม กำนัน ตาไม้ บุญเลิศ ได้ข่าวล่วงหน้ามาก่อนนั้นแล้วว่าจะมี

คนอพยพเข้ามาจำนวนมา 100 กว่าคน จึงได้จัดเตรียมอาหารและให้ ครู ระเณิน บุญเลิศ ลูกชายพร้อมทั้งชาวบ้านกะเหรี่ยง ขึ้นไปรับคนเหล่านั้นที่บ้านท่ามะขาม*

ปี 2486 (1943) ชาวกะเหรี่ยงในพม่าได้จัดตั้งองค์การทางการเมืองขึ้นเพื่อรักษาสถานะและสิทธิของชาวกะเหรี่ยง มีการเจรจากับพม่าเรื่องการให้ความร่วมมือแก่กองทัพญี่ปุ่นกะเหรี่ยงได้ส่งบันทึกถึงรัฐบาลอังกฤษเพื่อขอร้องให้อังกฤษสนใจต่อข้อเรียกร้องในการแยกตนเองออกเป็นรัฐกะเหรี่ยง ในเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 (1948) ซอว์ บา อู ยี ผู้นำของสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง K N U (Karen National Union) ยื่นข้อเสนอต่อรัฐบาลพม่าเพื่อให้รัฐบาลพม่าจัดตั้งรัฐกะเหรี่ยง – มอญ มีเนื้อที่ครอบคลุมแคว้นตะนาวศรี และบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำอิรวดี ข้อเรียกร้องนี้รัฐบาลพม่ายอมรับไม่ได้ ชาวกะเหรี่ยงจำนวน 450,000 คน เดินทางครั้งยิ่งใหญ่ทั่วประเทศพม่าเรียกร้องให้มีรัฐกะเหรี่ยงในเดือนกันยายน รัฐบาลฝ่าย A.F.P.F. เริ่มจับกุมชาวกะเหรี่ยงที่มีอาวุธ

กลุ่มกะเหรี่ยงได้ลุกขึ้นตอบโต้เข้ายึดเมืองหลายเมืองแต่ได้คืนให้แก่รัฐบาลพม่าภายหลังการเจรจาสันติภาพ พวก U.M.P. ของกะเหรี่ยงเมืองทวาย มะริดถูกปลดอาวุธ และถูกจับส่งตัวไปที่ย่างกุ้ง¹⁴⁹ ปลายเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2490 ในขณะที่ชาวคริสต์กะเหรี่ยงกำลังฉลองเทศกาลคริสต์มาส

ภายในโบสถ์ ที่บ้าน ปะเลาะ (Palaw) ซึ่งตั้งอยู่ระหว่าง เส้นทาง ทวายและมะริด มีชาวพม่าในกองกำลังกองทัพเอกราชพม่า Burmese Independence Army (BIA) ซึ่งก่อตั้งโดยกลุ่มทะจิน 30 นาย บุกรุกเข้าไปสังหารชาวกะเหรี่ยงภายในโบสถ์มีชาวคริสต์กะเหรี่ยง

ข้าง หนึ่งใน สองเชือก ที่กะเหรี่ยงฝังพม่าขายให้แก่กะเหรี่ยงสวนผึ้ง เสียชีวิตถึง 200 คน¹⁵⁰ บาดเจ็บจำนวนมาก เป็นจุดเริ่มต้นของความรุนแรงที่นำไปสู่การลุกขึ้นตอบโต้และขยายพื้นที่ไปทั่วประเทศพม่า ปลายเดือน มกราคม พ.ศ. 2491 (1949) กองกำลังกะเหรี่ยงลุกฮือโจมตีเมือง บะเส่ง (พะสิม) อิเส่ง

* ประวัติของ พี้ย กะปั้ง เอ็นทู้ บ้านทุ่งแฝก หมู่ที่ 2 ต.สวนผึ้ง อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี

¹⁴⁹ • เนื้อแคว้นแดนสยาม ปราณี ศิริธร 2528

¹⁵⁰ • เนื้อแคว้นแดนสยาม ปราณี ศิริธร 2528

ทองอุ มั่นทเล¹⁵¹ เมื่อชาวกะเหรี่ยงที่บ้านปะเลาะถูกสังหาร กะเหรี่ยงได้ตอบโต้ด้วยการบุกโจมตีหมู่บ้านชาวพม่า มีชาวกะเหรี่ยงจากทวายและมะริด อพยพเข้ามายังชุมชนกะเหรี่ยงสวนผึ้งอีกครั้งหนึ่ง เข้ามาอยู่กับญาติพี่น้อง และคนรู้จัก ผู้นำชาวกะเหรี่ยงในพม่าได้ติดต่อกับครู ระเอน บุญเลิศ ผู้นำกะเหรี่ยงสวนผึ้งขอให้ช่วยเหลือชาวบ้านที่อพยพเข้ามา ผู้นำกะเหรี่ยงในพม่าได้นำช้าง 2 เชือก เข้ามาขายให้แก่ผู้นำกะเหรี่ยงสวนผึ้ง นำเงินซื้อ อาวุธ กระสุน กลับไปต่อสู้กับฝ่ายพม่า* ในปี พ.ศ.2501 (1958) สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่าง สหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงกับรัฐบาลพม่าภายใต้การนำของ อุ นุ ซึ่งมีนายพล เนวินเป็นผู้นำทางทหารได้ทวีความรุนแรงมากขึ้น รัฐบาลพม่าเข้าปราบปรามที่สุดฝ่ายกะเหรี่ยงต้องถอนกองกำลังถอยร่นออกจากเขตเมืองในพื้นที่ราบ เข้าไปอยู่ในเขตป่าและภูเขาทางด้านทิศตะวันออกที่ติดกับชายแดนไทย กองกำลังสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงเข้ามาตั้งฐานที่มั่นในป่าลุ่มน้ำตะนาวศรี ยึดกุมพื้นที่ตลอดแนวชายแดนพม่าที่ติดกับประเทศไทย เรียกพื้นที่ที่ตนเองยึดครองว่า “กอดูเล” (Kawthoolei) กะเหรี่ยงสวนผึ้งเรียกกะเหรี่ยงกลุ่มนี้ว่า “กะเหรี่ยงอิสระ” เพราะไม่ยอมอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลพม่า

ความสัมพันธ์ระหว่างกะเหรี่ยง (K.N.U) กับรัฐไทย

ชนกลุ่มน้อยในพม่า กลุ่ม กะเหรี่ยง มอญ กับรัฐบาลไทยมีการติดต่อกันก่อนหน้านี้แล้ว ระหว่างวันที่ 14 ก.พ. – 20 มี.ค. พ.ศ.2497 (1954) มีตัวแทน กะเหรี่ยง มอญ ได้เดินทางเข้ามากรุงเทพฯ เพื่อเจรจากับทางการไทย ทั้งสองกลุ่มได้รับอนุญาตให้ตั้งค่ายตามแนวพรมแดนไทยและหาซื้อเสบียงอาหารจากไทยได้*

นาย สุเย คณะกรรมการจังหวัดมะริดทวายของสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงเล่าว่า เบื้องหลังของความสัมพันธ์ระหว่างสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง KAREN NATIONL UNION (K.N.U) กับรัฐไทย ในพื้นที่ทวายกับประเทศไทย มาจากความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างฝ่ายรัฐบาลพม่า กับชนกลุ่มน้อยกะเหรี่ยงและพรรคคอมมิวนิสต์แดง ของพม่า ในปี พ.ศ.2490 (1947) เมื่อพรรคคอมมิวนิสต์พม่าถูกประกาศเป็นกลุ่มการเมืองนอกกฎหมายถูกปราบปรามจากฝ่ายรัฐบาล จึงถอยร่นเข้าไปในพื้นที่ชนบทและพื้นที่ป่าเขาในเขตมะริดทวาย ฝ่ายต่อต้านรัฐบาลพม่าทั้งสองกลุ่มอาศัยอยู่ในป่าเขาบริเวณลุ่มน้ำตะนาวศรี พรรคคอมมิวนิสต์แดง ของพม่าที่เข้ามาอยู่ก่อนต้องสละพื้นที่ให้ฝ่ายกะเหรี่ยงโดยขยับลงมาอยู่ในพื้นที่ป่าเขา ตรงข้ามจังหวัด เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ การสละพื้นที่ของพรรคคอมมิวนิสต์พม่ามาจากอิทธิพลของฝ่ายสหภาพกะเหรี่ยงที่สามารถยึดกุมมวลชนในพื้นที่ ซึ่งมวลชน

¹⁵¹ ชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า น.97 พรพิมล ตรีโชติ 2542

* ลุง กำนัน ประเทือง ทองประาะ กะเหรี่ยงจกอว์ อดีตกำนัน ต.บ้องตี้ อ.ไทรโยค จ.กาญจนบุรี ยังเล่าว่าในเหตุการณ์ครั้งนั้นชาวกะเหรี่ยงในเขตพม่ายังได้นำช้างเข้ามาขายในเขตไทยทางด่านบ้องตี้ ให้ชาวกะเหรี่ยงในฝั่งไทยอีกด้วย

• “การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองในพม่า” น.101 มล.พันธุ์สุริย ลดาวัลย์ 2545 สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ส่วนมากเป็นคนกะเหรี่ยง เอกสารของสำนักงานสารนิเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด “ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง” 2518 ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง KAREN NATIONL UNION (K.N.U) ดังนี้

“กะเหรี่ยงมีนโยบายการปกครองแบบประชาธิปไตย มีส่วนน้อยที่เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์ของพม่า และต้องพึ่งไทยตลอดเวลา ไทยเคยให้ความสะดวกในการปฏิบัติงานของกะเหรี่ยง เช่นยอมให้กะเหรี่ยงหาซื้ออาวุธและกระสุนตลอดจนเสบียงอาหารและยุทธภัณฑ์อื่นๆ ในไทย กะเหรี่ยงจึงมีท่าที่เป็นมิตรกับไทยตลอดมา จะเห็นได้ว่าในเขตชายแดนที่กะเหรี่ยงมีอิทธิพลอยู่ พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยไม่สามารถเข้าไปแทรกซึมได้ ส่วนด้านการทหาร กองทัพกะเหรี่ยงยังไม่มีขีดความสามารถที่จะคุกคามไทยได้ แต่อาจสร้างความหนักใจแก่ไทยได้เช่นเดียวกัน”¹⁵⁴

นาย สุเย คณะกรรมการจังหวัดมะริดทวายของสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์พม่ากับกลุ่มสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง (KNU) ในพื้นที่เขตมะริดทวาย ว่า

“กะเหรี่ยง (เขตมะริดทวาย) ถือคติที่ว่า “ศัตรูของศัตรูคือมิตร” จึงไม่ได้แสดงตนเป็นศัตรูกับคอมมิวนิสต์พม่า เพราะต่างก็มีศัตรูคือฝ่ายรัฐบาลพม่าด้วยกัน ได้มีการติดต่อกันโดยผ่านบุคคลที่ทั้งสองฝ่ายเชื่อใจ และพยายามหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง เมื่อกะเหรี่ยงจะไปตีพม่าที่ด่านสิงขร ก็ขอผ่านพื้นที่ของฝ่ายคอมมิวนิสต์พม่า เวลาผู้นำคอมมิวนิสต์พม่าต้องการเดินทางก็ขอผ่านดินแดนฝ่ายกะเหรี่ยง ในกลุ่มของคอมมิวนิสต์พม่าก็มีคนกะเหรี่ยง โผล่ร่วมด้วย พวกนี้มีการติดต่อกัน ไปมาหาสู่กัน”¹⁵²

จากปัญหาความมั่นคงตามแนวชายแดนด้านตะวันตก ประเทศไทยได้กลับมาให้ความสำคัญกับพื้นที่สวนผึ้งอีกครั้งหนึ่ง ในครั้งนี้รัฐไทยได้มองข้ามเทือกเขาตะนาวศรีไปยังกลุ่มกะเหรี่ยงในพม่า เริ่มตระหนักในบทบาทของกะเหรี่ยงอิสระที่อยู่ตามแนวชายแดน และสถานการณ์ชายแดนที่จะส่งผลกระทบต่อรัฐไทยในอนาคต ในปี พ.ศ.2500 รัฐบาลได้ตัดสินใจส่งตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน 1 หมวด มี ร.ต.ต.สมชาติ วรสิงห์ ผบ.ตชด.บก.461 เป็น ผู้บังคับหมวด เข้ามาตั้งฐานอยู่ที่ บ้าน หุ้งเจดีย์ ติดเชิงเขาตะนาวศรีห่างจากหมู่บ้านกะเหรี่ยงสวนผึ้งไปทางทิศตะวันตกระยะทางประมาณ 18 กิโลเมตร ในฤดูฝนการส่งเสบียงบำรุงมีความยากลำบากฐานปฏิบัติการของตำรวจตระเวนชายแดนถูกตัดขาดจากโลกภายนอก ต้องใช้ม้าต่างขนเสบียงข้ามน้ำห้วยบ่อเพียงลำห้วยเดียวถึง 15 ครั้ง ฐานที่มั่นของตำรวจตระเวนชายแดนตั้งประชิดติดชายแดน เมื่อมีเหตุการณ์ปะทะกันตามชายแดน อาจจะเสียเปรียบฝ่ายตรงข้ามได้ นาย บำรุง คงสวัสดิ์ เจ้าของกิจการเหมืองแร่ ตะโกปิดทอง อดีต สมาชิกสภาจังหวัดราชบุรีเขตอำเภอสวนผึ้ง. พูดถึงความสัมพันธ์ระหว่างกะเหรี่ยงอิสระกับ ตำรวจตระเวนชายแดนในปี 2502 ดังนี้

¹⁵⁴ ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง น. 77 ของสำนักงานสารนิเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด โรงพิมพ์ กรมแผนที่ทหาร กรุงเทพฯ 2521

¹⁵²* นาย สุเย กะเหรี่ยงโผล่ กรรมการจังหวัด มะริด – ทวาย ของ กะเหรี่ยงอิสระ (KNU)

“ประมาณปี 2502 ลุงยังเป็นลูกจ้างขององค์การเหมืองแร่ เวลานั้นผู้นำกะเหรี่ยงคือ จอนุ่นนำเข้ามาเขตนาวศรีมาจากฝั่งกะเหรี่ยงมาพบกับหัวหน้า ต.ช.ด. ที่เหมืองแร่ทุ่งเจดีย์ ทั้งสองฝ่ายได้พูดคุยกันจนเป็นที่เข้าใจ ฝ่ายกะเหรี่ยงบอกกับทาง ต.ช.ด.ว่า ไม่ต้องห่วงชายแดนด้านนี้กะเหรี่ยงจะช่วยดูแลให้ และบอกว่าไม่จำเป็นที่ ต.ช.ด.ต้องมาตั้งค่ายอยู่ที่เหมืองแร่ทุ่งเจดีย์ ต่อมาพวก ต.ช.ด. จึงได้ออนตัวออกมาจากเหมืองแร่ทุ่งเจดีย์ มาอยู่ที่ริมแม่น้ำภาชีฝากตะวันตกที่เรียกว่าค่ายไทรงาม” ตั้ง ตามชื่อของผู้บังคับหมวด ต.ช.ด. สมบูรณ์ ไทรงามในขณะนั้น¹⁵³

กองกำลังสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงตั้งฐานที่มั่นอยู่ในที่ราบกลางหุบเขาในเขตพม่าทางชายแดนไทยประมาณ 5-6 กิโลเมตร อยู่ใกล้เหมืองแร่เขากระโจม มีอดีตนายทหารกะเหรี่ยงในกองทัพของอังกฤษ คือ พันเอก ซอนู Sow nu และ พันตรี ทุ มั่ง เป็นผู้นำทางการทหาร ทั้งคู่เป็นคนกะเหรี่ยงจกอร์ ในพื้นที่จังหวัดมะริดทวาย นับถือศาสนาคริสต์ ควบคุมชายแดนด้าน กาญจนบุรี ราชบุรี จนถึงประจวบคีรีขันธ์ ผู้นำทหารกะเหรี่ยงอิสระได้ยินเสียงเครื่องยนต์สูบน้ำของเหมืองแร่ดังกระหึ่ม เพราะเครื่องทำงานเป็นกะๆ ละ 4 ชั่วโมง วันละ 16 ชั่วโมง อยากจะมาดูและอยากจะเป็นมิตรด้วย นาย อนันต์ เพ็งธนัง ซึ่งสำรวจแร่อยู่แถวนั้นพอเห็นหน้าพันเอก ซอนู ก็รู้ว่ามาอย่างมิตร นาย อนันต์ เพ็งธนัง พูดภาษาอังกฤษได้ดีจึงเชิญ พันเอก ซอนู มาเที่ยวในเมืองไทย คุณ เดิม ดิษายิรมย์ เมื่อครั้งอยู่เหมืององค์การเหมืองแร่ที่ต้อง อำเภอลำทะเมนชัย กาญจนบุรี พูดภาษาพม่า มอญได้ดี จึงได้พันเอก ซอนู หัวหน้า กะเหรี่ยงอิสระเป็นเพื่อนบ้านที่ดีต่อกัน กะเหรี่ยงอิสระเริ่มเรียนรู้การทำแร่จากคนไทยนำแร่เข้ามาขายให้แก่เจ้าของเหมือง กะเหรี่ยงอิสระมีรายได้จากการขายแร่ดิบจนนับแต่นั้นมา ชาวเหมืองแร่รับซื้อเสบียงอาหารจากฝ่ายกะเหรี่ยง

....สมัยก่อนที่เหมืองแร่มีแต่เครื่องกระป๋อง มีเพื่อนกะเหรี่ยงได้กินหมู กินไก่ ของปามาขาย พวกเราเลยสบายไม่อึด เขามาซื้อเสื้อผ้า ยารักษาโรค จึงอยู่กันอย่างมีความสุขไม่ต้องกลัวระแวงกัน

....นาย จันทร สมบูรณ์กุล ผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรี จะขึ้นเขากระโจมทุกปีมาดูชายแดนปักป้ายเขตแดนไทย-พม่า พ.อ. ซอนู จะมาเยี่ยมผู้ว่า จันทร สมบูรณ์กุล ทั้งคู่พูดภาษาอังกฤษเก่ง บุคคลที่หนักคืออาญาผ่านมาทางเขาจะจับส่งมาให้ คดีการเมืองจะให้ผ่านไป กะเหรี่ยงนับถือศาสนาคริสต์ เสาร์-อาทิตย์ จะเข้าโบสถ์ ไม่มีขโมย ที่เหมืองจะมีทีวี กลางคืนผู้ชาย หญิง ลูกเด็กเล็กแดงกะเหรี่ยงจะมาดูทีวีจนเลิก เขามีระเบียบเราอยู่กันอย่างสงบสุข...¹⁶⁴

ชาวเหมืองแร่จึงเป็นคนไทยกลุ่มแรกที่เข้าไปมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับกะเหรี่ยงอิสระเป็นความสัมพันธ์ที่เรียกว่า “ หมูไป ไก่มา “ ด้วยเหตุที่ทั้งสองฝ่ายต่างต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในยามยากจึงเกิดความเข้าใจและไว้วางใจต่อกัน

¹⁵³ บำรุง คงสวัสดิ์ อดีต ส.จ. สวนผึ้งและเจ้าของกิจการเหมืองแร่ ตะโกปิดทอง 11 ธ.ค.2545

¹⁶⁴ นาย วิเชียร โลหะศิริ วันเสาร์ที่ 18 มกราคม 2545 บนเขากระโจม

กะเหรี่ยงสวนผึ้งในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2

พ.ศ.2486 หลัง จากที่ประเทศไทยต้องยอมให้ญี่ปุ่นใช้ดินแดนประเทศไทยเป็นเส้นทางผ่านที่จะบุกเข้าไปในพม่าและอินเดียกองทหารญี่ปุ่นเดินทางเข้าหมู่บ้านกะเหรี่ยงสวนผึ้งพักอาศัยอยู่ที่โรงเรียนประชาบาลประจำหมู่บ้านลุงบุญธรรม คຸ່งลຶ່ງ พูดถึงทหารญี่ปุ่นว่า

“ พวกทหารญี่ปุ่นตัวเตี้ย ผิวขาว นุ่งผ้า
ผืนเล็กนิดเดียว มองอะไรๆก็เห็นหมดเลย
ลงไปอาบน้ำที่ลำห้วย พวกผู้หญิงไม่กล้าลง
ไปอาบน้ำที่ลำห้วยพวกผู้ชายก็บอกให้ผู้
หญิงกะเหรี่ยงแต่งตัวมอมแมม สกปรก
เพราะกลัวทหารญี่ปุ่นจะปล้ำขึ้นใจ คินะที่
พวกเขาไม่มาอยู่กับชาวบ้าน.. “

ทหารญี่ปุ่นต้องการสำรวจเส้นทาง
ไปทวายในประเทศพม่า ให้กำนันตาไม้ หา
ชาวบ้านที่รู้เส้นทางและชำนาญภูมิประเทศ

ครู ระเอิน (ถือปืน) เป็นเสรีไทย สถานที่ ร.ร.เบ็ญจมาภูทิต จ.ราชบุรี
เป็นผู้นำทางไปยังพม่า ด้วยความวิตกว่าถ้าญี่ปุ่นเปิดเส้นทางจากสวนผึ้งไปพม่า จะทำให้เกิด
สงครามระหว่างไทยกับพม่าอีกครั้งหนึ่ง ชาวบ้านกะเหรี่ยงจะเดือดร้อน กำนันตาไม้ ได้แอบกระซิบ
บอกลูกบ้านที่พาทหารญี่ปุ่นไปสำรวจเส้นทาง ให้ชาวบ้านเดินถ่วงเวลาแกล้งเดินให้หลงทาง เมื่อทหาร
ญี่ปุ่นไม่สามารถเดินทางไปเมืองทวายจึงถอนตัวกลับไป เวลาเดียวกันครูระเอินได้ทำหน้าที่เป็นเสรีไทย
รายงานความเคลื่อนไหวในทางลับให้กับฝ่ายต่อต้านทหารญี่ปุ่น¹⁶⁵

เมื่อโจรครองบ้าน เลือครองเมือง¹⁶⁶

สงครามโลกครั้งที่ 2 สงบลงไม่นาน ได้เกิดภาวะข้าวยากหมากราคาแพง ในเวลานั้นโจร
ผู้ร้ายชุกชุม คนลาวยวนที่เป็นหัวขโมยจากหมู่บ้าน ท่าเคย บ้านกล้วย บ้านหนองศรีนวล ด่านทับตะโก
เข้ามาขโมยวัวควายในหมู่บ้านกะเหรี่ยงบ่อยครั้ง เวลากลางคืนชาวบ้านต้องจัดเวรยามเฝ้าระวังขโมยที่
จะมาปล้นวัวควายในหมู่บ้าน หมู่กะเหรี่ยง 2 คนคือ นาย ตู บุญเลิศ และ นาย ปี่ คຸ່งลຶ່ງ ทั้งสอง
ได้เข้ารับสมัครเป็นตำรวจกลับมาดูแลรักษาความสงบในหมู่บ้าน ต่อมาทั้งสองต้องออกจากการเป็น
ตำรวจเพราะทางการไม่มีเงินเดือนจ่าย

¹⁶⁵ บันทึก ของนาย ระเอิน บุญเลิศ

¹⁶⁶ • สัมภาษณ์ แม่คุณเล็ก ศรีสำราญ บ้านนาขุนแสน ผู้ใหญ่เล็ก กังพู หมู่ 5 ห้วยแห้ง เวทีพูดคุย 9.พ.ย.44

ที่หมู่บ้านกอไผ่อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี เป็นที่ส่องสมของชุมชนโจรบ้านกอไผ่ ที่ออกปล้นในพื้นที่ ราชบุรี สมุทรสงคราม และจังหวัดใกล้เคียง คนลาวยวนบ้านนาขุนแสนบางคนมีความสัมพันธ์กับลาวยวนที่บ้านกอไผ่ เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ยกพลเข้าโจมตีชุมชนโจรที่บ้านกอไผ่ กลุ่มโจรนำโดย เสือไสวและเสือสอ้ง ได้พาลูกสมุนจำนวน 7 คนมี เสือชู เสือหยัด เสือจุ่ม เสืออูบ เสือแขก เสือช้วน เสือนกเล็ก หลบมาเลียบาดแผลที่หมู่บ้านนาขุนแสนที่อยู่ใกล้หมู่บ้านกะเหรี่ยงสวนผึ้ง

ในช่วงเวลาเดียวกัน ที่บ้านเก่า อำเภอมือง กาญจนบุรี เป็นพื้นที่ของเสือสองพี่น้องคือ เสือแก้วผู้พี่ และเสือหนอมผู้น้องที่มีชื่อเป็นกะเหรี่ยงว่า“จะกะโล”เสือหนอมพูดกะเหรี่ยงได้ดีมีภรรยาและพรรคพวก เป็นคนกะเหรี่ยงจกอร์ที่แม่น้ำตะนาวศรีประเทศพม่า เสือแก้ว เสือหนอม โจร บ้านเก่า พาพรรคพวกหลบหนีตำรวจมาอยู่สวนผึ้ง เมื่อเสร็จภาระกิจการปล้นก็กลับมาแบ่งทรัพย์สินที่ได้มาที่หมู่บ้านกะเหรี่ยง พอถึงเวลาค่ำคืนพากันล้อมวง ร่ำสุรา ร้องเพลง เล่นร่ายกันอย่างสนุกสนานเป็นที่ครื้นเครง พวกเสือเมืองกาญจน์อยู่บ้านกะเหรี่ยง พวกเสือบ้านกอไผ่เสือนาขบุรีอยู่ที่บ้านนาขุนแสน พ่อค้าคนจีนที่ตั้งร้านค้าอยู่ในหมู่บ้านกะเหรี่ยงคือ แป๊ะกลิ่น เตี่ยของ กำนัน ประกิจ ใจบาเพ็ญ ถูกเสือรบกวนต้องหอบผ้าพาลูกเมียหลบหนีไปอยู่ในเมือง ราชบุรี ลงบุญธรรม คึงลิง เล่าว่า

“...พวกเสือมีอาวุธปืนดี ๆ ทั้งนั้นเป็นปืนที่ใช้ในสงคราม มีปืนกล เอ็มทูล คาไบ มีกันคนละไม้ ค่ำกว่าสองกระบอก ไม่รู้ว่าเอามาจากที่ไหน ส่วนอาวุธปืนของพวกตำรวจสู้ของพวกเสือไม่ได้เลย..”

นาย ด้ ลูกชาย กำนันตาไม้ เมื่อได้ขังใจว่าถ้าไม่เข้ากับกลุ่มเสือ พวกเสือก็จะไม่ไว้ใจเพราะตนเองเคยเป็นตำรวจมาก่อน ถ้าเข้ากับพวกเสือชาวบ้านก็จะไม่ถูกข่มเหง นาย ด้ กับพรรคพวกจึงผูกมิตรกับ เสือแก้ว เสือหนอม เพราะเสือทั้งสองมีพรรคพวกและสมุนเป็นคนกะเหรี่ยงหลายคน กลุ่มเสือกะเหรี่ยง ได้ชวนกันออกปล้นในพื้นที่บ้านคนลาวยวนเป็นการตอบโต้ที่ชาวบ้านกะเหรี่ยงถูกลักขโมยวัวควาย เมื่อกลุ่มเสือกะเหรี่ยงทั้งหมู่บ้านของตนออกปล้นหมู่บ้านต่างถิ่น ทางบ้านด่านมะขามเตี้ย เขตเมืองกาญจนบุรี เสือจากถิ่นอื่นก็แอบมาตีท้ายครัวเข้ามาปล้นบ้านกะเหรี่ยงสวนผึ้ง เสืออูบคนลาวยวนได้พาพวกเข้ามาปล้นร้านค้าคนจีน ปล้นบ้านกำนัน ตาไม้ ได้จับเอาลูกสาวไปเป็นตัวประกัน

ลุงผู้ใหญ่ บุญ สุขสวัสดิ์ คนลาวยวน อดีตผู้ใหญ่บ้านนาขุนแสน พ่อของ ผู้ใหญ่ สะอาด สุขสวัสดิ์ ได้แอบมากระซิบบอก ครู ระเอน บุญเลิศ พี่ชายของเสือดุว่า พวกเสือบ้านกอไผ่วางแผนจะมาทำ เพราะไม่ไว้ใจที่ครูระเอน ไปประชุมครูที่อำเภोजอมบึงคงจะแอบส่งข่าวให้พวกตำรวจ ครูระเอนเห็นถึงภัยที่จะมาถึง จึงตัดสินใจนั่งม้าออกเดินทางจากบ้านเวลาตี 4 ไปแจ้งตำรวจที่โรงพัก กิ่งอำเภोजอมบึง ในวันเดียวนั้นเองประมาณเวลาบ่ายคล้อยชาวบ้านนาขุนแสนเริ่มทยอยกันกลับมาจากการทำไร่ บ้างกำลังหุงข้าวทำอาหาร ตำรวจจากกิ่งอำเภोजอมบึงนั่งม้าเข้ามาถึงบ้านนาขุนแสน เปิดฉากควลงับต่อสู้กับเสือที่บ้านกอไผ่ เสียงปืนระเบิดดังก้องเหมือนกอไผ่ถูกเปลวไฟเผาไหม้ เสียงปืนก้องมาถึงหมู่บ้านกะเหรี่ยง เสือจึงถูกยิงบาดเจ็บที่ข้อเท้า พาพรรคพวกเผ่นหนีไปทางชายแดนพม่า เสือดุรู้จักกับพวกตำรวจโรงพักจอมบึง เป็นสายให้กับตำรวจไล่ติดตามกลุ่มเสือบ้านกอไผ่จนต้องหนี

เติลค้ำมเทือกเขาตะนาวศรีเข้าไปหลบอยู่ในฝั่งประเทศพม่า ต่อมาเสื้อฮู้ได้พาลูกสมุนไล่ตลอด
กลับเข้ามาประเทศไทยทางบ้านห้วยเมี่ยงได้บังคับหญิงกะเหรี่ยงจกอวมาเป็นเมีย กลุ่มชาวกะเหรี่ยง
ได้ขึ้นตามไล่ล่าเสื้อฮู้ที่บ้านเมี่ยงเกิดการยิงปะทะกันบนบ้าน เสื้อฮู้ใช้หญิงกะเหรี่ยงที่ตกเป็น
เมียเป็นโล่กำบังตัวจึงถูกยิงเสียชีวิตทั้งคู่

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นช่วงเวลาที่โจรครองเมือง คนกะเหรี่ยงสวนผึ้งอยู่ในสถานะที่
ต้องหวาดผวา นาง สมนึก กิ่งลิ้ง หญิงสาวกะเหรี่ยงต้องตกเป็นเมียของเสือคนเล็กสมุนเสื้อฮู้ เช่น
เดียวกับหญิงสาวคนลาวยวนบ้านนาขุนแสน ก็ต้องตกเป็นเมียของเสือบ้านกอไฟ ด้วยสถานการณ์ที่
บีบบังคับและเพื่อความอยู่รอดปลอดภัยทำให้ สาวกะเหรี่ยงแรกรู้คนอื่นๆ ในหมู่บ้านต้องแต่งหน้าทา
ตัวด้วยขี้เถ้าสุมเสื้อผ้าเก่าและสกปรกเพื่อให้เป็นที่รักเกียจของพวกเสือต่างถิ่น

การที่กะเหรี่ยงสวนผึ้งต้องเปลี่ยนพฤติกรรมมาเป็นเสือนั้น วิเคราะห์ได้ว่าเบื้องหลังของการเป็น
เสือเกิดจากสถานการณ์ที่บีบบังคับ เพื่อความอยู่รอดของชุมชนกะเหรี่ยงสวนผึ้ง เป็นการตอบโต้และ
ปกป้องชีวิตทรัพย์สินของคนกะเหรี่ยงจากพวกโจรถิ่นอื่นที่มารบกวน

บทที่ 5

กะเหรี่ยงสวนผึ้งในยุคไทยตะนาวศรี

(พ.ศ. 2511- ปัจจุบัน)

ก่อนปี พ.ศ.2511 ตำบลสวนผึ้งเป็นเขตการปกครองหนึ่งของอำเภอจอมบึง มีพื้นที่ถึง 663,125 ไร่ เนื้อที่ 2,145 ตารางกิโลเมตร กินพื้นที่ถึงร้อยละ 60 ของอำเภอจอมบึง ประชากรดั้งเดิมเป็นชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงที่ดำเนินชีวิตอย่างสมถะ เรียบง่าย พึ่งพาตนเอง มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ตำบลสวนผึ้ง มีหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลกันถึง 12 หมู่บ้าน อยู่ในถิ่นทุรกันดารสภาพภูมิประเทศเป็นป่าเขา มี 7 หมู่บ้าน ที่เป็นหมู่บ้านหลักของคนกะเหรี่ยง คือ บ้านบ่อ บ้านสวนผึ้ง บ้านทุ่งแฝก บ้านท่ามะขาม บ้านบึง บ้านคา บ้านโป่งกระทิง มีผู้ใหญ่บ้านเป็นกะเหรี่ยงโพลั่ว อีก 5 หมู่บ้าน คือ บ้านท่าเคย บ้านนาขุนแสน บ้านกล้วย บ้านทุ่งแหลม บ้านหนองขาม เป็นคนเชื้อสายลาววน มีผู้ใหญ่บ้านเป็นคนเชื้อสายลาววน ทั้ง 12 หมู่บ้าน อยู่ภายใต้การปกครองของกำนันเชื้อสายกะเหรี่ยง อาณาเขตของตำบลสวนผึ้ง ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอเมือง จังหวัด กาญจนบุรี และตำบลด่านทับตะโก อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลรางบัว อำเภอจอมบึง และอำเภอปากท่อ จ.ราชบุรี ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลยางน้ำกลัดเหนือ อำเภอเขาชัยย้อย จังหวัดเพชรบุรี ทิศตะวันตก ติดกับประเทศพม่าที่มีเทือกเขาตะนาวศรีเป็นแนวพรมแดน

การติดต่อกับโลกภายนอกมีสองวิธีคือ เดินด้วยเท้าระยะทาง 30 กิโลเมตร เพื่อจะมาขึ้นรถโดยสารที่อำเภอจอมบึงไปยังตัวเมืองราชบุรี บางครั้งคนเดินทางต้องขออาศัยรถยนต์ของเหมืองแร่ที่บรรทุกแร่เข้าสู่ตัวเมืองราชบุรี ซึ่งรถเหมืองแร่ก็ไม่ได้เข้าเมืองราชบุรีทุกวัน ในฤดูฝนรถเหมืองแร่ต้องหยุดวิ่งเพราะน้ำในแม่น้ำภาชีและลำห้วยสาขาเอ่อล้นฝั่งรถข้ามไปมาไม่ได้ ไข้มาเลเรียเป็นโรคท้องถิ่นที่แพร่ระบาดตลอดทั้งปี สถานีนอนมียมีเพียงแห่งเดียวอยู่ที่บ้านบ่อ พื้นที่ตรงข้ามกับตำบลสวนผึ้งเป็นชุมชนกะเหรี่ยงในพม่า ที่อยู่ภายใต้การยึดครองของกองกำลังสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง (K.N.U.) ที่อำนาจของรัฐบาลทหารพม่าไม่สามารถเข้าถึง ด้านทิศใต้ของตำบลสวนผึ้งเป็นพื้นที่ป่าดิบสลับภูเขาเชื่อมต่อกับจังหวัดเพชรบุรี หมู่บ้านชายขอบป่าเขาในพื้นที่อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี และอำเภอเขาชัยย้อย จังหวัดเพชรบุรี เริ่มมีสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเคลื่อนไหว มีเพียงค่ายตำรวจตระเวนชายแดนอยู่ในพื้นที่ เจ้าพนักงานของรัฐที่คุ้นเคยกับชาวบ้านอีกกลุ่มหนึ่งคือเจ้าหน้าที่หน่วยป้องกันโรคมาเลเรีย ที่เข้ามาพ่นยา ดี.ดี.ที.เพื่อกำจัดยุงกันป้องกันเข้ามาในหน้าแล้งปีละครั้ง เจ้าหน้าที่หน่วยมาเลเซียได้เป็นเขยคนกะเหรี่ยง 2 คน นานๆครั้งจะมีตำรวจภูธรจากอำเภอจอมบึงขึ้นมาสักครั้งหนึ่ง ภาระกิจพิเศษของพวกตำรวจคือการรับซื้อวัว ควาย จากพม่า และมาเก็บค่าก๊อ กั กับพ่อค้าวัว

• คำก๊อ คือภาษีเถื่อน ที่พวกตำรวจเรียกเก็บจากพวกพ่อค้าวัว ควาย, คำว่า ก๊อ มาจากคำว่า จิ้นก้อง ในภาษาจีน หมายถึงเครื่อง บรรณาการ หรือ ส่วย ในภาษาไทยใช้จิมก้อง

ความสัมพันธ์กับอำนาจรัฐ

ระหว่าง ปี พ.ศ.2500 – 2510 เป็นช่วงเวลาเปลี่ยนผ่านจากยุคครอบงำของไทยเข้าสู่ยุคไทยตะวันตก เป็นช่วงเวลาเดียวกันที่ประเทศไทยเริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ด้วยสถานการณ์และปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลพม่ากับชนกลุ่มน้อยกะเหรี่ยงในพม่า ที่ส่งผลกระทบมาถึงชายแดนด้านตะวันตกของไทยด้านตำบลสวนผึ้ง รัฐได้ตัดสินใจส่งตำรวจตระเวนชายแดนเข้ามาในพื้นที่สวนผึ้ง ตำรวจตระเวนชายแดนคือกลไกอำนาจรัฐที่เข้ามาเป็นพวกแรกตั้งค่ายอยู่ห่างจากหมู่บ้านกะเหรี่ยงในภูมิประเทศที่เป็นป่าเขาติดกับเทือกเขาตะนาวศรี หมู่บ้านกะเหรี่ยงสวนผึ้งเป็นเพียงเส้นทางผ่านของตำรวจตระเวนชายแดน คนกะเหรี่ยงมีความรู้สึกว่ามีอิสระที่ได้อยู่ห่างไกลจากพวก “เหงอด้”^{*} ครูตำรวจตระเวนชายแดนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชาวบ้านทำหน้าที่หาข่าวและสอนลูกหลานของคนในชุมชน ในช่วงเวลานั้นไม่มีตำรวจชายแดนได้แต่งงานกับหญิงกะเหรี่ยงในท้องถิ่น เป็นเครื่องบ่งชี้ว่าสังคมกะเหรี่ยงในเวลานั้นยังไม่ไว้วางใจพวกข้าราชการ ที่ถือปืนอยู่ในมือ

ในทางกลับกันระหว่างปี พ.ศ.2500-2510 ข้าราชการครูที่เป็นคนไทยที่เข้ามาสอนเด็กในหมู่บ้านกะเหรี่ยงจำนวน 3 คน ได้มาเป็นลูกเขยกะเหรี่ยงสวนผึ้งฝังรากปักฐานอยู่ในหมู่บ้านกะเหรี่ยงจนถึงปัจจุบัน ในปี พ.ศ.2506 รัฐบาลได้สร้าง สุขศาลา หรือ สถานีอนามัยแห่งแรกที่บ้านบ่อ ส่งเจ้าหน้าที่อนามัยเข้ามาดูแลสุขภาพแก่ชาวกะเหรี่ยง เจ้าหน้าที่อนามัยรักษาชาวบ้านด้วยยาแผนใหม่ แจกจ่ายยาชุดตำราหลวงให้แก่ชาวบ้านในยามเจ็บป่วย ก่อนหน้าที่จะมีสถานีอนามัยชาวบ้านในท้องถิ่นรู้จักการรักษาความเจ็บป่วยด้วยวิธีการนิตยาโดยมี นาย พร บุญญาศรี อดีตทหารเสนารักษ์ เมื่อได้มาเป็นเขยเปื้อนอ่อนคนจีนในหมู่บ้านจึงออกจากการเป็นลูกจ้างในเหมืองแร่มาจัดการรักษาชาวบ้าน

ในช่วงฤดูแล้งที่การคมนาคมสะดวก นาย จันทร สมบูรณ์กุล ข้าหลวง* จังหวัดราชบุรี นาย ประกิจ พิณเจริญ นายอำเภอจอมบึง และบรรดาข้าราชการจะเข้ามาพบปะเยี่ยมเยียนชาวบ้านกะเหรี่ยง ซึ่งอาจจะเรียกได้ว่าเป็นโครงการ “จังหวัดเคลื่อนที่ - ผู้ว่าพบประชาชน ” โดยอาศัยรถยนต์ของเหมืองแร่ พร้อมกับนำภาพยนตร์มาฉายให้คนกะเหรี่ยงได้ชม ข้าหลวงและนายอำเภอจะขึ้นไปยังเขากระโจมเพื่อตรวจดูชายแดนอย่างสม่ำเสมอ ได้พบกับ พันเอก จอน ห้วนน้ำกะเหรี่ยงอิสระ ในระหว่างปี พ.ศ.2507 – 2514 นาย ระเณ นบุญเลิศ ถูกเลือกให้เป็นกำนันตำบลสวนผึ้ง การเข้ามาเป็นกำนันตำบลสวนผึ้ง ของ นาย ระเณ ที่เคยเป็นครูประชาบาล ทำให้ผู้นำชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้งสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างข้าราชการ กับประชาชน และกลุ่มผู้นำในท้องถิ่น รวมทั้งกลุ่มคนลาวยวน คนนอกพื้นที่ก็ให้ความนับถือ นาย ระเณ ยัง พูดภาษากะเหรี่ยงจกอวได้ดี จึงสื่อสารกับผู้นำกะเหรี่ยง อิสระได้อย่างเข้าใจ ทำให้การติดต่อสัมพันธ์ระหว่าง ฝ่ายกะเหรี่ยงอิสระกับฝ่ายไทยดำเนินไปด้วยดี

ระหว่างปี พ.ศ.2508-2510 กลุ่มเมฆเหนือท้องฟ้าสวนผึ้งเริ่มเป็นสีเทา และพื้นที่ใกล้เคียงเริ่มเป็น

* เหงอด้ ภาษากะเหรี่ยงโพลั่ว สวนผึ้ง มีความหมายว่า ผู้เป็นใหญ่,ผู้มีอำนาจ ซึ่งหมายถึง ตำรวจ,ข้าราชการของรัฐ

* คนกะเหรี่ยงสวนผึ้งเรียก ผู้ว่าราชการจังหวัด ราชบุรี ในเวลานั้นว่า ข้าหลวง , มีความหมายว่า ข้าของในหลวง

สี่หมพระเรือ เมื่อสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเริ่มเคลื่อนไหวในพื้นที่รอยต่อ ระหว่าง ตำบลสวนผึ้ง อำเภोजอมบึง กับตำบลยางหัก อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี รัฐวันเกรงว่ากะเหรี่ยงสวนผึ้งจะไปเป็นคอมมิวนิสต์ รัฐเริ่มตระหนักถึงภัยที่จะเกิดขึ้น จึงให้ความสำคัญกับพื้นที่ชายแดน ด้านตะวันตกอีกครั้งหนึ่ง ในครั้งนี้รัฐได้หันกลับมาเหลียวมองและให้ความสนใจต่อคนกะเหรี่ยงสวนผึ้ง ที่เป็นชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ไกลปืนเที่ยง ไกลจากอำนาจรัฐ ที่วิถีชีวิตยังถูกห่อหุ้มด้วยวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง อำนาจรัฐค่อยๆ คืบคลานเข้ามายึดกุมพื้นที่ เพื่อสร้างสำนึกของคนในท้องถิ่นให้เป็นคนไทย และเข้าครอบครองจิตใจของคนกะเหรี่ยงสวนผึ้งในเวลาต่อมา

การเคลื่อนไหวของพรรคคอมมิวนิสต์ในภาคกลางตะวันตก

หลังจากรัฐบาลจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ประหารชีวิตและจับกุมผู้ต้องหาคอมมิวนิสต์ครั้งใหญ่เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2501 ปัญญาชน นักหนังสือพิมพ์ นักการเมือง กรรมกรชาวนา ถูกปราบปราม บ้างถูกจับกุม ผู้รักชาติและประชาธิปไตยจำนวนหนึ่งถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ ต้องหลบหนีเพื่อเอาชีวิตรอด คนเหล่านั้นได้ออกจากเมืองกรุงมุ่งสู่ชนบทเพื่อหลบหนีการปราบปรามจากรัฐบาลจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้เริ่มบุกเบิกงานในพื้นที่ชนบท ได้จัดตั้งกองทัพลดแอกเพื่อต่อสู้กับอำนาจรัฐด้วยอาวุธ เริ่มปฏิบัติการแทรกซึมหาสมาชิกและแนวร่วมในพื้นที่ภาคอีสาน เขตงานภาคกลาง และ ด้านตะวันตก ในปี พ.ศ.2502¹⁶⁷ พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเขตงานภาคกลางและตะวันตก เริ่มงานที่บ้านท่าไม้รวก อำเภอท่ายาง บ้านพุลู บ้านจะปรัง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี มีสหาย ลุงสี ลุงแสง เป็นผู้เคลื่อนไหวได้ ลุงเหล็ก ลุงเปลี่ยน กะเหรี่ยงโพลั่ว มาช่วยงานด้านมวลชนกับชาวกะเหรี่ยง พื้นที่กาญจนบุรีมี ลุงผึ้ง สหาย พูน สหายเชียร สหายเดือน สหายไม้ คูแลรับผิชอบร่วมกัน เขตงาน ป่าละอู ห้วยสัตว์ใหญ่ ลุ่มแม่น้ำปราณ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีคุณจิต คุณใจ ได้พ้อจ้อเขย คนกะเหรี่ยงจกอว์ ชายหลังค่อมแต่แข็งแรง พ้อจ้อเขย มีวิชาอาคม เป็นผู้นำทางศาสนาดั้งเดิม มีตำแหน่งเป็น โป้งคู้ หรือเจ้าวัด เป็นที่นับถือของคนกะเหรี่ยงจกอว์ เป็นแกนสำคัญในกลุ่มของกะเหรี่ยงจกอว์ พวกเจ้าหน้าที่ตั้งฉายาให้แก่ พ้อจ้อเขย ว่า นาย ค่อม ค่นองไพร เข้าสู่ปีพ.ศ.2506 ทางกรมได้ส่งทหารตำรวจเข้าติดตามกลุ่มสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ “ลุงคำตัน”หรือ พ.ท.โพยม จุลานนท์¹⁶⁸ นักการเมืองท้องถิ่น อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเพชรบุรี ถูกทางฝ่ายการติดตามและถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ เมื่อไม่สามารถทำงานการเมืองในรัฐสภาและอยู่ในเมืองก็ไม่ปลอดภัย “ลุงคำตัน” จึงได้ส่งสมาชิกบางคนขึ้นไปอยู่ที่หมู่บ้านกะเหรี่ยงโพลั่ว บ้านสองพี่น้อง อำเภอท่ายาง ปลายแม่น้ำเพชรบุรี โดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่าง “ลุง

¹⁶⁷ ตะนาวศรีรำลึก น.25 สหายสม ชาวทอง ผู้ชนบทสนองแนวนโยบายของพรรค 2545 (“ลุงคำตัน”หรือ พ.ท. โพยม จุลานนท์ บิดาของ พลเอก สรยุทธ จุลานนท์ อดีต ผบ.ทบ.)

¹⁶⁸ ตะนาวศรีรำลึก น.10 อนุสาวรีย์วีรชน ภาคกลางด้านตะวันตก พิชัย จำเพชร สมาชิกวุฒิสภา จังหวัดเพชรบุรี

คำตัน” กับกำนันพูด โกงกาง กะเหรี่ยงโพล่ว ทั้งสองเป็นมิตรร่วมน้ำสาบานโดยการรินเลือดดื่ม “ลุงคำตัน” ได้กล่าวย้ำตอกย้ำอย่างหนักแน่นกับกำนันพูดต่อหน้าผู้ที่ตนนำมาอยู่ในพื้นที่ชาวกะเหรี่ยงว่า ถ้าบุคคลที่ตนเองพามากระทำผิด ลวนลาม ลูกสาวชาวกะเหรี่ยงให้กำนันพูดยิงทิ้ง ได้เลย

อุปสรรคและปัญหาของพรรคพรรคคอมมิวนิสต์ในพื้นที่ตะวันตก

ปีพ.ศ.2506เป็นการเริ่มต้นงานของพรรคคอมฯในเขตป่าเขาด้านตะวันตกบริเวณเทือกเขาตะนาวศรี และลุ่มน้ำปรางบุรี แพรกตะลื้อย สวนทุเรียน ป่าละอู อำเภอหัวหิน อำเภอ ฤๅษี ในเขตงานประจำบริษัทรพรรคคอมฯมีมวลชนเป็นชาวกะเหรี่ยงเผ่าจกอว์ ในเขตงานจังหวัดเพชรบุรี ปลายน้ำเพชร น้ำบางกลอย ห้วยแม่เพรียง น้ำแม่ประจัน สองพี่น้อง จะปรง พรุพลู ห้วยแห้ง ลิ่นช้าง อำเภอ เขาย้อย และ เขตงานจังหวัด ราชบุรี ที่บ้านตากแดด ยางหัก บ้านหินสี ไทยประจัน อำเภอปากท่อ อำเภอจอมบึง ที่บ้านโป่งกระทิง บ้านกล้วย ด่านทับตะโก บ้านท่าเคย บ้านคา สวนผึ้ง เขตงานราชบุรี เพชรบุรีมีมวลชนเป็นกะเหรี่ยงโพล่ว และคนไทยลาวยวน ชาวกะเหรี่ยงเป็นคนท้องถิ่นแต่ดั้งเดิมรู้จักและคุ้นเคยกับภูมิประเทศในเขตป่าเขาเป็นอย่างดี มีธรรมเนียมประเพณี ภาษาพูด และอาหารการกินท้องถิ่นที่แตกต่างจากคนไทยในชนบท ด้วยลักษณะภูมิประเทศที่เป็นป่าเขาที่สลับซับซ้อน ทุรกันดาร ต้องขึ้นเขาลงหุบห้วย ในป่าดงดิบที่อับชื้น เต็มไปด้วยไข้ป่า และคงทาก มีสัตว์ร้ายนานาชนิด งานของพรรคคอมฯท่ามกลางชาวกะเหรี่ยงจึงเป็นงานที่ โหด หิน ยากลำบาก ทำทนาย อุดมการณ์ และจิตใจของนักปฏิวัติ การปฏิบัติงานจึงต้องเข้มข้นกว่าเขตงานอื่นๆ

เมื่อกะเหรี่ยงเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์

ประมาณปี พ.ศ.2507 ทางพรรคเริ่มเข้ากดดันและติดตามความเคลื่อนไหวของสมาชิกพรรคคอมฯ ในพื้นที่เพชรบุรี ที่บ้านตากแดด ยางหัก อำเภอปากท่อ มีเหตุการณ์คล้ายๆกับทางเพชรบุรี เมื่อทางการกดดันด้วยการจับกุมชาวบ้านที่ไปทำไร่ในป่า ทำร้ายร่างกายชาวบ้านด้วยการซ้อม และจำคุก ได้สังหาร ลุงแสง ลุงนึ่ง ด้วยข้อหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ เมื่อชาวบ้านต้องทำมาหากินในป่า ล่าสัตว์ หาของป่ามาขาย ทำไร่เขตชายป่า ขากลับออกมาถูกเจ้าหน้าที่ชุมยิง ขวางป่าด้วยระเบิด ผู้ที่รอดชีวิตก็ไม่กล้ากลับเข้ามาในหมู่บ้าน บางคนก็กลับเข้าไปก็ถูกจับติดคุก 2 ปี 3 ปี สภาพที่หัวหน้าครอบครัว

ครัวจำเป็นต้องหนีเข้าป่าบรรดาลูกเมียที่อยู่ทางบ้านมีความยากลำบาก ผู้เฒ่า เหล็ก กะเหรี่ยงโพล่ว ถูกเจ้าหน้าที่คุกคามไม่เว้น ดังนั้นเมียและลูกๆ ก็ต้องอพยพเข้าป่าตามกันไปด้วยความจำเป็น

ในกรณีของลุงเหล็ก บุญชูเชิด กะเหรี่ยงโพล่วบ้าน ตากแดด ตำบล ยางหัก อำเภอ ปากท่อ ที่

ต้องหนีเข้าป่าเกิดจากความแค้นใจที่ ถูกจับป็นลูกของชาวที่ใช้ดูแลวัวฝูง เป็นปิ่นที่ไม่มีทะเบียน¹⁶⁹ ฝูงวัวถูกฆ่าและลักขโมย ลูกชายถูกทำร้ายร่างกายบาดเจ็บสาหัส “ป่าเหล็ก” นางพี่ บุญชูเชิด เมียลุงเหล็กถูกข่มขืนและไม่ได้รับความเป็นธรรม ท้ายที่สุดลุงเหล็กก็หนีเข้าป่าด้วยความเจ็บแค้นเคืองใจ

กรณีของ “ลุงต๋อง” นาย ต๋อง ทองเกียะ¹⁷⁰ กะเหรี่ยงโพล่ว อยู่หมู่บ้านเดียวกับลุงเหล็กเมื่อญาติพี่น้องเข้าป่าในระยะแรกพวกเขาต้องพบความทุกข์ยากลำบาก ไม่มีข้าวเพียงพอ พี่น้องในหมู่บ้านได้ช่วยกันขนข้าวแบ่งให้พี่น้องที่อยู่ในป่า เจ้าหน้าที่เผ่าติดตาม มาสอบถามครั้งใดชาวบ้านก็บอกว่าไม่รู้ไม่เห็น เจ้าหน้าที่ได้ข่มขู่ลุงต๋อง ทองเกียะ จนพิการตลอดชีวิต ต้องหนีเตลิดเข้าป่าด้วยภาวะจำเป็น ลุงต๋องได้เสียชีวิตในป่าในเวลาต่อมา

ในการเคลื่อนไหวเข้าหามวลชนเพื่อสร้างแนวร่วมของพรรคคอมฯได้กระทำเป็นกระบวนการเรียกว่า 5 ร่วม¹⁷¹ คือ ร่วมกิน ร่วมนอน ร่วมคิด ร่วมเรียน ร่วมงาน และใช้จิ้งหะกั่ว ทั้ง 7 จิ้งหะ ได้แก่ การ ปรับทุกข์ ผูกมิตร ปักหลัก ชักชวน เพาะป่า สร้างแกน เข้าร่วมจัดตั้ง เรียกจิ้งหะกั่วการทำงานทั้ง 7¹⁷² จิ้งหะดังนี้ คบเป็นเพื่อน ให้การศึกษาทางการเมือง ชักชวนเข้าร่วมการเคลื่อนไหว ค้นพบแกนสร้างแกน เลือกลูกพี่เข้าร่วมการจัดตั้ง สรุปรบทเรียน ยกระดับทฤษฎี ขยายงานใหม่หมู่บ้านข้างเคียง

เพื่อให้เกิดความปรองดองและความสามัคคีระหว่างสมาชิกพรรคคอมฯที่เป็นคนไทยกับมวลชนชาวกะเหรี่ยง บรรดาสหยาที่เป็นคนไทยเมื่อเอ่ยถึงคนเผ่ากะเหรี่ยงซึ่งเป็นชนชาติส่วนน้อยในขบวนการปฏิวัติ จะใช้คำขึ้นต้นเรียกคนกะเหรี่ยงว่า “พี่น้อง” ดังที่ปรากฏในเพลงปฏิวัติที่ สหาย เขียน วงจุ่มโจม ได้แต่งชื่อว่า รำวงกะเหรี่ยงไทย สามัคคี

รำวง กะเหรี่ยงไทย สามัคคี ทำนอง-คำร้อง ส. เขียน วงจุ่มโจม
(สร้อย) กะเหรี่ยงและชนชาติไทยถึงตัวไม่ใหญ่แต่ใจอดทน
กะเหรี่ยงและชนชาติไทย ร่วมจิตร่วมใจ ดูกพี่น้องกัน
มาร่วมรบเคียงบ่าด้วยกันสู้ไป
ขับไล่อเมริกาศัตรูที่ครอบครองไทย
อย่าช้าเร็วไวร่วมกันต่อสู้
เพื่อสิทธิเสรีของไทย
เราจับปืนขึ้นสู้ พี่เอย เพื่อกู้เอกราชไทย(ซ้ำ)
อเมริกาไอ้หมาบ้าตัวใหญ่ มาข่มขืนเราทำไม เราจะไม่กลัวมัน

¹⁶⁹ สัมภาษณ์พิเศษ สหายรุ่นบุกเบิกงานภาคกลางฯ ตะนาวศรีรำลึก วันที่ 24 ธ.ค. 2545

¹⁷⁰ ใครทำให้พ่อแม่ต้องเข้าป่า ตะนาวศรีรำลึก น.68

¹⁷¹ คู่มือบทสนทนาแนวนโยบายของพรรค สหายสม ขาวทอง ตะนาวศรีรำลึก น. 27

¹⁷² ธงแดงบนขุนเขาตะนาวศรี สหาย ป.บุญบุรี ตะนาวศรีรำลึก น.17

อวดดีว่าตัวใหญ่โตคุยโม้ว่าเก่งหนักหนา

เสือกระดาษอเมริกาแม้ว่าเราตัวไม่ใหญ่ แต่สู้สุดใจไม่ถอยมัน

กะเหรี่ยงและชนชาติไทยถึงตัวไม่ใหญ่แต่ใจอดทน(ซ้ำ)

กะเหรี่ยงและชนชาติไทยถึงตัวไม่ใหญ่แต่ใจอดทน..

นับแต่ปี พ.ศ.2502 – 2512 ที่พรรคคอมมิวนิสต์กลางสามารถบุกเบิกขยายงานและจัดตั้งมวลชนในชนบทจากพื้นที่ราบไปยังเขตป่าเขา จนกระทั่งสามารถสร้างฐานที่มั่นและมีกองกำลังติดอาวุธ ได้ตอบโต้และรับมือกับฝ่ายอำนาจรัฐคือ ทหารและตำรวจ ระหว่างปี พ.ศ.2510 – 2511 ได้ตอบโต้ฝ่ายเจ้าหน้าที่ตำรวจจนเสียชีวิตและบาดเจ็บร่วมสิบคน รวมทั้งพ.ต.ท.ผู้กำกับตำรวจภาค 7¹⁷³ ได้รู้กิติฐานที่ตั้งจนสามารถยึดค่ายหน่วยพลร่มที่กุ่มบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์¹⁷⁴ ในขณะที่ตำรวจพลร่มกำลังกินข้าวเช้า ได้อาวุธและเครื่องมือสื่อสารทันสมัยได้ทั้งหมด

จากการสรุปบทเรียนพบว่าพรรคฯมีสหยาและผู้ปฏิบัติงานที่มีคุณสมบัติและท่วงทำนองดี 9 ประการ คือ 1. คุณลักษณะพรรคดี 2. คุณลักษณะจัดตั้งดี 3. เดินแนวทางมวลชนดี 4. เดินแนวทางชนชั้นดี 5. สามัคคีดี 6. เป็นแบบอย่างที่ดี 7. มีระบบงานดี 8. ประสานงานดี 9. มีการนำดี

ระหว่างปี 2508 – 2511 ที่ทางการได้ดำเนินการกดดันปราบปรามอย่างหนัก สมาชิกพรรคคอมฯ และแนวร่วมชาวกะเหรี่ยงต้องล่าถอยลึกเข้าไปในป่าดิบ เข้าไปถึงต้นน้ำเพชรบุรี ห้วยแม่ประโคน ห้วยแม่เพรียง แม่น้ำบางกลอย โป่งลึก บ้านใจแผ่นดิน มาอยู่ในที่ปลอดภัยทั้งหมดทั้ง 3 ค่าย คือ ค่ายกลาง ค่ายผลิตหนึ่ง ค่ายผลิตสอง มีค่ายของลุงเหล็กตั้งอยู่ที่ ห้วยเสือกัดช้าง เป็นค่ายหน่วยงานเคลื่อนไหวยาวไกล ที่ต้องใช้เวลาเดินไปประมาณ 2 วัน

เสียงปืนแตกที่บ้านทุ่งกระถิน

หมู่บ้านทุ่งกระถิน เป็นหมู่บ้านคนลาววนตั้งอยู่ริมน้ำแม่ภาชี ในตำบลด่านทับตะโก อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอจอมบึงไปทางทิศตะวันตก ประมาณ 15 กิโลเมตร ชาวบ้านมีอาชีพทำไร่ และทำนา บ้านทุ่งกระถินอยู่ในเส้นทางจรยุทธเปรียบดังเส้นทางเสือผ่านของบรรดาสหายพรรคคอมฯ ที่ต้องใช้เส้นทางผ่าน บ้านด่านทับตะโก เพื่อไปยังจังหวัดกาญจนบุรี ในเดือนพฤศจิกายน ปี พ.ศ.2512 เป็นช่วงเวลาที่ชาวในหมู่บ้านทุ่งกระถินสุกเป็นสีทองเต็มท้องทุ่ง ชาวนาพร้อมที่จะเก็บเกี่ยวเสียงปืนนัดแรกได้ระเบิดขึ้นในท้องที่อำเภอจอมบึง เมื่อสอง พี่น้อง นาย เฝ้ม และนาย ทอง บรรจบปี ชาวบ้านทุ่งกระถิน ได้ร่วมกันสังหารแนวร่วมสมาชิกพรรคคอมฯ 2 คน ที่มาขอที่พักและหาเสบียง นาย ประกิต พิณเจริญ นายอำเภอจอมบึงได้มอบรางวัลเป็นปืนพกและรับทั้งสองคนเข้ามาเป็นอาสาสมัครรักษาดินแดน ให้ย้ายคนทั้งสองออกจากหมู่บ้านมาอยู่ประจำที่ ที่ว่าการอำเภอจอมบึง เพราะ

¹⁷³ ราเล็กเขตเขาตะนาวศรี ..เขียวขจี ตะนาวศรีราเล็ก น. 40

¹⁷⁴ เรื่องเดียวกัน น. 44

เกรงว่าจะถูกสหายในป่ากลับมาตามล้างแค้น

ยุทธการ “เลือดล้าง”

ระหว่าง ปี 2512-2514 เป็นช่วงปีสงบที่สมาชิกพรรคคอมฯฝ่ายผลิตสามารถผลิตข้าวได้จำนวนมาก เมื่อหายเหนื่อยหนื่อยจากการเก็บเกี่ยวข้าวไร่ กำลังเตรียมการที่จะฉลองวันก่อตั้งพรรคคอมฯ สิ่งที่สมาชิกพรรคฯไม่คาดคิดก็เกิดขึ้น ประมาณเดือนพฤศจิกายนปลายปี 2514 ทางกรได้ใช้เฮลิคอปเตอร์ 4 ลำ บินลาดตระเวน เพื่อสำรวจค่ายตลอดทั้ง 3 วัน พอวันที่ 4 เฮลิคอปเตอร์ มากันทั้งหมด 8 ลำ ทำการยิงถล่มค่าย ทั้ง 3 ค่าย ยิงข้าวถูกเผาเสียหาย พรรคฯได้สูญเสียสหายนักรบคือ “สหายหลัง” นาย ป็อก ลิมประยูร 1 คน ในยุทธการที่ห้วยเลือดล้าง

“...เมื่อเสียงระเบิดลูกสุดท้ายเวลาประมาณ 18.00น สงบลง “ป่าเรียม” ที่จับต้องไถ่ตลอดมาทั้งวันก็ตลอดถูกพวกเรที่ตั้ง ชื่อว่า “ธงชัย” ในคืนนั้นต้องช่วยกันหาม”ป่าเรียม”ส่วนลุงต้องที่พิการก็ช่วยกันแบก พวกเราเคลื่อนที่ไปอย่างช้าๆ และทุลักทุเล....”

...วันหนึ่งช่วงเย็น สหายเข้ม พาสหายหญิง 3 - 4 คน ไปขุดมันมาปนข้าวเพื่อจะหุงให้สหายกิน บังเอิญ ส. ก็ตั้งใจบินมายังป่ามันพอดี สหายชุดขุดมันจึงระดมยิงใส่อย่างพร้อมเพรียงกัน คราวนี้ ส.ลำนี้นั้นชนและตกในป่ามัน เจ้าหน้าที่บาดเจ็บหลายคน หนึ่งในเจ้าหน้าที่ที่จะกล่าวถึงมี พลเอกสุนทร คงสมพงษ์¹⁷⁵ (ตอนยังหนุ่ม) รวมอยู่ด้วย ขณะนั้นเป็นผู้บัญชาการรบที่ค่ายเขากระวด ราชบุรี...

...จากนั้นก็ถอยมาอยู่แถวต้นน้ำลำภาชี แต่ก็ยังคงถูกลบปรามจึงตัดสินใจเข้าไปยังฝั่งพม่า ได้พบกับพรรคที่พรรคน้อง เขาสลักทหารทุ่งโสร่งไว้ที่ต้นไม้และแขวนข้าวสารไว้ให้เรากิน เราตอบแทนด้วยการเขียนรูปค้อน เคียวไว้ที่ต้นไม้...

ปี 2515 การผลิตทำได้น้อยและยังถูกล้อมปราบอีกด้วย ชีวิตความเป็นอยู่ของเราลำบากมาก เพราะยุงข้าวที่เราเก็บเกี่ยวข้าวได้มากถูกเผาทำลาย จนราบเรียบ จึงต้องต้มข้าวต้มปนหัวกลัก หน่อไม้ หัวกลอย โดยเฉพาะกลอย อากาศเมากลายเป็นเรื่องปกติ ลุงเหล็กจึงได้ล้มช้างไป 2 เชือก ล้มเพราะความจำเป็นและกินจนหมด

สหาย เขียนวงจูโจม ได้ให้ภาพของผู้ที่เมากลายโดยผ่านบทเพลงปฏิวัติแห่งเทือกเขาตะนาวศรี ในเพลง “เมากลาย” ดังนี้

เมากลาย ทำนอง - คำร้อง ส.เขียน วงจูโจม

เมากลายเสียจนตาย ทั้งหญิงทั้งชาย เมามายกันทุกคน
ไม่ว่าเด็กเล็กหรือชราชน (ซ้ำ) เมากันทุกคนนอนกันเรียงราย
มองทางดูเหมือนมีสองทาง พอหลบเข้าข้างทางหัวชนต้นไม้
แข็งใจเดินทางไปได้ไม่ทำไหร (ซ้ำ) ต้องตัดสินใจล้มตัวลงนอน

¹⁷⁵ เรื่องเดียวกัน น.71

มองดูตะวันตะวันตกแสง แดดเปรี้ยวร้อนแรงเห็นแสงเหลืองเหมือนขมิ้น
 ดินเบาหัวหนักเหมือนถ่วงหิน (ซ้ำ) แต่เราไม่สิ้นทรทอดทน
 เมาอะไรก็พอมาได้ แต่จำเอาไว้อย่าเมาความคิดเอกชน
 เมาที่ไร้มักจะไร้เหตุผล (ซ้ำ) จะพาคนหัวชนกำแพง
 ลืมอะไรนั้นก็พอลืมได้ แต่จำเอาไว้อย่าลืมมวลชน อย่าลืมพรรค
 สิ่งสำคัญเป็นหลัก (ซ้ำ) ถ้าลืมพรรคจะหลงทิศผิดทาง¹⁷⁶

คืนวันที่ 14 ธันวาคม 2545 เป็นคืนที่อากาศยามหัวค่ำเย็นสบาย ภายใต้แสงตะเกียงน้ำมันก๊าซที่สว่าง
 ริบหรี่ในบ้านหลังเล็กๆของ ผู้เฒ่า เหล็ก บุญชูเชิด กะเหรี่ยงโพล่วบ้านห้วยเกษม อำเภอหนองหญ้า
 ปล้อง จังหวัดเพชรบุรี อดีตแกนนำที่มีบทบาทสำคัญในงานด้านมวลชนผู้ที่พรรคไว้วางใจจนถูกคัด
 เลือกให้เดินทางไปศึกษางานการเมืองถึงประเทศจีนแผ่นดินใหญ่ และเวียดนาม ผู้เฒ่าเหล็กได้ฟื้นความ
 ทรงจำเล่าให้ฟังว่า

“.... คนของเราตอนนั้นยังมีจำนวนน้อย ยังไม่มากพอที่จะขยายงานให้กว้างออกไปทางสวนผึ้ง
 แต่มีคนของเราอยู่ที่สวนผึ้ง บ้านคา ท่าเคย กะเหรี่ยงทางสวนผึ้งเขารักกันดี เคารพเชื่อฟังผู้นำ กำนัน
 ตาไม้ เป็นคนดีที่น่านับถือ พื้นที่สวนผึ้งจึงถูกกำหนดให้เป็นทางผ่านที่คนของเราจะใช้เดินทาง”¹⁷⁷

สหาย เขียน กล่าวสรุปถึงสาเหตุที่พรรคคอมฯไม่ขยายพื้นที่ในตำบลสวนผึ้งว่า

... สภาพการตั้งหมู่บ้านของกะเหรี่ยงสวนผึ้งไม่ใช่เขตป่าเขาต่างจากพื้นที่ในเพชรบุรี ในสวน
 ผึ้งนั้นอำนาจรัฐแข็ง แต่ไม่ใช่สาเหตุที่จะรุกคืบไม่ได้ ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของงานในเขตสวนผึ้งที่ยังไม่สุก
 งาม เรามีคนของเราอยู่ที่ สวนผึ้ง บ้านคา ท่าเคย สวนผึ้งจึงเป็นพื้นที่จรยุทธ์ที่เปิดไว้สำหรับใช้ในการ
 การเดินทางติดต่อกับเขตงานทางกาญจนบุรี

เส้นทางจรยุทธ์ที่บรรดาสหายพรรคคอมมิวนิสต์ใช้เดินทางผ่านสวนผึ้งเพื่อจะออกไปทาง
 จังหวัดกาญจนบุรี เริ่มจากผืนป่ารอยต่ออำเภอปากท่อ ผ่าน บ้านบึงกะมา หมู่บ้านกะเหรี่ยงโป่งกระทิง
 บ้านพุน้ำร้อน ข้ามเขาภูมกมายังบ้านบ่อเก่า สวนผึ้ง ผ่านทุ่งกระด่าย ไปท่ากุลา เข้าห้วยคลุ่มออกไป
 ยัง บ้านทุ่งกระถิน โกรกสิงขร ตำบลด่านทับตะโก บ้านทุ่งแฝก แก้มอ้น หนองปรือ ด่านมะขามเตี้ย
 หนองตากยา เข้าเขตจังหวัดกาญจนบุรี

คนกะเหรี่ยงโพล่วเข้าใจตามที่ฝ่ายรัฐชี้แนะว่า สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ไม่ใช่พวกคนไทยแต่
 เป็นพวกคนจีน จึงได้เรียกฝ่ายคอมมิวนิสต์ว่า “เหง่อ เจ้ย โห่ว” แปลว่า “พวกจีนแดง และเรียกชาว
 กะเหรี่ยงที่เข้าร่วมงานกับคอมฯว่า “โพล่ว เม ลา กล่า” แปลว่า พวกคนในป่า นาย จุ่ง ชาวกะเหรี่ยง
 บ้านบ่อ หมู่ที่ 1 ต.สวนผึ้ง อดีตอาสาสมัครรักษาดินแดนกล่าวถึงการหลีกเลี่ยงการปะทะกันระหว่างคน

¹⁷⁶ ส. เขียน วงจุโถม น.104

¹⁷⁷ ผู้เฒ่า เหล็ก บุญชูเชิด วัย 80 ปี บ้านห้วยเกษม (ห้วยแห้ง) อำเภอ หนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี 14 ธันวาคม 2545

กะเหรี่ยงที่เป็นอาสาสมัครรักษาดินแดน กับชาวกะเหรี่ยงที่เป็นทหารป่าของพรรคคอมมิวนิสต์ เมื่อขณะออกลาดตระเวนหาข่าวในหมู่บ้านกะเหรี่ยงแถบบ้านพุน้ำร้อน ไปกระทั่ง พื้นที่เคลื่อนไหวของสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ดังนี้

“ เวลาพวกเราเข้าหมู่บ้านกะเหรี่ยงที่บ้านพุน้ำร้อน ก็ไปนอนไปกินตามบ้านชาวบ้าน พวกในป่าเขาก็มาพูดคุยด้วย ใครเป็นใครก็รู้กันอยู่ บางทีไปลาดตระเวนก็พยายามหลบเลี่ยงกัน พวกเขาบอกกับพวกเราว่า พวก อ.ส. ที่เป็นคนกะเหรี่ยง เวลาออกลาดตระเวน ขอให้ใช้ผ้าขาวม้าโพกหัว อย่าสวมหมวก อ.ส. เพราะจะรู้ว่าใครเป็นคนไทย ใครเป็นคนกะเหรี่ยง เวลาปะทะกันเดียวจะเกิดการยิงผิดตัว

ที่นี้ปลัดฝ่ายป้องกันที่เป็นหัวหน้าชุดออกลาดตระเวนก็ผิดสังเกต ที่เห็น อ.ส.กะเหรี่ยงไม่สวมหมวก อ.ส. จึงถามว่าทำไมไม่สวมหมวก อ.ส.พวก.อ.ส.กะเหรี่ยงก็ตอบว่า ใส่หมวกแล้วไม่ถนัด ใช้ผ้าโพกหัว มันแน่นและก็สะดวกดี¹⁷⁸

นาย สวงศ์ บุญเลิศ อดีตกำนันตำบลสวนผึ้งระหว่างปี พ.ศ.2515 – 2521 ได้กล่าวถึงการเคลื่อนไหวของหน่วยจรยุทธ์ของพรรคคอมฯ ที่เดินทางมาหาซื้อเสบียงอาหารผ่านเข้ามาในหมู่บ้านกะเหรี่ยงสวนผึ้ง เมื่อชาวบ้านพบเห็นหน่วยจรยุทธ์ ของพวกในป่าก็แอบมาบอกกำนัน

“ บางครั้งชาวบ้านก็เห็น พวกในป่ามาถึงบริเวณชายป่าใกล้หมู่บ้าน บ้านบ่อ ห้วยแห้ง มากัน 5 คน คนที่เห็น ก็มาบอก เมื่อเรารู้เราก็รีบไว้ ไม่ได้บอกเจ้าหน้าที่ทันที เมื่อเจ้าหน้าที่มาถามก็บอกเลียง ไปว่า ชาวบ้านมาบอกว่าเคยเห็นเมื่อ 2 – 3 เดือนที่ผ่านมา ... เราก็รู้ว่าพวกเขาใช้เป็นผ่านแต่ทางเราไม่อยากให้เป็นเรื่องใหญ่โต ถ้าเจ้าหน้าที่รู้จะเป็นเรื่องใหญ่ ชาวบ้านจะอยู่ไม่สงบ จะเดือดร้อน ก็ได้ฝากบอกไปให้พวกเขารู้ว่าอย่ามาอยู่ที่สวนผึ้ง ส่วนกะเหรี่ยงคนไหนที่ อ.ส.บางคนสงสัยและกล่าวหาว่าเป็นสายให้คอมมิวนิสต์ เราก็เรียกมาสอบถาม แล้วก็ พาไปหาอำเภอ เมื่อรู้ว่าไม่ใช่เราก็ปล่อยไป ทุกวันนี้พวกเขายังไม่ลืมบุญคุณของเรา แต่ทางเพชรบุรี ไม่ใช่อย่างนี้พวกเขา ไม่สามัคคีกัน”

ก่อนหน้าปี พ.ศ.2510 เล็กน้อย มีพระสงฆ์รูปหนึ่งที่ได้จาริกแผ่ธรรมเข้ามาในชุมชนกะเหรี่ยงสวนผึ้ง พระสงฆ์รูปนี้ได้รับการปรณิบัติจากคนกะเหรี่ยงด้วยความเลื่อมใสศรัทธา ภายในบ้านของชาวกะเหรี่ยงสวนผึ้งมักจะพบภาพถ่ายของพระสงฆ์รูปนี้แขวนอยู่ข้างฝาบ้าน กำนัน ระเณิน บุญเลิศ ได้อำนวยความสะดวกในการจาริกแผ่ธรรมเข้าไปในดินแดนของกะเหรี่ยงอิสระที่นับถือคริสต์ศาสนา ในลุ่มน้ำตะนาวศรีในพม่า โดยแจ้งข่าวให้แก่ ผู้พัน จอห์น ผู้นำกะเหรี่ยงแห่งกองทัพบกสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงที่ควบคุมพื้นที่ในจังหวัดมะริด-ทวายเพื่อให้ความสะดวกในการจาริกแผ่ธรรมแด่พระ

¹⁷⁸ นาย จุ่ง จากการสัมภาษณ์อดีตอาสาสมัครรักษาดินแดนชาวกะเหรี่ยง บ้านบ่อ หมู่ที่ 1 ต.สวนผึ้ง

นาย สวงศ์ บุญเลิศ อดีตกำนันตำบลสวนผึ้ง ระหว่างปี 2515- 2521

ภิกษุรูปนี้ ชาวบ้านกะเหรี่ยงเรียกนามท่านว่า “พระครูวิจิตรธรรมมาจารย์ “ เป็นพระปาวธยาสาส์นสายหลวงปู่มั่น อดีตเจ้าอาวาสวัดพระธาตุเขาน้อย ถึงอำเภอ บ้านคา ท่านเข้าใจวิถีชีวิตและรับรู้ปัญหาที่ชาวกะเหรี่ยงในภาคกลางที่ได้รับผลกระทบอันเนื่องมาจากนโยบายและการพัฒนาของรัฐที่เจ้าหน้าที่ของรัฐได้สร้างเงื่อนไขและก่อปัญหาต่อชาวกะเหรี่ยง ในขณะที่พื้นที่ภาคตะวันตกของประเทศไทย นับแต่จังหวัด อุทัยธานี สุพรรณบุรี กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ เริ่มมีการเคลื่อนไหวของพรรคคอมมิวนิสต์ พระครูวิจิตรธรรมมาจารย์ได้ติดตามถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับชาวกะเหรี่ยงตะวันตกรวมถึงกะเหรี่ยงสวนผึ้ง ที่จะต้องได้รับการแก้ไขโดยการทูลเกล้าถวายฎีกาต่อองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงมีจดหมายถึงผู้นำกะเหรี่ยงสวนผึ้งเพื่อยื่นถวายฎีกาต่อองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพราะท่านเห็นว่าปัญหาที่เกิดขึ้นจะได้รับการแก้ไขก็ต่อเมื่อสถาบันพระมหากษัตริย์ได้ทรงทราบ ดังมีเนื้อความจดหมายดังนี้

“ ...ขอให้กำนัน ระเอน กับกำนัน สวงค์ อ่านหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยคอยล์พร้อมเรื่องเกี่ยวกับกรรมกรไทย แต่ขอให้เปลี่ยนจากกรรมกรไทยมาเป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง...ต้องใช้คำว่าชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงแทนแล้วจะอ่านสภาพตัวเองออก อาตมาใช้ชีวิตคลุกคลีกับชาวป้ามาทั่วประเทศทนดูสภาพการเอาเปรียบของข้าราชการปกครองทุกๆแผนก ข้าราชการที่เข้ามาเพื่อการเมืองทุกหน่วยมานานทนดูความเดือดร้อนของชาวป้าชาวเขาที่อยู่ในป้ามานับศตวรรษไม่ถ้วน ถูกลิดทอนสิทธิทางศีลธรรม ในชีวิตทรัพย์สิน เศรษฐกิจ คงจำได้เคยพูดกับนายจันทร์ สมบูรณ์กุล ผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรี ถึงปัญหาต่างๆ เมื่อมีคนเข้ามาว่าปัญหาจะแทรกซ้อนจะตามมา ขอให้วางมาตรการป้องกันให้ชาวป้าชาวเขา ปัญหาเตรียมการไว้ล่วงหน้าส่วนราชการแต่ละแผนก ต่างก็รับปากว่าจักทำๆ แล้วเงียบหายๆ ปัญหาในเวลานี้ไม่ผิดไปจากคำของอาตมาเลย อาตมายังไม่หยุดยั้งเรื่องการขอเข้าเฝ้า เวลานี้ส่งน้องสาวเลขานุการคณะรัฐมนตรีขึ้นไปเฝ้าพระบรมราชินีนาถ พระเจ้าอยู่หัว และฟ้าชาย ที่ภูพิงค์ราชนิเวศน์ เชียงใหม่ เพื่อแก้ปัญหาให้แก่ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง หัวหิน ปราณบุรี เพชรบุรี ราชบุรี กาญจนบุรี สุพรรณบุรี อุทัยธานี ด้านคณะรัฐมนตรีมอบให้เลขาธิการคณะรัฐมนตรี เลขาธิการนายกรัฐมนตรี.....ทั้งนี้เพราะทนดูความเดือดร้อนเป็นพื้นเป็นไฟของชาวป้าชาวเขาไม่ได้ ชาวป้าชาวเขาถูกเอารัดเอาเปรียบ ถูกข่มเหง ถูกปราบปรามแบบป่าเถื่อน ถูกกีดกัน ถูกปิดหูปิดตา ถูกบังคับให้เป็นคอมมิวนิสต์ทางอ้อม..

.....พระมหากษัตริย์อยู่ในฐานะเหนือการได้เปรียบเสียเปรียบ ต้องเล่นกันกับพระมหากษัตริย์ลงมาถึงสามารถแหวกปัญหานานาชนิดให้ชาวป้าชาวเขา เชื่อว่าอีกไม่นานวันจักปรากฏผลทางเปิดโอกาสให้เข้าเฝ้าในพระราชวังสวนจิตร...อาตมาเพียรพยายามช่วยปัญหาให้ได้เข้าเฝ้าพระเจ้าอยู่หัว กำนันนายกรัฐมนตรีนายกรัฐมนตรี เฝ้าสมเด็จพระสังฆราช กำหนดวันศุกร์ที่ 26 กรกฎาคมนี้ ขอให้กำนัน ระเอน กำนัน สวง

ร่วมจัดการ巴士ขนาดบรรจุได้ 80-90-100 คนทางเข้าๆมาก...¹⁷⁹

การแย่งชิงมวลชนในสวนผึ้ง

เมื่อพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเคลื่อนไหวและปฏิบัติการต่อต้านอำนาจรัฐด้วยอาวุธ รัฐบาลจอมพล ถนอม กิตติขจร ห่วงวิตก รัฐเกรงว่าฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์จะเข้ามาแทรกซึมสร้างแนวร่วมเอากะเหรี่ยงสวนผึ้งเป็นมวลชน จึงตัดสินใจส่งหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 20 (น.พ.ค.) ก.ร.ป. กลาง บก.ทหารสูงสุด มี น.ท.สันต์ อัจฉิมาร เป็น ผู้บังคับหน่วย มีส่วนราชการทั้งฝ่าย ทหาร จาก 3 เหล่าทัพและพลเรือนจากกระทรวง ทบวงกรมต่างๆ เข้ามาพัฒนาท้องถิ่นทั้ง ด้าน เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ ได้เข้ามาสวนผึ้ง เมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ.2511 - 2514 หัวหน้าส่วนราชการและผู้นำท้องถิ่นในขณะนั้น คือ นาย ยุทธ หนูนุกคิ เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรี พลโท สำราญ แพทย์สกุล เป็น แม่ทัพ กองทัพภาคที่ 1 นาย ประกิต พิณเจริญ เป็นนายอำเภอจอมบึง นาย ระเณน บุญเลิศ เป็นกำนันตำบลสวนผึ้ง ฝ่ายเจ้าหน้าที่ ดำรงได้ดำเนินการปราบปรามสมาชิกพรรคคอมฯในพื้นที่หมู่บ้านกะเหรี่ยงใน อำเภอ ปากท่อ จังหวัดราชบุรี และ อำเภอ หนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ที่ช่วงชิงมวลชนควบคู่กันไปในพื้นที่เป้าหมายคือ ตำบล ด่านทับตะโก ตำบลสวนผึ้ง อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี โดยการปรับปรุงและเปิดเส้นทางคมนาคมระหว่างชุมชน เพื่อให้การส่งกำลังเจ้าหน้าที่และการติดต่อกับทางราชการดำเนินไปด้วยความสะดวก

การปรับปรุงเส้นทางคมนาคม

หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ ได้ปรับปรุงสภาพเส้นทางจากอำเภอจอมบึงมายังสวนผึ้ง ที่มีระยะทาง 30 กิโลเมตร โดยแบ่งระยะทางออกเป็น 4 ช่วง เรียกเส้นทางแต่ละช่วงในเวลานั้นดังนี้

เส้นทางช่วงแรก “หลับไม่ลง” เริ่มจากอำเภอจอมบึงมุ่งตรงมาทางทิศตะวันตก ผ่านหมู่บ้านคนลาวยวน บ้าน สันดอน หนองแล้ง รางบัว ระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร เรียกว่าเส้นทางช่วงนี้ว่า “หลับไม่ลง” ด้วยสภาพเส้นทางในฤดูแล้งที่เต็มไปด้วยฝุ่นเมื่อผ่านท้องทุ่ง ตามท้องทุ่งเต็มไปด้วยฝูงวัวของคนลาวยวนเดินและเล็มหญ้า เมื่อถึงยามหน้าฝนสภาพทางจะเป็นหลุมเป็นบ่อมี ดินโคลน สองฝากทางเป็นทุ่งนาที่มีข้าวเขียวขจี

เส้นทางช่วงที่ 2 “อนงค์นาง” จากบ้านรางบัวถึงบ้านหนองขาม เป็นหมู่บ้านคนลาวยวน สภาพภูมิประเทศเป็นป่าเต็งรัง ป่าโปร่ง เป็นทางเปลี่ยวไม่มีหมู่บ้านริมทาง มีเขาคันหอกและเขาสน เป็นแนวเขตกันระหว่างตำบลสวนผึ้งและตำบลรางบัว เส้นทางช่วงนี้ เรียกว่า “อนงค์นาง” เรียกตามชื่อหญิงงามบ้านรางม่วง คนจอมบึง หญิงสาวที่เป็นที่หมายปองของเจ้าหน้าที่หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ ใน

¹⁷⁹ จดหมาย ของพระครูวิโรจน์ธรรมมาจารย์ถึงผู้นำกะเหรี่ยงสวนผึ้งกรกฎาคม 2517 วัดป่าพระธาตุเขาน้อย บ้านคา ต.บ้านบึง อ.จอมบึง, สัมภาษณ์ กำนัน สว่าง บุญเลิศ นาง โสภา เนตึก บ้านบ่อ

เวลานั้น

เส้นทางช่วงที่ 3 “ กลางพนา ” จากบ้านหนองขามถึงบ้านซำหนองหมี เป็นเส้นทางที่ถูกตัดใหม่เพื่อที่จะผ่านซำป่าหวายที่มีบ้านไม่กี่หลังคาเรือน เส้นทางช่วงนี้เรียกว่า “กลางพนา” สภาพภูมิประเทศเริ่มเป็นป่ารกชัฏไม่มีหมู่บ้านริมทาง ความหนาแน่นของพันธุ์ไม้และทรงต้นที่สูงชันที่อยู่สองฝากเส้นทางที่เป็นทางลัดของรถขนแร่ได้บังคับสายตาจนมองไม่เห็นเทือกทิวเขาตะนาวศรีที่ตั้งตระหง่านอยู่เบื้องหน้า ป่าช่วงนี้ยังมีสัตว์ป่าจำพวก หมี เก้ง เสือ อาศัยอยู่

ป้าย ที่ทำการเคลื่อนที่ กำนัน ต.สวนผึ้ง เสาว์-อาทิตย์
ถนนสาย หมู่บ้านซำป่าหวายพัฒนา - บ้านบ่อ ในปี พ.ศ.2513
(ปัจจุบันคือบริเวณหน้าโรงพยาบาลสวนผึ้ง)

อ่างสวนผึ้งระหว่างปี 2511 - 2514
ปัจจุบันเป็นบริเวณที่ทำการอำเภอ ตลาด และสถานีตำรวจ

เส้นทางช่วงสุดท้าย เรียกว่า “ ลำภาชี ” ลำภาชีเป็นชื่อเรียกของลำน้ำสายหลักที่หล่อเลี้ยงชีวิตคนกะเหรี่ยง ก่อนที่จะเข้าสู่หมู่บ้านกะเหรี่ยงสวนผึ้ง จะต้องข้ามผ่านลำน้ำแม่ภาชี หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ได้จ้างชาวบ้านกะเหรี่ยงและคนลาวยวนบ้านนาขุนแสนสร้างสะพานคอนกรีตข้ามลำน้ำแม่ภาชีสำเร็จในฤดูแล้งปี พ.ศ.2512 ทำให้สามารถเดินทางเข้ามายังสวนผึ้งได้ตลอดทั้งปี

เส้นทางต่อจากลำภาชีมายังเหมืองแร่ดีบุกชายแดนไทยพม่าด้านทิศตะวันตก เป็นป่าเขาต้องข้ามห้วยดิบอกคลุสายน้ำสายเดียว 15 ครั้ง นาย วิเชียร โลหะศิริ ซึ่งเป็นประธานชมรมเหมืองแร่ภาคตะวันตกได้

เรียกรายเงินจากผู้ประกอบการเหมืองแร่ เป็นค่าน้ำมันและเบี่ยงเลี่ยงแก่พนักงานกองช่างกรมทรัพยากรธรณีทำทางลูกรังระยะทางกว่า 15 กิโลเมตร ถึงสามแยกทุ่งเจดีย์ เหมืองแร่ห้วยม่วงได้ตัดเส้นทางจากบ้านสวนผึ้งผ่านพื้นที่ป่าเขาทางด้านทิศใต้ของบ้านสวนผึ้ง และไปตามแนวชายแดนไทย-พม่า ระยะทางกว่า 30 กิโลเมตร เมื่อเส้นทางสายหลักได้รับการปรับปรุงใช้การได้ตลอดทั้งปี นาย โชติ มั่นใจ ได้ซื้อรถกระบะบรรทุก 1 คัน วิ่งรับส่งคนไปซื้อสิ่งของถึงตัวเมืองราชบุรี สามารถ ไป – กลับ ภายในวันเดียว ค่าโดยสาร ไป-กลับ 120 บาท

การจัดระเบียบหมู่บ้าน เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในหมู่บ้าน หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ได้จัดระเบียบใหม่ในหมู่บ้านกะเหรี่ยง เหมือนกับการผ่าตัดเปลี่ยนร่างกายให้ดูดี เริ่มที่บ้านบ่อหมู่บ้านอันเป็นที่ตั้งของตำบลสวนผึ้ง มีการตัดถนนแบ่งซอยภายในหมู่บ้าน บ้านหลังไหนที่ขวางแนวถนนก็ทำการรื้อและปรับปรุงใหม่ ทำรั้วบ้าน สร้างส้วม สร้างเล้าหมู แทนการเลี้ยงแบบปล่อย สร้างห้องสมุดประชาชน ปรับปรุงศาลเจ้าพ่อในหมู่บ้านให้ดูดีและแข็งแรงสวยงามกว่าเดิม ทำแปลงเกษตรสาธิต ชาวบ้านส่วนมากอยากจะได้ถนนเชื่อมต่อหมู่บ้าน แต่ผู้เฒ่าบางคนก็หัวนเกรงว่าจะเป็นการสร้างเส้นทางไปทำสงครามกับพม่า

ชุมชนบ้านบ่อระหว่าง ปี 2511 - 2514

เมื่อ ร.ป. เข้ามาใหม่ๆ มีการตัดถนน ไปทางเหมืองแร่ เป็นทางจะออกไปพม่า พวกคนแก่เขากลัวว่า เมื่อเกิดเส้นทางไปพม่า ต่อไปข้างหน้าคนไทยกับพม่าจะรบกันอีก พวกคนแก่ไม่อยากได้ถนน บางคนย้ายออกจากหมู่บ้านไปอยู่ที่อื่น อย่างกะลุงนี้ ย้ายบ้านไปอยู่ที่ห้วยคลุม

“ ชาวบ้านกะเหรี่ยงบางคนก็ไม่ยอมให้ตัดถนนผ่านที่ของตน ถึงกับไปนอนขวางทางไม่ให้รถแทรกเตอร์ทำงานก็มี เจ้าหน้าที่ก็ไปขอร้องพวกครูให้ไปคุยกับชาวบ้าน และเอาพันธุมะพร้าวไปแจก

ชาวบ้านแทนต้นที่จะต้องถูกโค่นเพราะอยู่ในแนวที่จะต้องตัดถนน ชาวบ้านถึงยอม¹⁸⁰

ลุง แบน แยชิด ต้องรื้อ خانه บ้านของตนเพราะอยู่ในแนวที่ดินตัดผ่าน นาย เส็ง กงพระ ชาวกะเหรี่ยง แสดงความไม่พอใจถึงกับไปนอนขวางทางไม่ยอมให้เจ้าหน้าที่ ตัดถนน เพราะแนวถนน ต้องตัดผ่านหน้าบ้านและสวนผลไม้ กุส่งน้ำเข้านาของลุงบุญธรรม ทางบ้านโคกสนั่นถูกถมเพื่อตัดเส้นทาง

ฝ่ายเจ้าหน้าที่ตั้งใจว่าจะย้ายวัดที่อยู่ในหมู่บ้าน ไปอยู่บริเวณเนินเขาเล็กๆทางด้านทิศเหนือของหมู่บ้าน ทางกรมได้ตั้งชื่อเนินเขานั้นว่า “ภูภักดี” แต่ชาวบ้านโดยเฉพาะพวกคนเผ่าคนแก่ที่ไม่เห็นด้วย ได้รวมกันคัดค้าน

“ ตอนแรกพวกเจ้าหน้าที่จะย้ายวัดบ้านบ่อ ไปอยู่ที่เนินเขา ติดกับโรงเรียนหลังปัจจุบันแต่ชาวบ้านไม่ยอม เพราะไกลจากหมู่บ้าน เมื่อชาวบ้านไม่ยอมเขาก็ตามใจชาวบ้าน วัดจึงไม่ถูกย้ายยังอยู่ที่เดิมเหมือนทุกวันนี้¹⁸¹

การจัดตั้งหมู่บ้านป้องกันตนเอง กลางปี พ.ศ.2512 ช่วงฤดูฝนน้ำป่าได้ไหลท่วมบ้านเรือนราษฎรที่อาศัยอยู่ในที่ราบชายฝั่งน้ำแม่ภาชี กระแสน้ำได้สร้างความเสียหายแก่บ้านเรือนและพื้นที่เกษตรในตำบลด่านทับตะโก อำเภอจอมบึง เพื่อความสะดวกในการควบคุมประชากรอีกทั้งเป็นการป้องกันการแทรกซึมของสมาชิกพรรคคอมฯในพื้นที่ด่านทับตะโก หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่จึงได้

อพยพชาวบ้านในตำบลด่านทับตะโกที่ถูกน้ำท่วม ให้มาอยู่รวมกันที่หมู่บ้านแห่งใหม่คือบ้านชัยป่าหวายพัฒนา ในตำบลสวนผึ้งจอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี ได้เดินทางมาเปิดหมู่บ้านป่าหวายพัฒนา ในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2513

จอมพลถนอมนายกรัฐมนตรีทักษาย ผู้นำกะเหรี่ยง วันที่ 23 ก.พ.2513

นโยบายของไทยที่ใช้ต่อกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นชนกลุ่มน้อย

นโยบายของไทยที่ใช้ต่อกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นชนกลุ่มน้อย มี 2 วิธีด้วยกันคือ

¹⁸⁰ • ลุงบุญ ธรรม กิ่งสิงค์ บ้านบ่อ ครู นิกร มณี โชติ อดีตครูใหญ่โรงเรียนวัดบ้าน บ้านบ่อ เวที พูดคุย 24พ.ย. 45

¹⁸¹ • ครู นิกร มณี โชติ อดีตครูใหญ่โรงเรียนวัดบ้าน บ้านบ่อ

1.นโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม เห็นได้จากกรณีการควบคุมโรงเรียนจีนและการจัดการกับกลุ่มมุสลิมภาคใต้ ในสมัยรัฐบาลจอมพลป.พิบูลสงคราม

2.นโยบายรวมพวก หรือบูรณาการทางสังคมและวัฒนธรรม เช่นการปฏิบัติต่อชาวมุสลิมในช่วงหลังและนโยบายเกี่ยวกับชาวเขา นโยบายเหล่านี้มุ่งที่จะให้เกิดความเป็นอันหนึ่งเดียวกัน ด้านภาษาผ่านทางโรงเรียน ด้านศาสนา ผ่านทางสถาบันต่างๆ เช่น วัด หรือโครงการ ธรรมจาริก¹⁸²

ในเอกสาร ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ของสำนักงานสารนิเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด ได้เสนอว่าและเพื่อให้ชาวกะเหรี่ยงมีสำนึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชนชาติไทย จึงสมควรที่จะต้องศึกษาถึงองค์ประกอบแห่งปัญหาต่างๆที่ซับซ้อน “เพื่อจะได้ไม่มีชาวเขาอยู่ และจะมีแต่คนไทยทั้งหมด...”¹⁸³

ในช่วงเวลานั้นปัญหาด้านความมั่นคงของประเทศไทยคือภัยจากลัทธิคอมมิวนิสต์ พรรคคอมมิวนิสต์ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ประสบชัยชนะในการต่อสู้กับรัฐบาลที่สหรัฐอเมริกาให้การสนับสนุน ทั้งสามประเทศที่อยู่รอบข้างประเทศไทยปกครองด้วยลัทธิสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ พม่าใช้ระบบเศรษฐกิจสังคมนิยม รัฐบาลไทยตระหนักถึงภัยคุกคามที่จะเกิดขึ้นกับประเทศชาติ โดยเฉพาะกับประชากรชาวเขาในประเทศไทยที่อาศัยอยู่ในถิ่นรกร้างห่างไกล ที่อยู่ตามแนวชายแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้านที่ใช้ระบบปกครองต่างจากประเทศไทย รัฐจึงได้สำรวจและขึ้นทะเบียนชาว

เขาในช่วงปี พ.ศ.2512 เพื่อต้องการทราบจำนวนประชากรที่แท้จริงของชาวเขาที่มีอยู่ในประเทศ

¹⁸² กิตติพร ใจบุญ การสร้างรัฐชาติและความหมายเชิงชาติพันธุ์ น. 8 เมืองโบราณ ปีที่ 19 ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม 2536 โรงพิมพ์ ด้านสุทธาการพิมพ์ 2536

¹⁸³ • ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง สำนักงานสารนิเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด 2518 บทสรุป น. 86